

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do
České republiky**

Barbora Hejduková

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Barbora Hejduková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do České republiky

Název anglicky

Motives and migration strategies of the Muslim population of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zjistit, jaké motivace a strategie vedly migranty muslimského vyznání víry k emigraci do České republiky a jak hodnotí život v Česku.

Metodika

K dosažení cíle bude využito kvalitativního výzkumu v podobě biografické metody.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Migrace, motivace, strategie, muslimové, Česká republika, biografický výzkum.

Doporučené zdroje informací

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. <i>Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku</i>. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

DISMAN, Miroslav. <i>Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele</i>. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

ERIKSEN. <i>Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě</i>. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, 268 s. ISBN 978-80-7254-925-2.

SIROVÁTKA, Tomáš (ed.). <i>Menšiny a marginalizované skupiny v České republice</i>. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 355 s. Rubikon (Masarykova univerzita). ISBN 80-862-5113-6.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 4. 11. 2015

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 11. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „*Motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do České republiky*“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Sandře Kreisslové, PhD., za odborné vedení při zpracování mé diplomové práce, mnoho užitečných a cenných rad, podnětů a přenesených znalostí během celého studia České zemědělské univerzity na oboru Hospodářská a kulturní studia. Velké poděkování patří všem informátorům, informatorkám a dalším, kteří se podíleli na výzkumu. Můj obrovský dík patří mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mých studií.

Motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do České republiky

Motives and migration strategies of the Muslim population of the Czech Republic

Souhrn

Téma diplomové práce je zaměřeno na motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do České republiky a hodnocení života na českém území ze strany samotných aktérů této migrace. Na základě kvalitativní analýzy sběru dat pomocí biografické metody jsou zjišťovány důvody migrace, pozice hostitelské země a hodnocení života muslimů žijících v České republice spolu s faktory determinující integrace migrantů. Metodika příspěvku vychází ze studia a analýzy informačních zdrojů a terénního výzkumu, který probíhal prostřednictvím narativních interview. Práce se zaměřuje na vztah majoritní společnosti vůči imigrantům a obsahuje data o životě cizinců a vývoji muslimského etnika na českém území, která doplňuje analýza sesbíraných dat v rámci výzkumu. Závěry jsou formulovány na základě syntézy teoretické a praktické části, výsledků autorky práce a vyhodnocení dat.

Klíčová slova:

migrace, motivace, strategie, muslimové, islám, Česká republika, kvalitativní výzkum, biografický výzkum

Summary

The theme of this diploma thesis is focused on motives and strategies of migration of the Muslims population to the Czech Republic and how they evaluate their life in the Czech territory. The diploma thesis is mainly based on a qualitative research using the biographical method searching for the reasons of migration, host country position and assessment of the life of Muslims living in the Czech Republic being identified together with the factors determining the process of their integration. Methodology of the thesis is based on study and analysis of information resources and field research. The final part of the thesis contains presentation of author's own conclusions. The main conclusion will be formulated based on a synthesis of theoretical and practical part, results of author's work and evaluation of data.

Keywords:

migration, motivation, strategy, Muslims, Islam, Czech Republic, qualitative research, biographical research

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	13
2.1	Biogramy informátorů.....	16
3	Literární rešerše	18
4	Teoretická východiska	22
4.1	Etnicita, identita, národ	22
4.2	Stereotypy, předsudky, diskriminace	24
4.3	Migrace	27
4.3.1	Migrační trendy a tendence.....	31
4.3.2	Migrační teorie.....	33
4.3.3	Migrační trendy nového milénia.....	35
4.3.4	Migrační situace v České republice	36
4.4	Integrace a integrační strategie.....	37
4.5	Základní informace o Islámu	42
4.5.1	„Muslimství“	43
5	Empirická část	47
5.1	Migrační a integrační politika v České republice	47
5.2	Cizinci a jejich pobyt na území České republiky.....	47
5.2.1	Nelegální migrace	50
5.2.2	Žádosti o azyl.....	53
5.2.3	Doplňková ochrana	54
5.3	Organizace a instituce migrační a integrační politiky.....	55
5.4	Islám v České republice	57
5.4.1	Počátky Islámu v českých zemích	57
5.4.2	Islám v současné české společnosti	59
5.4.3	Organizace sdružující muslimy	61
5.4.4	Muslimové v České republice.....	62
5.5	Analýza a interpretace narativních rozhovorů	68
5.5.1	Motiv migrace.....	68

5.5.2	Pozice hostitelské země	71
5.5.3	Integrace.....	76
5.5.4	Stereotypy, diskriminace	84
5.5.5	Sociální vazby.....	87
6	Zhodnocení výsledků.....	91
7	Závěr.....	94
8	Seznam použitých zdrojů.....	96
8.1	Literární zdroje.....	96
8.2	Elektronické dokumenty	101
9	Přílohy	105
9.1	Příloha 1: Průvodní dopis k výzkumu v českém jazyce.....	105
9.2	Příloha 2: Průvodní dopis k výzkumu v anglickém jazyce	105

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Důvody migrace – Push a pull faktory	29
Tabulka 2: Taxonomie strategií adaptace migrantů.....	39
Tabulka 3: Nelegální migrace na území ČR v období 2008 – 2015.....	51
Tabulka 4: Počet cizinců na území ČR ze států, v nichž je islám státním náboženstvím....	65
Tabulka 5: Počet cizinců na území ČR ze států sekulárních	66
Tabulka 6: Počet cizinců na území ČR z islámských států.....	67

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Nelegální pobyt na území ČR v roce 2015	40
--	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v ČR dle typu pobytu	50
Graf 2: Nelegální pobyt na území ČR v roce 2015.....	52
Graf 3: Počet azylů udělených v období 1993 – 2014 dle státnosti.....	53
Graf 4: Počet doplňkových ochran udělených v období 2006 – 2014.....	54
Graf 5: Vývoj počtu obyvatel dle náboženské víry v letech 1921 – 2011	63

SEZNAM PŘÍLOH

9.1 Příloha 1: Průvodní dopis k výzkumu v českém jazyce	105
9.2 Příloha 2: Průvodní dopis k výzkumu v anglickém jazyce.....	105

1 Úvod

Migrace je proces jakožto stěhování jedinců či celých skupin tvoří nedílnou součást organizace světa a probíhá v různých formách a rozličné intenzitě. Ačkoliv se do podvědomí společnosti nenávratně zapsala prostřednictvím médií a jejich informování o tzv. migrační krizi, narůstající počet přistěhovalců není nijak novým fenoménem. V současnosti se z důvodu sledu událostí v uplynulých několika letech svět potýká s enormní vlnou migrace, především na evropský kontinent, u níž lze předpokládat její rostoucí trend i nadále.¹ Jak již bylo zmíněno, média mají velkou zásluhu na tom, jak je migrace a její následky veřejností přijímána. Lze konstatovat, že právě tento fakt je kamenem úrazu přístupu většiny obyvatel České republiky k sociální percepci migrantů a celkově k utváření názorů k této velmi komplexní problematice.

Současnou nejednotu, rozporuplnost, zmatek a agresi, která panuje v evropských zemích, politice a populaci ohledně řešení následků imigračních toků, lze označit jako selhání mnoha faktorů a potvrzení nezvladatelnosti situace. Schopnost uchopení problematiky je nešťastná, avšak lze doufat, že s pomocí organizací, institucí a orgánů způsobilých zaručit lepší kvalitu celého procesu, se situace bude řešit uceleně, zodpovědně a lidsky.

Diplomová práce je příspěvkem k tématu migrace a následné integrace obyvatel z muslimských států na území České republiky. Soustřeďuje se na migraci a důvody, kvůli kterým k ní dochází, poukazuje na faktory determinující proces integrace, zjišťuje, jak hodnotí život a percepci marginální společnosti muslimské obyvatelstvo a v neposlední řadě se zajímá o historický diskurs a stávající situaci v České republice. Přes intenzivní rámec procesu globalizace, s níž je migrace a následné integrační procesy spojena, je problematika integrace imigrantů do majoritní společnosti náročná a není na ni dostatečně připravena. Informovanost veřejnosti, je jednou z věcí, která by mohla pomoci předejít negativním projevům a docílit tolerantnější společnosti s lidským přístupem.

Mezinárodní migrace je záležitostí celého světa a aktuálně je nejintenzivnější jádro migračních proudů z Blízkého východu a z oblastí severní Afriky do Evropy. Současné

¹ CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy: general trends in its development*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009. xxxvi, Str. 120.

změny etnokulturního profilu zasáhly země celého kontinentu a Česká republika není výjimkou. Dochází k celé řadě jevů, jež jsou s migrační situací spojeny a se kterými se musí, jak obyvatelstvo, tak imigranti vypořádat. Lze zmínit měnící se kulturní, etické vzorce, celkově charakterní znaky majoritní společnosti, která není vždy vstřícná ke změně etické skladby obyvatelstva a adaptace „nově příchozích“.

Předkládaná diplomová práce je členěna na několik částí. V úvodních kapitolách je jasně stanoven cíl práce a pomocí jakých metod ho bylo dosaženo. Následuje kompilace odborné literatury obsahující díla, která se vybraným tématem zabývají na světové či regionální úrovni. Další část se dělí na dva základní úseky – první rozebírá teoretická východiska potřebná pro základní znalost k dané problematice, blíže představující termíny migrace, integrace a její strategie, etnikum, identitu, islám a pojem „muslimství“. Následná praktická představuje výzkum se specifickými podkategoriemi, které jej tvoří. Součástí je historický diskurs o islámu na českém území a dále prezentované výsledky z provedeného výzkumu.

2 Cíl práce a metodika

Stěžejním cílem práce je zjistit, jaká motivace vede migranty z muslimských zemí k emigraci do České republiky a jaké je hodnocení jejich života na českém území. Bude využíváno emického přístupu, který se soustředí na interpretaci dat migrujících obyvatel.

K dosažení stanoveného cíle bude využito kvalitativní analýzy sběru dat pomocí biografické metody, jež je definována jako výzkumná disciplína, kde primárními subjekty jsou lidé, kteří jsou dotazováni výzkumníky, jež musí disponovat jak metodologickými, tak i faktografickými znalostmi moderní historiografie. Základní zájem této metody je pak soustředěn na jimi vnímanou a interpretovanou minulost. Biografická metoda je obecně charakterizována definicí: „*Biografická metoda je založena na životních příbězích a vychází z vyprávění člověka o svém životě a jeho podstatných částech.*“²

Důležitou součástí biografické metody je použití ustálené a propracované škály metodologických postupů ve spojitosti se specifickými teoretickými východisky. Biografická proto, že jejím úkolem je zachycovat písemnou či orálně vyprávěnou minulost individua, která může být sepsána nebo převyprávěna buď jím samotným, nebo popřípadě i jinou osobou. Klíčovým prvkem jsou tzv. narativa, jež lze charakterizovat jako subjektivní představu informátora o dílčím aspektu minulosti v momentě jeho vyřčení. Při dešifrování informací informátorů dochází k jejich rekódování ve třech krocích: nejprve je událost uložena v paměti informátora, poté je kódována do vět a slov, v poslední fázi je interpretace prováděna badatelem, který pomocí již zmíněných narativ sestavuje příběh.

Pro použití biografické metody je neefektivnějším nástrojem narativní interview, jehož koncept poprvé použil německý sociolog Fritz Schütze v díle *Die Technik des narrativen Interviews in Interaktionsfeldstudien, dargestellt an einem Projekt zur Erforschung von kommunalen Machtstrukturen* z roku 1977. Cílem je vést rozhovor badatele/badatelky³ s informátory/informátorkami⁴ v takové rovině, která koresponduje s předmětem jeho zájmu. Důležitou součástí narativního interview je plynulé vyprávění, do kterého by mělo být badatelem minimálně zasahováno vzhledem ke kontinuitě vyprávění.

² SVOBODA, M. *Biografická metoda v antropologii*. AntropoWebzin [online]. Antropoweb, 2.3/2007. [cit. 2016-02-19]. ISSN 1801-8807. Dostupné na: <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii>.

³ Pro zjednodušení textu bude v práci využíváno výrazu badatel.

⁴ Pro zjednodušení textu bude v práci využíváno výrazu informátor.

Badatel však může poukázat na zajímavé části rozhovoru a dovést informátora k jejich rozvinutí.⁵

Při narativním interview by měly být zásahy omezené na minimum pro zachování toku vyprávění. Používány jsou však i otázky napomáhající rozvinout a stimulovat výpověď informátora. Na základě popsaného postupu jsou zaznamenány výpovědi informátorů, kteří byli vybráni dle charakteru profilu diplomové práce, vztahující se ke zvolenému téma, které jsou dále interpretovány a aplikovány na společnost v sociokulturním kontextu.

Důležitou součástí antropologického výzkumu a to nejen pomocí biografické metody je si uvědomit roli výzkumníka a zhodnocení jeho limitů. Základním rozdílem mezi daty, která tzv. *insider* a *outsider* nasbírání je ten, že jsou ovlivněna několika skutečnostmi, z čehož nejdůležitější je různý pohled na problematiku a ten může vést k odlišným interpretacím shodného vzorku dat. Do jisté míry tak dochází k různorodým závěrům a pohledům na sociální realitu v odlišných perspektivách a není zcela možné se oprostit od předsudků. Lze tedy tvrdit, že výsledky a závěry diplomové práce jsou určitým způsobem limitovány právě *outsiderovským* pohledem výzkumníka i přes to, že se autorka snaží o nestrannost a objektivitu.

Realizace empirického šetření trvala od roku 2016 do roku 2017, kdy bylo nashromážděno celkem osm rozhovorů. K oslovení informátorů byl využit průvodní dopis v českém a anglickém jazyce, který byl distribuován pomocí sociálních sítí, popřípadě e – mailem do specifických komunit, který ovšem nezaznamenal očekávanou odezvu. Tento fakt lze přisuzovat anonymitě virtuálního internetového prostředí, které způsobuje možnou nedůvěru potenciálních participantů, kteří na průvodní dopis nezareagují. Proto došlo k využití kontaktů známých přátel, kteří fungovali coby prostředníci mezi informátory a autorkou práce. V této rovině proběhlo celkem pět rozhovorů, kdy se pomocí předešlého kontaktu uskutečnilo setkání tazatelky s informátory. Další tři rozhovory se uskutečnily skrze *gatekeepera*, který měl funkci průvodce tazatelky do komunity k získání kontaktů a potřebnou důvěru. Zprostředkování dalších seancí bylo zajištěno pomocí informátora předchozího setkání. Před každým osobním kontaktem byla zrealizována komunikace přes e – mail, telefon, sociální síť k bližším specifikacím osobních rozhovorů

⁵ SVOBODA, M. *Biografická metoda v antropologii*. AntropoWebzin [online]. Antropoweb, 2.3/2007. [cit. 2016-02-19]. ISSN 1801-8807. Dostupné na: <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii>.

či zodpovězení na otázky ohledně výzkumu. Všechny rozhovory proběhly na území hlavního města Prahy. Šest rozhovorů bylo dvoukolových a dva jednokolové, které byly následně kvůli časové náročnosti doplněny o potřebná data pomocí telefonního rozhovoru nebo jiného komunikačního prostředku. Průběh osobních schůzek s dotazovanými byl příjemným zážitkem, který probíhal ve většině případů v kavárnách v blízkosti pracoviště či bydliště informátorů. Dva byly realizovány v českém jazyce a šest v jazyce anglickém, které byly autorkou práce přeloženy. Na počátku každého setkání byla autorkou práce akcentována zaručená anonymita, snaha o vytvoření důvěry a takového prostředí, aby nebyl dotazovaný rušen okolnostmi či chováním tazatelky samotné. Tazatelka brala ohled i na citlivost téma, ale i přes ne vždy radostné zážitky, které byly součástí některých výpovědí informátorů, probíhalo šetření bez komplikací a větších odchylek. Rozhovory byly nahrávány na nahrávací zařízení, následně přepsány, systematizovány a analyzovány. Celé nahrávky a přepisy rozhovorů se nachází v archivu autorky práce.

Data byla zpracovávána v souladu se zvolenou metodou sběru dat, tedy narativního rozhovoru, hermeneutickým přístupem, který přednostně dává důraz na interpretaci informátorů, tedy odhalení významu, který do něj vypravěč vložil. Jedná se o explicitní vyjádření implicitních významů lidského života. Cílem tohoto přístupu je poznání kulturně podmíněného rozumění, které vychází z životní zkušenosti jedince, transformované do vyprávění.⁶

Otázky, na které se tento výzkum pokusí odpovědět, jsou nejprve zaměřené na důvody, jež přiměly jedince k migraci obecně a následně jsou rozvinuty o rozhodnutí se k migraci právě do České republiky, kterou migrant může charakterizovat jako přestupní, cílovou, či na časově omezenou dobu zemí. Součástí je také klasifikace pozice imigranta v hostitelské zemi založena na jeho subjektivních pocitech. Další otázky jsou směřovány k problematice, kdo vlastně migrující obyvatelé jsou a jestli pro ně platí určité vzorce; popřípadě jak se odlišují od obecných charakteristik většinové populace, z níž odcházejí. Další kategorií, na kterou se výzkum pokusí odpovědět, je chování migrantů v cílové zemi migrace, kde je nutné pokusit se specifikovat její charakter – buď trvalý, nebo dočasný. Pozornost je dále soustředěna na integrační strategie migranta, které volí/ je nucen volit a jak tento celý proces probíhá, jaký má migrace vliv na migranta v místě přistěhování

⁶ HÁJEK, M. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Str. 160.

a v místě odkud migrovali. Práce obsahuje také faktická data o migrační politice, integračních strategiích migrantů a institucí v cílových/ přechodných zemích. Vyzdviženy jsou překážky integrace, jestli o ni migranti mají v českém prostředí zájem, jak probíhá a jak ji evaluují. Informace jsou doplněny o hodnocení života v České republice z pohledu obyvatel, jež přicestovali na území z muslimské země, jak vnímají své postavení v české společnosti, a zдалipak (popřípadě jakým způsobem) se jim daří udržovat sociální vazby. Výsledky práce determinuje velká řada faktorů, mezi nimiž je i profil dotazovaných informátorů. Atributy, které mohou formovat závěry práce je například: nejvyšší dosažené vzdělání, zaměstnání, místo pobytu (město versus periferie), jazyková vybavenost, charakter populace mateřské země.

Nedílnou součástí výzkumu je jeho etická stránka. Jelikož je problematika soustředěna na obyvatele z muslimských zemí, je brán zřetel na určitou citlivost tohoto tématu. V průvodním dopise je poukázáno, a posléze v průběhu celého výzkumu a zpracování dat, na zaručenou anonymitu a důraz je kladen na etiku výzkumu dle *České asociace pro sociální antropologii*.⁷ Tato práce respektuje zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. V celé práci jsou používána fiktivní jména informátorů.

2.1 Biogramy informátorů

Abú se narodil v České republice v roce 1991. Aktuálně se svými rodiči; otcem, jenž pochází z Afghánistánu z hlavního města Bagdádu, a matkou, která je českého původu, žijí v Praze. Dokončuje svá studia na Vysoké škole ekonomické v Praze, obor mezinárodního hospodářství.

Záfir se narodil v Egyptě v jeho hlavním městě Káhiře v roce 1982, kde pracoval jako letecký inženýr. V roce 2011, kdy propukla revoluce, se situace zhoršila a s ní i pracovní příležitosti. V tom samém roce se rozhodl přestěhovat do České republiky, kde žila jeho partnerka. V současnosti pracuje v mezinárodní firmě v Praze, kde také žije s jeho manželkou a dcerou.

⁷ CASAONLINE. *Etický kodex české asociace pro sociální antropologii*. Casaonline.cz [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné na: <http://www.casaonline.cz/wp-content/uploads/Eticky-kodex-CASA.pdf>.

Abida se narodila v Egyptě v roce 1987. Kvůli politickému převratu a studijním možnostem se rozhodla zemi opustit. Nejdříve emigrovala do Belgie, posléze se rozhodla přestěhovat do České republiky, kde nyní studuje magisterský obor mezinárodního managementu v Praze.

Elayne se v Baku, hlavním městě Ázerbajdžánu, v roce 1975. Kvůli touze po cestování, samostatnosti a podnikání se rozhodla její mateřskou zemi opustit a v září roku 2009 se natrvalo usadila v České republice, Praze, kde pracuje jako návrhářka svatebních šatů a také provozuje svůj vlastní salón.

Josef pochází z Egypta, kde se narodil v roce 1978. Tam také založil neziskovou organizaci a je aktivistou v oblasti ochránce lidských práv v Egyptě. Důvodem k emigraci mateřské země byla vyostřená politická nálada a jeho ohrožení kvůli činnosti hájení lidských práv se zákazem vstupu do země. Pro Českou republiku se rozhodl v návaznosti s faktem, že zde již žije část jeho rodiny. Žije v Praze, pokračuje v činnosti s neziskovou organizací a je provozovatelem internetového rádia.

Adam se narodil v Kosovu v roce 1992. Kvůli svému zájmu v oblasti technologií se rozhodl odstěhovat do země, která takovou činnost podporuje. Dalším důvodem byla také ekonomická situace Kosova. Do České republiky se rozhodl odstěhovat na základě potřebného backgroundu kvůli jeho zaměstnání, kde žije a úspěšně podniká nejen na tuzemském, ale i evropském trhu v oblasti technologií.

Abbas pochází z Egypta, kde se v roce 1977 narodil. Vystudoval právnickou fakultu v Káhiře, kde také jako právník téměř deset let pracoval. Těsně před revolucí v Egyptě se kvůli očekávané politické změně v říjnu roku 2010 rozhodl přestěhovat do České republiky. Žije v Praze, kde současně i pracuje v mezinárodní firmě.

Michal se narodil v roce 1989 v Egyptě. Jeho oborem je hoteliérství a turistický ruch, který ovšem kvůli egyptské revoluci utrpěl na popularitě a proto ze země emigroval za svým bratrem do České republiky. Nyní působí v mezinárodní firmě v Praze, kde žije se svou přítelkyní.

3 Literární rešerše

Výchozím bodem k přiblížení a lepšímu porozumění problematice diplomové práce je průřez publikacemi, jež se daným tématem zabývají. Práce a výzkumy, jež se obecně či konkrétněji soustředí na téma migrace, s níž související procesy začleňování jednotlivců do společnosti českých zemí, je poměrně velké množství. Co se týče zaměření se na migraci muslimského obyvatelstva, jež se usidluje v České republice, počet publikací výrazně vzrostl v posledních letech. K dispozici jsou zdroje, které se zabývají otázkou migrace a integrace obecněji a jsou zpracovány kapacitami na světové úrovni, taktéž na území České republiky. Dále mezi vybranými jsou spisy, jež disponují daty o historickém vývoji muslimské menšiny v České republice, dále takové, které se soustředí na otázku současné situace s náhledem do budoucích let a v neposlední řadě jsou to publikace, jež mají charakter čtenáře seznámit se základy a fakty encyklopedického rázu.

Mezi základní literaturu patří publikace *Migrace a kulturní konflikty*⁸ a *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*⁹ Heralda Christiana Scheua, specialisty na právo EU a mezinárodní a evropskou ochranu lidských práv, jež je kompilací práce několika autorů, kteří se zabývají právními záležitostmi migrace, zařazení do rámce EU, historických souvislostí a vznik menšin na území České republiky.

Na migranty a úzce související téma integrace se zaměřují spisy Johna W. Berryho, emeritního profesora psychologie na Univerzitě Queens, který se orientuje na téma migrace a integrace, *Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity*, kde demonstruje, jak se skupiny i jednotlivci ve větších společnostech interkulturně zapojují. Tento kanadský profesor publikoval nespočetně děl, kde se zmíněnou problematikou zabývá a je autorem teorie čtyřnásobného modelu akulturace strategií, zahrnující proces asimilace, separace, integrace a marginalizace, jež je dále v práci zmíněna.¹⁰

Tématu přistěhovalství se věnuje dílo Giovanniho Sartoriho, který zde rozebírá proces migrace a její intenzitu, fenomén migrujícího obyvatelstva a pluralitní společnosti

⁸ SCHEU, H. CH. a ASLAN, E. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011.

⁹ SCHEU, H. CH. a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010.

¹⁰ BERRY, J. W. *Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity*. Papers on Social Representations Volume 20, Str. 2.1 – 2.21. Queen's University, 2011. [online] Dostupné z http://psych.lse.ac.uk/psr/PSR2011/20_02.pdf.

a v neposlední řadě integrační strategie, s názvem *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*.¹¹

Zdrojem informací ke zvolenému téma je dílo Rainera Bauböcka, rakouského sociologa, *Integration of Immigrants*, ve kterém charakterizuje společnost jako systém se vzájemnou soudržností a také jako menší celek složený z jednotek a prvků osobitého charakteru. Dívá se na otázku začlenění těchto nových jednotek jako na pozitivní přínos, kdy společnost, která je integrována, je dobře uspořádaná a prosazuje, že vstupem jednotlivců či skupin do již existujícího systému nenastane nijaké ohrožení, ba naopak, transformace povede k integraci celku.¹²

Mezi díla, která analyzují teorii integrace a její modely ve světovém měřítku, patří studie *Social integration of immigrants: Contribution of local and regional authorities* od německých sociologů Friedricha Heckmanna a Wolfganga Bosswicka, která vymezuje integrační politiku v jejích základních rovinách a charakterizuje ji jako multidimenzionální proces, kdy dochází k oboustrannému působení mezi přistěhovalci a majoritní společností.¹³

Z několika zahraničních publikací, jež disponují přehledem o problematice, jsou *The Age of Migration - International Population Movements in The Modern World*¹⁴, kdy autoři knihy S. Castles a J. Miller M. popisují vzorce současné mezinárodní migrace, jež souvisí s rozvojem etnickým odlišností v cílových zemích¹⁵

Stěžejním bodem je literární dílo sociologa Csaba Szaló, působícího na Katedře Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Jeho aktivita se orientuje na kulturní sociologii,

¹¹ SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Překlad Karolina Křížová. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2011. 146 s. PNK; sv. 5.

¹² BAUBÖCKA, R. *The integration of immigrants*. Council of Europe. Institut für Höhere Studien, Wien. 1994. [online] Dostupné na: https://www.ihs.ac.at/publications/lib/ihsrp_15.pdf.

¹³ BOSSWICK, W., HECKMANN, F. *Social integration of immigrants: Contribution and regional authorities*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Condition, 2006. [online]

Dostupné na: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/200622/en/1/ef0622en.pdf.

¹⁴ CASTLES, S. a MILLER, M. J. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. Xviii.

sociologickou teorie a zaměřuje se především na procesy sociální konstrukce identit, fenomén migrace a na vzájemné vazby identit komunit cílových zemí.¹⁶

K diplomové práci korespondující literatura, která se orientuje na historický diskurs islámu v průřezu od minulých let až po současnost a aktuální postavení náboženství v Evropě, je dílo Hakana Yilmace, profesora na katedře politologie a mezinárodních vztahů v Istanbulu, nazvané *Perceptions of Islam in Europe: culture, identity and the Muslim „other“*. Tato studie přesahuje obvyklé dichotomie ve střetech civilizací a kulturních konfliktů aby došlo k porozumění četných, rozmanitých způsobů – některé z nich mohou být protichůdné, některé mírové – ve kterých se historicky uskutečnily určité proměny a které i nadále panují mezi „muslimským“ a „nemuslimským“ světem.¹⁷

Problematikou migrace v České republice a její vývojové perspektivě s deskripcí ekonomických, demografických a politických či postojových aspektů se věnuje dílo Dušana Drbohlava *Migrace a (i)migrant v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Je zde komparována situace České republiky s ostatními státy Evropy a přináší systematický popis migrační reality v dosud známých souvislostech a skutečnostech.¹⁸

Autorka Eva Pavlíková nás v knize *Muslimští migranti a český sekulární stát* seznamuje s různými aspekty života muslimů v České republice. Text se opírá ve značné míře o výsledky výzkumných rozhovorů s muslimskými imigranty z různých zemí. Pozornost je soustředěna na to, co jejich identitu migrace posílila a naopak. Dílo poskytuje četné informace o muslimské komunitě, která se na českém území nachází, o společných aktivitách a právě o tom, do jaké míry se stýkají muslimské a nemuslimské „světy“.¹⁹

Dalším výchozím zdrojem je publikace Karla Černého *Nad Evropou půlměsíc I. Muslimové v Česku a západních společnostech*, jež prezentuje, z jakých důvodů dochází ke stereotypizaci společnosti ve vztahu s muslimskou menšinou, a jaká fakta tento konsenzus pohledu na komunitu formují. Kniha obsahuje výsledky empirických výzkumů, jež se snaží najít odpovědi na otázky spojeny s problematikou. Další neméně důležitou částí je ta,

¹⁶ SZALÓ, C. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vyd. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2007.

¹⁷ YILMAZ, H. ed AYKAÇ, Ç E. *Perceptions of Islam in Europe: culture, identity and the Muslim 'other'*. 1st pub. London: I.B. Tauris, 2012.

¹⁸ DRBOHLAV, D. et al. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010.

¹⁹ PAVLÍKOVÁ, E. *Muslimští migranti a český sekulární stát*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012.

jež pojednává o islamofobii a vztahu muslimských imigrantů k budoucím integračním procesům.²⁰

Literární zdroje, jež byly použity pro zpracování všeobecných faktů a informací je kniha *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice* autora Tomáše Sirovátky (ed.), *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*, zpracována Etnologickým ústavem v roce 2008, jež se zaměřuje na specifika migrace a adaptace na české prostředí a v té souvislosti prezentuje informace na základě hypotéz, jež formují odpovědi na otázku, co právě na ně má největší vliv.²¹

Pozornost byla věnována publikacím Bronislava Ostřanského, českého orientalisty, který vystudoval arabistiku, dějiny a kulturu islámských zemí a odborně se specializuje na islám a jeho mediální obraz. Ostřanský se snaží vymýtit stereotypní podvědomí o islámu v České republice a napsal několik publikací na téma, jež úzce koresponduje s náplní této diplomové práce. Je to především dílo *Islám v srdci Evropy*²², které napsal spolu s Milošem Mendelem a Tomášem Ratajem, *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti* a *Atlas muslimských strašáků, aneb, Vybrané kapitoly z „mediálního islámu“*²³. Publikace tvoří objektivní náhled na vliv islámu na Českou republiku, v historickém kontextu a v aktuální otázce multikulturní demokratické Evropy ovlivňující situaci i na českém území. Tématem jsou kroky, jež jsou podmínkou k lepší percepci reálného islámu a následného období integrace českou společností. Soustředěnost je směřována na rozmanité formy muslimské religiozity a rozličné podoby tzv. žitého islámu. Titul o mediálním obrazu islámu obsahuje problematiku nesprávné prezentace islámu a muslimských témat, jež způsobuje nepochopení a obavy společnosti. Dílo má snahu o vymýcení polemiky a stereotypů, které klamný mediální obraz způsobil.

²⁰ ČERNÝ, K., ed. *Nad Evropou půlměsíc. I., Muslimové v Česku a západních společnostech*. Vydání první. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015.

²¹ SIROVÁTKA, T. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2002.

²² MENDEL, M. OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007.

²³ OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009.

4 Teoretická východiska

Kapitola teoretického základu obsahuje základní pojmy a terminologii, která slouží k lepšímu porozumění problematice a systematickému provázání informací, jež jsou náplní předkládané diplomové práce. Pro celkový přehled je součástí příloh terminologický slovník Ministerstva vnitra České republiky, který obsahuje nejčastěji používané termíny v oblasti azylu a migrace.

4.1 Etnicita, identita, národ

Každý jedinec má potřebu „někam patřit“ – potřebu zařadit sebe samého do většího sociálního celku. Právě tato potřeba způsobuje to, že každý vnímá svou určitou roli v sociálním prostředí, kde se pohybuje. Takových rolí je během života hned několik; mohou se překrývat, navazovat na sebe, jedinci si je volí sami, nebo jim jsou připsané. Mohou být časově limitovány, mohou být záležitostí krátkodobou, trvalou nebo dlouhodobou.²⁴

Etnicita jako taková není jasně definována a existuje mnoho pojetí, jak ji lze uchopit. Jedna z teorií říká, že etnicita, vědomí o národní příslušnosti, je věc objektivní, vrozená, a existuje nezávisle na vůli jedince a je to kulturou vytvořený sociální konstrukt.²⁵

Zásadní studií, která se zabývala tématem etnické identity, je dílo *Ethnic Groups and Boundaries* sociálního antropologa Frederika Bartha, který demonstruje průlomový pohled na etnicitu jako na hranici mezi jednotlivými skupinami, kdy dochází k pocitu sounáležitosti u jedinců v určité skupině či společnosti označovaných jako „my“ a vnímání diferencí ve vztahu ke společnostem jim cizím. Etnodiferenční znaky jsou nahrazeny subjektivitou vnímání jedince jako takového ve vztahu ke skupině, ve které existuje. Na základě subjektivního zhodnocení se jedinci vymezují vůči ostatním – „oni“.²⁶

„Etnicita není ani stálá, ani statická, tak jako nejsou statické a stálé ani kultura, ani situace, v nichž jsou sociální hranice vytvářeny. Je jednou ze základních lidských identit

²⁴ ALLPORT, G. W. *O povaze předsudků*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2004. Obzor; sv. 58. Str. 62.

²⁵ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 1. Praha: Cargo, 2001. Mikros; sv. 1. Str. 14 – 15.

²⁶ BARTH, F. (ed). *Introduction*. In: *Ethnic Groups and boundaries: the social organization of culture difference*. Boston: Little, Brown and company, 1969. Str. 15.

*bez ohledu na její definiční chaos. Pramení v sociálních interakcích, zejména meziskupinových a je v první řadě o kolektivní identifikaci, jež je založena na interkulturních rozdílech.*²⁷

Thomas H. Eriksen charakterizuje etnicitu jako kolektivní identitu, jež je výsledkem vzájemné interakce mezi skupinami, jejichž zástupci vnímají jedince jiných společností za odlišné. Z hlediska antropologie lze etnickou skupinou označit skupinu společností majoritní, tak i minoritní. Hlavní atributy, které mají sloužit jako etnodiferenční znaky mohou přecházet skrze generace a jsou to: tradice, kultura, společný původ, náboženství, folklor, jazyk, společné území a mnoho dalších. Již jednou zmíněná modernistická teorie o etnicitě jako sociálním konstruktu se opírá o myšlenku, kdy identita může existovat pouze v případě, kdy dochází k interakci s „těmi druhými“. Modernistická teorie je tedy založena na vztahu mezi „my“ a „oni“, při které je nutné právě vymezení se ve vztahu jedince vůči ostatním, je tvořena odlišnostmi kulturními, etnodiferenčními a může mezi ně patřit jazyk, náboženství, tradice, společný původ a mnoho dalších.²⁸

Ve vztahu k etnicitě panují dvě rozdílná paradigmatata, která demonstruje Leoš Šatava. Primordialistická koncepce založena na Herderovské myšlence národa jako pospolitost stejného jazyka, kultury a morálních zásad „Bud' – anebo“ tvrdí, že člověk je příslušník jednoho etnického společenství, anebo jiného – není možnost „třetí volby“. Tato teorie, ačkoliv je nejběžnějším automatickým modelem většiny populace evropských národních států, je Šatavou označována za nacionalistický přístup. Oproti tomu koncepce „Nejen – ale i“ je paradigma vycházející z konstruktivistického přístupu, jež akcentuje myšlenku kulturní diverzity, multikulturalismu nebo tzv. *mainstreamu* a *sidestreamu* – harmonizaci soužití majoritní společnosti s minoritní, přetrvání etnických a jazykových subkultur aniž by některá ze skupin byla znevýhodněna na úkor druhé. Vazba na „etnickou identitu“ je méně výrazná oproti důrazu na (multi) kulturní a jazykové aspekty a cílem není nic jiného než integrace do společnosti, založené na rovnosti, svobodě a solidaritě. Ačkoliv jsou obě zmíněná paradigmatata protichůdná, uchovávají si základní myšlenku – přetrvání etnické pospolitosti.²⁹

²⁷ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. Str. 56.

²⁸ ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. Str. 315 – 316.

²⁹ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 1. Praha: Cargo, 2001. 156 s. Mikros; sv. 1. Str. 19 – 21.

S kritickým pohledem na etnicitu vystupuje Rogers Brubaker zpochybňující základní koncepty jako je identita, národ, skupina, etnicita, a které odsuzuje jako abstraktní entity. Říká, že by měly být konceptualizovány nikoliv odděleně, konkrétně, ohraničeně v rozsahu určitých skupin, ale pomocí procesu a termínů praktických kategorií, kognitivních schémat a sledu náhodných událostí. Na místo toho, aby výše zmíněné entity byly zkoumány jako skupina, navrhuje, aby na ně bylo pohlíženo jako na skupinovitost - *groupness* a stále se vyvíjející proměnnou. Etnicitu a národnost označuje perspektivami různého způsobu vidění reality ve světě, nikoliv konstantními vlastnostmi. Jeho záměrem je zejména zaměřit se na rozdílnou interpretaci a vnímat je jako součást politického, sociálního, psychologického a kulturního procesu. Přichází s koncepty „imigrační etnicita“ a „teritoriální národnost“, kde první z nich označuje také jako „jemný multikulturalismus“ a jedná se o nediskriminační politiku, o úplné začlenění do společnosti. V případě druhého modelu se jedná o původní obyvatelstvo určitého území, které vytváří skupiny v zemích jako následek pohybu hranic. Jako příklad uvádí oblast střední a východní Evropy, kde je důležité, že se tato skupina obyvatel definuje národnostními termíny (autonomie, nezávislost, jazykové diference) – etnicita přebírá národnostní podobu.³⁰

4.2 Stereotypy, předsudky, diskriminace

Problematika předsudků, stereotypů a diskriminace je možným důsledkem života v multikulturním světě, který je plný rozdílů vedouc ke kategorizování a rozlišování ve vztahu „my“ a „oni“. Tento jev je součástí snad všech soudobých společností a má mnoho podob.³¹

Proces kategorizace je nástrojem k určitému způsobu rozlišování a zařazování, který pomáhá společnosti orientovat se v každodennosti s nepřehledným množstvím situací, které nastanou. Právě k zpracování velkého množství informací a momentů v životě nám pomáhá zařazování do kategorií na základě subjektivního vnímání, co hodnotíme jako špatné a dobré. To jak jedinec kategorizuje, nemusí být zároveň již předsudkem či stereotypem, ale záleží na tom, jak situaci posléze pomocí informací přehodnotíme

³⁰ BRUBAKER, Rogers. *Ethnicity without groups*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2004. x, Str. 12 - 20, Str. 163 – 185.

³¹ HNILICA, K. *Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. Str. 9.

a zařadíme. Lidé nejčastěji kategorizují tím nejrychlejším možným způsobem pomocí racionality. Kategorizují jak situace každodennosti, tak osoby, kdy porovnávají sebe vůči jiným lidem a zařazují je do kategorií (v již zmíněném vztahu „my“ – „oni“). Tímto procesem tak pro sebe vytváří sociální řád, který je neodmyslitelnou součástí reality, ve které fungují.³²

Již zmíněná stereotypizace je neodmyslitelná součást začlenění nově přijíždějících členů do majoritní společnosti. Dala by se jednoduše charakterizovat jako: „*Tvorba dojmů o druhých lidech.*“ Znamená klasifikaci lidí podle předem daných kritérií na základě povrchních charakteristik. Může se jednat o sexuální orientaci, barvu pleti, místo původu, proces, kdy člověk zařazuje druhého do jakýchsi předem daných „šuplíků“ a automaticky kategorizuje na místo toho, aby bral ohled na to, jaký je jedinec ve skutečnosti. Nejběžnější forma stereotypizace je ta, která soudí na základě etnické příslušnosti a pohlaví.³³

Allport označuje stereotyp jako příliš silné přesvědčení o nějaké kategorii a jeho funkcí je ospravedlnit či racionálně vysvětlit toto chování či postoj vůči ní. Další funkcí stereotypu je kategorické přijímání či odmítání skupin a je nástrojem, díky kterému vybíráme a třídíme nekomplikovaně. Konstrukce takových myšlenek ovšem často není založena na našich vlastních zkušenostech, ale je ovlivněna socializací, výchovou či veřejným míněním. V takovéto formě jsou poté stereotypní myšlenkové konstrukce předávány z jedince na další generace. I přesto, že se nově zažitá zkušenosti liší od nabytého stereotypu, jsou do určité míry již „zažité“.³⁴

Nejčastěji jsou stereotypy rozděleny do skupiny autostereotypů, kdy má jedinec určité představy a mínění sám o sobě a dalších členech určité („své“) skupiny. Dalším typem jsou tzv. heterostereotypy, mají příslušníci určité skupiny nějaká mínění o příslušnících skupiny jiné.³⁵

Právě takové meziskupinové stereotypy vztahy upevňují v rámci skupiny „my“ v otázce kolektivity a sounáležitosti, ale naopak zdůrazňují diference od vztahu ke skupinám „oni“. Převládá zejména skupina heterostereotypů, jelikož lidé nemají takové tendence kritizovat „svou“ skupinu oproti „ostatním“. Takové uvažování vede

³² ALLPORT, G. W. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. Str. 41 – 50.

³³ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2007. Str. 74.

³⁴ ALLPORT, G. W. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. Str. 215 – 216.

³⁵ NOVÁK, T. *O předsudcích*. 1. vyd. V Brně: Doplněk, 2002. Str. 10 – 11.

k hodnocení vlastní skupiny jako nadřazené a následnému etnocentrismu, který propast mezi „my“ a „oni“ zvětšuje. Xenofobie je dalším projevem etnocentrismu a popisuje se jako strach a nedůvěra k ostatním skupinám ve snaze ochránit skupinu vlastní, což je považováno za jeden z nástrojů pro diskriminaci stigmatizované skupiny. Je tedy možné, že negativní stereotypizace etnických skupin vyústí v negativní předsudky a následnou diskriminaci, kdy se etnicita stává stigmatizovanou kategorií. Stigma je využíváno jako atribut, jež má diskreditovat jedince a používá se k diskriminačním praktikám, které jsou namířeny proti němu a dalším příslušníkům skupin. Takový proces může způsobit sociální exkluzi lidí mimo společnost a následné konflikty se snahou o eliminaci takové skupiny obyvatel. Dle Allporta lze takovou etnickou intoleranci vůči ostatním skupinám rozlišit dle různých norem od vyhýbání se jim přes diskriminaci, fyzickou agresivitu až po tendence zbavení se takové skupiny obyvatel. Takové konflikty pramení často z kolektivní frustrace a komplexů.³⁶

Diskriminace je takové chování, ve kterém dochází k nerovnému hodnocení a chování vůči jednotlivcům na základě příslušnosti k určité sociální kategorii; může jím být i její znevýhodňování či zvýhodňování vůči ostatním. Projevy mohou mít více podob, kdy mezi ty nejčastější patří odepírání přístupu k pracovním příležitostem, vzdělání, ke zdrojům apod. Dále může mít agresivní formu jakou je genocida, týrání, zneužívání, sexuální obtěžování, projev distance a strach kontaktu s jednotlivcem dané kategorie či odmítání pomoci. Praxe demonstruje diskriminaci jako synergické působení racionálního rozhodování, kategorizace, teorie osobnosti, stereotypů, určitých postojů a sociálních norem. Často diskriminovanou kategorií se stávají minority a stigmatizované skupiny. Ne vždy je ovšem diskriminující stranou majorita. Diskriminace lze rozdělit na dva druhy, kdy v prvním případě se jedná o heterodiskriminaci, při níž majorita diskriminuje příslušníky minority, celou minoritu nebo minorita diskriminuje majoritu. V druhém případě lze hovořit o autodiskriminaci, kdy příslušníci minority/majority diskriminují jednotlivce „své vlastní“ kategorie.³⁷

³⁶ KREISSLOVÁ, S. Etnicita a etnický konflikt z pohledu sociálních věd. In: ŠUBRT, J. *Soudobá sociologie* VI. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. Str. 346 – 348.

³⁷ HNILICA, K. *Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. Str. 18 – 21.

4.3 Migrace

Migrace je proces, jenž je charakterizován jako přemísťování osob, skupin živých tvorů, který je nedílnou součástí planety Země, probíhající v různých formách, rozlišené intenzitě a je spojený se změnou místa pobytu v různé časové délce. Jedná se o permanentní společenskou strategii vedoucí k získávání zdrojů, obživy, energií, kompenzace vlivu s přírodními vlivy, řešení společenských konfliktů. Migrace je reakce na více či méně komplexní ekologické, ekonomické, sociální a kulturní podmínky existence člověka. Lze ji vhodnou migrační politikou ovlivnit tak, aby přinášela užitek migrantům, zemím původu i cílovým zemím.

Přes intenzivní rámec procesu globalizace, s nímž se migrace s následným integračním procesem pojí, je problematika asimilace imigrantů do majoritních společností náročná a kompaktní záležitost. Současné změny etnokulturního profilu zasáhly země celého kontinentu a Česká republika není výjimkou. Dochází k celé řadě jevů, jež jsou s migrační situací spojeny a se kterými se musí obyvatelstvo a imigranti vypořádávat. Lze zmínit měnící se kulturní, etické vzorce, celkově charakterní znaky majoritní společnosti, kdy společnost prochází změnou etické skladby obyvatelstva a adaptací na „nově příchozí“. Nelze opomenout ani fakt, že díky technologickému pokroku je pohyb mezi jednotlivými zeměmi daleko snazší.

Migrace je složitý fenomén, jenž je formován determinujícími faktory, které mají různý charakter – makro, mikro, *push* a *pull* faktory a vzájemně se prolínají. Je nutné si uvědomit, že vymezení migrace není jednoduché a liší se od jednotlivých interdisciplinárních přístupů. Podle charakteru vědních disciplín lze rozlišit, na jaké faktory se fenomén zaměřuje. Z hlediska demografického je nutné se zaměřit na data, která mají výpovědní charakter o pohybu osob pomocí statistických metod a podává informace o tom, jaký má migrace vliv na dynamiku populace z hlediska cílové i původní země migranta. Problematika v pojetí geografickém se soustředí na prostorové hledisko pohybu obyvatelstva, sociologie a ekonomie se orientuje spíše na význam pro společnost, jak na formu sociálního a lidského kapitálu, tak na problematiku spojenou se začleňováním imigrantů do majoritních společností a co s sebou přináší. Politický diskurs se poté orientuje na dopady migrace v globálním měřítku a seznamuje veřejnost s integračními politikami, jež ovlivňují jednotlivé země a jejich občany. Antropologie zkoumá především

pozadí průběhu migračního procesu a jeho následky mezi jednotlivci ve vztahu ke společnosti, jako například vztahová pouta, komunikační schopnosti apod.³⁸

Migrace je determinována specifickými aspekty: politické, ekonomické, sociální, demografické, psychologické a kulturní, ekologické. Tyto faktory mají dopad na emigrační, tranzitní a především imigrační země. Dále mohou být migrační trendy zjednodušeny na dva základní směry, a to pohyb z jihu na sever a z východu na západ. Jednotlivé faktory, které mají za následek opouštění země původu a naopak ty, které jsou atraktivní z pohledu migranta, se nazývají tzv. *push* a *pull* faktory. Na jejich základě lze dělit mezinárodní migraci do dvou hlavních proudů na migraci ekonomickou a politickou, toto řazení je ovšem velice obecné. V minulosti byl migranty kladen větší důraz na ty důvody, proč zemi opouštět, tedy právě na *push* faktory, přičemž v posledních několika letech je orientace při rozhodování o migraci soustředěna na *pull* faktory.³⁹

³⁸ RETTELL, C. a TOLLIFIELD, J. F. *Migration theory: talking Cross disciplines*. Third edition. New York: Routledge. 2015. Str. 4 – 8.

³⁹ MIGRACE A ROZVOJ. *Rozvojovka, Člověk v tísní* [online]. Praha: Člověk v tísní, rozvojovka 2016. [cit. 2016-09-19]. Dostupné na: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf.

Pro přehlednost jednotlivých faktorů a jejich jednotlivé kategorie jsou vybrány příklady determinantů:

Tabulka 1: Důvody migrace – Push a pull faktory⁴⁰

	PUSH FAKTORY	PULL FAKTORY
EKONOMICKÉ	Vysoká nezaměstnanost,	Životní, osobní, profesní
DEMOGRAFICKÉ	nízká mzda a životní úroveň,	úroveň, ideální prostředí
EKOLOGICKÉ	nízká míra vzdělanosti, chudoba, porodnost, klimatické změny, přírodní katastrofy, nedostatek potravin	
POLITICKÉ	Násilí, válečné konflikty, nestabilita, strach,	Politická stabilita, svoboda, základní lidská práva, bezpečí
SOCIÁLNÍ	Sexuální orientace, genderová	Rodinná pospolitost, svoboda
KULTURNÍ	nevyrovnanost, náboženské vyznání, diskriminace	vyznání, genderová rovnováha

Z vědeckého pohledu je nutno se zaměřit na skutečnosti, jež mají více či méně velký vliv na jejich determinaci. Mezi ně patří: demografická a sociální skladba příslušníků etnických a imigračních skupin, otázky pracovního procesu, uplatnění na trhu práce, společenský status a celkově sociální postavení, otázka životních podmínek, každodennost. Důležité je se ptát na důvody, které k migraci vedou a jakou roli mají konkrétní země, kam se migranti soustředí. Tedy, jedná-li se o hostitelskou zemi cílovou, přestupní, či na časově omezenou dobu (například vidina výděлку, lepší ekonomické prostředí apod.).

Pozornost je třeba soustředit na otázky přijetí imigrantů hostitelskou zemí, vzájemné soužití, porozumění, střety odlišných kulturních modelů, odmítání/prolínání kulturních prvků, vzájemné obohacování mezi kulturami v různorodém etnickém prostředí. Sledovány by měly být souvislosti formální – sociální a demografické, strukturální –

⁴⁰ Zdroj: vlastní zpracování.

soustředění se především na druhy, cíle a dopady migrace, a v neposlední řadě kontaktní – jednak v otázce vůči české tak i vlastní, mateřské společnosti.⁴¹

Dalším důležitým termínem, který je úzce spjatý s pohybem a jeho determinanty je tzv. odliv mozků – *brain drain* a příliv mozků – *brain gain*. Odliv mozků znamená odchod kvalifikovaných pracovníků kvůli nedostatku příležitostí za lepšími podmínkami. Tento jev lze pozorovat zejména v rozvojových zemích a jedná se o aktivně diskutovanou problematiku. Rozvinuté země mají zájem o tyto kvalifikované jedince, pro které zavádí nejrůznější programy. Nejúspěšnějšími státy jsou v této kategorii Austrálie a USA, kam směřuje největší počet odborníků (např. Silicon Valley). Pozitivní stránkou *brain drain* je následný návrat vzdělaných jedinců, kteří mohou původní zemi svými znalostmi obohatit a podílet se tak na jejím rozvoji. Negativní stránkou je ovšem stále se redukující počet „elitních“ sil, o které je poté v zemích nouzi, jež má na ně nevyhnutelný dopad. Mezi nejdůležitější se řadí zejména zdravotnický personál, jehož počet v některých státech hraničí s kritickým.⁴²

Počet migrujících se právě kvůli lepším pracovním podmínkám na celém světě rok od roku stále zvyšuje. Jedním z důvodů je nerovné rozdělení bohatství ve světě, a to jak v rámci jednotlivých zemí, tak i mezi státy. Dalším ukazatelem je bezesporu rostoucí poptávka po kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovnících. Celkově je to migrace za lepšími podmínkami, a to i přes to, že se cizinci potýkají přirozeně s mnoha mezikulturními odlišnostmi. Toto může být stále pozitivnější změna, než zůstat v rodné zemi s jejich tamějšími podmínkami.⁴³

Tzv. remittance, což jsou finanční prostředky, které jsou pracujícími migranty zasílány do zemí původu, jsou možná nejvíce hmatatelný důsledek migrace pro mnoho domácností. Ve spojení s rychlým růstem převodů obnosů v posledních deseti letech, není žádným překvapením, že se téma stalo také záležitostí mnoha výzkumů a jeho vliv na životy domácností v původních i cílových zemích.⁴⁴

⁴¹ BITTNEROVÁ, D. a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005. Str. 6 – 7.

⁴² BOERI, T. *Brain drain and brain gain: the global competition to attract high-skilled migrants*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2012. Str. 17.

⁴³ SCHEU, Harald Christian a ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011.

⁴⁴ ÇAĞLAR, Ö. MAURICE, S. *International Migration, Remittances, and the Brain Drain*. [online] Washington, US: The World Bank, 2005. [cit. 2016-09-14]. ProQuest ebrary. Str. 148. Dostupné na: <http://site.ebrary.com/lib/natl/reader.action?docID=10089801>.

4.3.1 Migrační trendy a tendence

V roce 1965 bylo na světě registrováno cca 175 milionů migrantů. Ke zdvojnásobení došlo do roku 2000 na téměř 168 milionů. V roce 2005 počet již překročil hranici 190 - ti milionů. Toto číslo představuje 3 % světové populace a s rostoucí mezinárodní migrací lze předpokládat, že tato tendence potrvá i nadále.⁴⁵ I přesto, že většina lidí prožije své životy v místech kde se narodila, vzhledem k permanentnímu zvyšování celkového počtu obyvatel Země dojde k hledání místa žití a obživy mimo hranice domovských zemí.⁴⁶

Význam a vážnost procesu migrace je závislá na konkrétních obdobích, kdy dochází k jednotlivým migračním vlnám, kdy aktuálně probíhá dle sledu událostí již čtvrtá z nich a ocitáme se tak „věku migrace“.⁴⁷ „*Migrace obyvatelstva a destabilizovaná etnická situace jsou nevyhnutelnými průvodními znaky jak společenského tak i politického vývoje v Evropě a to zejména na přelomu druhého a třetího tisíciletí.*“⁴⁸

Dle dostupných informací se na území Spojených států amerických v současnosti pohybuje cca 40 milionů imigrantů. Tento počet tvoří okolo 12,9 % celkové populace, kdy s nově přichozími migranty počet obyvatel USA stále roste a dochází ke vzniku tzv. nové generace Američanů. Ne jinak tomu je také ve státech jako je Kanada, Austrálie a Nový Zéland, kde došlo k markantnímu přílivu přistěhovalců zejména v období po druhé světové válce. V Evropě došlo k větší migrační vlně především ve čtyřicátých letech 20. století. K velkému zlomu došlo v roce 1965, kdy byl americkým kongresem přijat zákon o migraci a občanství, který zrušil etnické kvóty, jejichž úkolem bylo stabilizovat počet imigrantů na základě etnického složení v USA. To mělo za následek postupný příliv migrantů z Latinské Ameriky, Asie a dalších částí světa. K dalšímu migračnímu pohybu došlo v osmdesátých a devadesátých letech 20. století, kdy začalo přijímat pracovní migranty Japonsko a Jižní Korea, státy, které se do té doby snažili udržet národní homogenitu. Masivní migrace se v průlomu času probíhá také v oblastech Afriky, Jižní Asie a Perského zálivu.⁴⁹

⁴⁵ RABUŠIC, L. a BURJANEK, A. *Imigrace a migrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2003. Str. 8.

⁴⁶ KING, R., ed. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. Str. 10 – 12.

⁴⁷ RETTELL, C. a TOLLIFIELD, J. F. *Migration theory: talking Cross disciplines*. Third edition. New York: Routledge. 2015. Str. 1.

⁴⁸ BITTNEROVÁ, D. a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005. Str. 5.

⁴⁹ RETTELL, C. a TOLLIFIELD, J. F. *Migration theory: talking Cross disciplines*. Third edition. New York: Routledge. 2015. Str. 1 – 4.

Jak Castles a Miller vysvětlují, mezinárodní migrace je součástí tzv. transnacionální revoluce, která přetváří společnost a politiku na celém světě. To má na světové regiony vliv, který se projevuje různými způsoby. Tradičními zeměmi migrace mohou být jmenovány Spojené státy, Kanada, Austrálie, Nový Zéland nebo Argentina. Jejich populace je složena především z evropských přistěhovalců a dalších generací jejich potomstva. Pozoruhodným vývojem dochází v posledních letech i v některých státech, které prochází transformací – prakticky všechny státy severní a západní Evropy byly ovlivněny pracovní migrací a to především v roce 1945 a na začátku sedmdesátých let 20. Století. Nyní jsou tyto země považovány za imigrační oblasti. Mimo jiné i jihoevropské státy jako Řecko, Itálie a Španělsko, které byly dlouho označovány jako zóny emigrace, se staly postupem času oblastmi imigračními. Dále je to několik středoevropských a východoevropských států, zejména Maďarsko, Polsko a Česká republika. Střední východ je ovlivněn komplexním pohybem obyvatelstva, když pracovní náborů polevily, docházelo ke slučování rodin a migrace obyvatelstva ustala, zatímco dělníci se začali přesouvat do oblastí s ropným průmyslem, zejména do států Perského zálivu. Turecko bylo zemí, která přijímala pronásledované etnické menšiny, o čemž svědčí například příliv bulharských, iránských a kurdských uprchlíků. Směrem dále na jih je to Sýrie a Libanon, hlavní příjemce palestinských emigrantů. Migrace hraje důležitou roli také v Africe, kdy v období kolonií vedla tzv. „bílá dohoda“ ke zřízení migrujících pracovních systémů do dolů a kolonií. Súdán, navzdory tomu, že je považován za jeden z nejchudších národů světa a je hojnou oblastí nerostných surovin, hostí početnou populaci uprchlíků. Asie není mezi kontinenty výjimkou v přijímání početných skupin migrantů, konkrétně lze zmínit Írán či Pákistán, jež přijaly miliony afghánských uprchlíků. Mezi další státy se řadí Bangladéš, Srí Lanka a Nepál, které se soustředily do několika indických států. Dá se říci, že prakticky všechny země Latinské Ameriky zažily větší či menší pohyb migrantů nebo zahraničních pracovní síly. Je to zejména Venezuela, Brazílie, Dominikánská republika či Argentina. Je důležité podotknout, že mnoho zemí jsou zároveň země, jak emigrace, tak i imigrace.⁵⁰

Když porovnáme migrační pohyby po celém světě, je možné identifikovat určité obecné tendence, které hrají roli napříč několika desítkami let. První z nich je bezesporu globalizace migrace, tendence, která vede k tomu, že stále větší počet zemí je ovlivněn

⁵⁰ CASTLES, S. a MILLER, M J. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. Str. 5 – 7.

migračními pohyby současně. Kromě toho, rozmanitost oblastí tento pohyb přirozeně zvyšuje, a proto má většina imigračních zemí příchozí ze širokého spektra rozlišných hospodářských, sociálních a kulturních zázemí. Druhou tendencí je zřejmé zrychlení celého procesu, skutečnost, že migrace stále roste na objemu ve všech hlavních regionech ve stejném časovém úseku. Tento kvantitativní růst jasně zvyšuje naléhavost a obtížnost na vládní politiky. Dalším trendem je diferenciací migrace; ve většině států neexistuje pouze jeden druh imigrace, ale synergicky probíhá několik druhů. Obvykle začíná tzv. migrační chaos jedním typem pohybu a často inklinuje do jiných forem, a to navzdory (nebo často kvůli) vládnímu úsilí o jeho potlačení nebo kontrolu tohoto pohybu. Toto rozlišení představuje hlavní překážku pro národní a mezinárodní politické opatření. Čtvrtá tendence je „feminizace migrace“: ženy hrají stále důležitější roli ve všech regionech a typech migrace. V minulosti pracovní migraci dominovali většinou muži a ženy byly často záležitostí řešení v rámci kategorie slučování rodin. Dnes tvoří ženy většinu různorodého migračního procesu, jak je vidět na příkladu Filipín, Středního východu, Thajska apod. Feminizace migrace vyvolává nové otázky jak pro politiky, tak pro vědce, kteří se migrací zabývají.⁵¹

4.3.2 Migrační teorie

Migrace je vysoce strukturované lidské chování, jež má své vzorce, jimiž se zabývají migrační teorie, koncepty, modely nebo přístupy, které jsou brány jako výchozí body k dalšímu smýšlení o problematice. Z vědeckého hlediska zkoumání a vývoje těchto teorií lze hovořit o třech stěžejních etapách. První fáze lze datovat do druhé poloviny 19. století až do první poloviny 20. století.

Jedním z autorů základních konceptů o migraci je E. G. Ravenstein, jež reaguje na celou řadu odlišných typů migrací, který se v osmdesátých a devadesátých letech 20. století pokouší nastínit její zákonitosti při svém výzkumu o pohybu imigrantů v Londýně na konci 19. století. Dle Ravensteina je hlavním důvodem migrace ekonomický aspekt, kdy konstatuje, že migrace roste hlavně díky obchodu a stále se rozvíjejícímu průmyslu, a tudíž směřuje z oblastí zemědělských do těch průmyslových. Dále lze prý vypožorovat, že největší objem pohybu panuje postupně a na krátké vzdálenosti. Jedná-li se o větší vzdálenosti, cílová místa jsou především již zmíněného průmyslového a obchodního

⁵¹ CASTLES, S. a MILLER, M J. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. Str. 8 – 9.

charakteru. Dle Ravensteina migrujícím obyvatelstvem jsou hlavně ženy, ovšem ve větších vzdálenostech převažují naopak muži a jedná se zejména o venkovské lokality než městský prostor.⁵²

K důležité proměně v přístupu migračních teorií dochází na přelomu 19. a 20. století, kdy již není téma chápáno jako pouhé přemístování z místa na místo, ale orientace se soustřeďuje na sociální vazby, ke kterým dochází (či nedochází) ve vztahu k novému prostoru - do jaké míry jedinec navazuje kontakt v cílových zemích a naopak do jaké míry vztahy dodržuje a rozvíjí v zemi původní. Právě proto, že dosavadní typologie slouží především k teoretickému uchopení problematiky jako celku a nejsou aplikovatelné na široké spektrum migračních pohybů, vznikají migrační teorie, které by byly aplikovatelné na širší spektrum migračních událostí a vysvětlit jevy s nimi spojenými.

Migrační teorie dvojího (pracovního) trhu je inspirována představou, kde je nutnost existence dvou typů profesí. Prvním typem jsou takové, které nepotřebují specializaci jako například manuální práce, druhým typem jsou to profese, které určitou kvalifikaci vyžadují. Je to jedno ze základních dělení, které je dále rozvíjeno a konkretizováno. Tato teorie poukazuje na fakt, že pracovní trh vyspělých států je limitován a otevřen pouze pro autochtonní obyvatelstvo a manuální práce jsou charakterizovány jako náročná špatně ohodnocená práce, které mohou být obsazovány hlavně imigranty. Další *teorie světového systému* je založena na myšlence, že migrační pohyby nejsou náhodná rozhodnutí jednotlivců či skupin, ale jsou závislé na celkovém světovém vývoji a jeho změnách. Výsledkem této teorie může být strategické plánování pro světová centra dle ekonomických a politických vztahů po celém světě a následné rozdělení do center dle mocenských sfér vlivů. *Migrační teorie sociálních sítí* je založena na myšlence, že člověk není rozhodujícím individuem, ale součástí společenského kontextu a složitých sociálních sítí, které determinují rozhodnutí jednotlivce a jsou příčinou zmíněných *push* a *pull* faktorů, které v mnoha případech jsou klíčovými důvody k migraci. Právě sociální sítě vytvářejí podmínky pro migraci a následnou adaptaci v novém prostředí.⁵³

⁵² UHEREK, Zdeněk et al. *Migrace do České republiky, sociální integrace a lokální společnosti v zemích původu: (prostor bývalého SSSR a slovenští Romové)*: výzkumná zpráva. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2004. Str. 46.

⁵³ UHEREK, Zdeněk et al. *Migrace: historie a současnost*. 1. vydání. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny. Str. 38 – 41.

Průlomovými výzkumy jsou teorie chicagské sociologické školy, které přichází s konceptem disorganizace a reorganizace sociálních vztahů. Tato teorie je spjata zejména s dílem *The Polish Peasant in Europe and America: Monography of an Imigrant Group* W. I. Thomase a F. Znanieckiho. Kniha monitoruje a rozebírá korespondenci polských migrantů a následně tvoří kategorie dle charakteru dopisů. Ukazuje, že proces migrace individualizuje osobnosti a určitým přetváří jejich strategie a cíle.

Dalším zástupcem chicagské školy, který se věnoval migraci a adaptaci na nové životní podmínky, je E. W. Burgess. Jeho myšlenky a teorii popsal v díle *Growth of the city*. Soustředil se zejména na propojení problematiky přistěhovalců a jejich následné integrace. Zakládá na konceptu tzv. zónování ve městě, jež je založen na myšlence, že určitá místa měst přitahují migranty primárně – blízkost průmyslových zón, chudší čtvrti apod. a tyto zóny označil jako tranzitní zónu. Došel k závěru, že čím větší je míra integrace migranta, tím větší probíhají změny lokace přistěhovalců ve městech.

Jedním z nejvýznamnějších osobností v oblasti migrace je Robert Ezra Park a jeho dílo *The city*, který přinesl teorii marginality. Je představitelem lidské ekologie, jež zkoumá vztahy mezi lidskou společností a fyzickým prostředím. Souhlasí s myšlenkou, že člověk, který balancuje mezi dvěma kulturami a je osvobozen od konvencí a tradic, je nesvázaný a může mnohdy přinést do kultury určité inovace či pokrok.⁵⁴

4.3.3 Migrační trendy nového milénia

Migrační pohyby se ustálily v polovině devadesátých let jako důsledek restriktivních předpisů o migraci a ekonomických a politických stabilizačních procesů ve východní Evropě. Na začátku nového milénia se migrační pohyby opět zprudka zvýšily a to z několika důvodů. Ekonomická globalizace i nadále rostla a s ní i obchodní a pracovní příležitosti, zejména takové, pro vysoce kvalifikované pracovní síly. Pro tuto kategorii zavedly vlády mnoha států preferenční pravidla. Ovšem i přesto nadále popíraly, že pro pracovní migranty s nízkou kvalifikací je třeba pracovních příležitostí, proto byl požadavek ošetřen prostřednictvím omezených režimů dočasných a sezónních náborů, nebo neregulární migrací. Rozšíření Evropské unie v roce 2004 přineslo deset nových členů, v tom dalším v roce 2007 pak rozšíření o Bulharsko a Rumunsko. Mnoho státních

⁵⁴ PARK, Robert Ezra, MCKENZIE, Roderick a BURGESS, Ernest Watson. *The city*.

příslušníků nových členských států se přestěhovali kvůli hledání zaměstnání a to do Velké Británie a Irska.⁵⁵

4.3.4 Migrační situace v České republice

Migrační trend má bezesporu dopad také na Českou republiku. Cizinci jsou stále více diskutovaným fenoménem. Během doby komunismu, která trvala více než čtyřicet let, byla migrace jak do Československa, tak i z něho značně omezena a česká společnost zůstala do velké míry homogenní, kontakt s cizinci byl minimální. Pracovní migrace do ČSR byla státem přísně kontrolována a regulována a její objem byl poměrně malý.⁵⁶

V posledních letech dochází k vytváření tzv. nové mezietnické kontaktní situací, kdy vzniká klima, které je českému obyvatelstvu neznámé a cizí. Právě „neznalost“ je dána do určité míry konceptem, který v českých zemích panoval mnoho let, a to, že lidé žili s vědomím jednoznačné existence občanské společnosti, kde zaujímají většinu a národnostní menšiny či skupiny jiné etnické povahy představují minimální procento obyvatelstva. Toto procento pak zákonitě, dle jejího přesvědčení o hodnotových cílech a přijatelných alternativách, muselo proběhnout procesem integrace do české společnosti.⁵⁷

Výrazným vývojem prochází postupně od 90. let, kdy přestává být pro migranty zemí tranzitní a stává se zemí cílovou. Imigrace narůstala a počet cizinců na území České republiky vzrostl více než třicetinásobně. Bylo tedy zapotřebí vytvořit systém, který imigranty zapojí do společnosti, jinak by mohlo dojít k problémům ve vzájemném soužití obyvatel České republiky. Na příkladu Francie a Německa v 90. letech lze pozorovat, že právě k takové situaci došlo – tedy zahraniční pracovníci odmítají návrat do svých domovských zemí. Ministerstvo vnitra tak reagovalo na stále se zvyšující počet cizinců tak, že na konci 90. let vytvořilo systém integrační politiky. Koncept integrace cizinců byla schválena v roce 2000, aktualizován byl poté v letech 2006 a 2011. Problematikou integrace se Vláda České republiky zabývá každoročně. Je tomu zejména proto, že dochází k významným změnám v početnosti a kulturní a sociální diversitě cizinců. Problémy, které

⁵⁵ CASTLES, Stephen a MILLER, Mark J. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. xviii. Str. 18.

⁵⁶ SCHEU, Harald Christian a ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011.

⁵⁷ BITTNEROVÁ, D. a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005. Str. 6.

jsou s migrací a integrací úzce spojeny začaly být viditelnější a potvrdil se fakt, že efektivnost a prospěch migrace může být realizován na straně majoritní společnosti i na straně cizinců s platností integračních opatření. Integrační politika České republiky je spatřována zeměmi EU jako stát s dlouholetou tradicí imigrace. Je zajímavostí, že se České republiky díky svým zkušenostem stala inspirací pro integrační politiky některých zemí Evropské Unie jako je například Litva, Rakousko, Estonsko, Polsko, Lotyšsko a dalších států: Moldávie, Rusko, Moldávie atd. Nelze říci, že integrace bylo 100% dosaženo, jelikož se jedná o dlouhodobý a setrvalý proces. Politika integrace cizinců České republiky ovšem zaznamenává úspěchy v řadě oblastí, což ovlivňuje zlepšování vzájemných vztahů.⁵⁸

4.4 Integrace a integrační strategie

Dle vládnoucího konsensu je integrace proces slučování, vytvoření celku dvěma a více subjekty. Může se jednat o novou strukturu vytvořenou pomocí jednotlivých prvků, upevněných vzájemnými vztahy jedinců, v rámci již existující struktury nebo o přidávání takových prvků a struktur do již zažité struktury.⁵⁹

Migraci jako takovou provází několik procesů, které jsou součástí od okamžiku rozhodnutí k jejímu uskutečnění až k tzv. postmigračnímu období, jehož složitost přivykání si na nové prostředí závisí na četnosti změn, které je jedinec nucen v jeho životě provést, aby k migraci mohlo dojít. V mnoha případech se může jednat o komplexní změnu klimatických podmínek, většinou politickou kulturu, náboženství, jazykové zvyklosti okolí a jedná se tak o velice náročné přizpůsobování jak pro samotné migranty, tak i pro přijímající společnost. „*To co je v okruhu známých, příbuzných nebo tam, kde člověk dlouhodobě žije a je funkčně gramotný, snadno uskutečnitelné, stává se v postmigrační situaci často fatálním problémem.*“⁶⁰

⁵⁸ CHOVANEC, M. *Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu*, [online]. Ministerstvo vnitra, Praha: 2015. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf.

⁵⁹ BOSSWICK, W., HECKMANN, F. *Social integration of immigrants: Contribution and regional authorities*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Condition, 2006. [online].

⁶⁰ UHEREK, Zdeněk et al. *Migrace: historie a současnost*. 1. vydání. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny. Str. 49.

Migranti, kteří se rozhodnou dlouhodobě usadit na určitém území čeká náročný proces adaptace na nové kulturní a sociální prostředí majoritní společnosti dané země. Nečelí pouze tzv. *kulturnímu šoku*, který je spojen se změnou prostředí a kulturní nebo jazykovou bariérou, ale migrant se dostává do situace, kdy může být znevýhodněn na trhu práce či čelit různým formám diskriminace. Proces adaptace na nové prostředí je ovlivněn psychickou odolností, zdatností a blízkostí jejich vlastní kultury kultuře majoritní v dané zemi. Stěžejní roli sehrává imigrační politika cílové země a vztah společnosti k cizincům a imigrantům.⁶¹

Integrace je součástí čtyř možných fází procesu akulturace, jež je charakterizována, jako sociální proces, který probíhá ve všech případech, kdy dochází ke dlouhodobému kontaktu nebo střetu dvou nebo více kultur současně. Není to ovšem proces, na něj je nahlíženo pouze pozitivně, výsledky mohou mít i degenerativní charakter. Přestože je koncept integrace poměrně aktuálním značně pozorovaným tématem, jeho měření je naopak nedostatečně propracováno. Je to dáno značnou subjektivitou vnímání integrace aktéry, tudíž vybraná kritéria, které pozorovatel hodnotí, se mohou lišit.⁶²

Součástí akulturace je také stres s ní spojen, kdy identita každého jedince se při dlouhodobějším pobytu v cizí kultuře nějak mění. Dle Allporta se člověk v cizí zemi snaží, aby se přizpůsobil etnickým podmínkám, které v dané oblasti panují. Tato mobilita je pro člověka neobvyklá zátěž, s kterou se musí vyrovnat – jinak také nazývána kulturní šok nebo akulturační stres. Intenzita je závislá na stupni odlišnosti domácí a cizí kultury, na životních zkušenostech a individuálních schopnostech jedince.⁶³

⁶¹ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migrant v České republice. My a oni v multikulturní spol. 21. Století*. Portál 2001. Str. 24.

⁶² UHEREK, Zdeněk et al. *Migrace: historie a současnost*. 1. vydání. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny. Str. 58.

⁶³ GILLERNOVÁ, I. a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Psyché. Str. 98.

Strategie imigranta v hostitelské společnosti klasifikoval J. W. Berry dle následujícího schématu, které zahrnuje její čtyři formy: integrace, asimilace, separace a marginalizace.

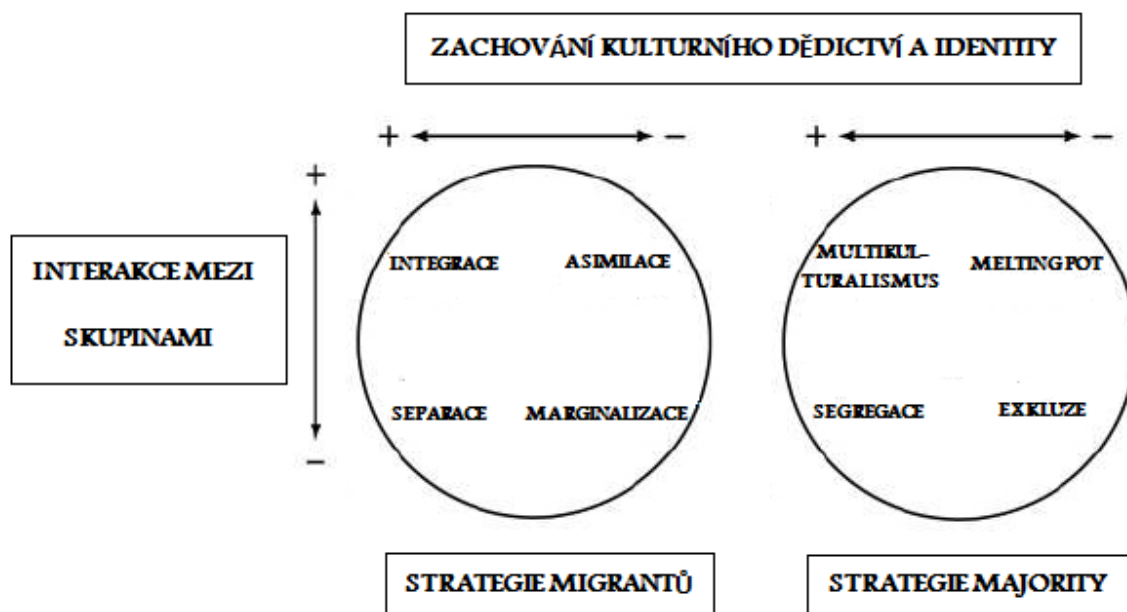
Tabulka 2: Taxonomie strategií adaptace migrantů⁶⁴

INTEGRACE	Způsob adaptace, kdy imigrant uzná, že poznání a přijetí kultury hostitelské země je pro něj klíčové, současně ovšem usiluje o udržení prvků své kultury. Integrovaní imigranti disponují dvojitou kulturní identitou, tj. mají svou původní a nově získanou.
ASIMILACE	Taková adaptace, při níž imigrant usiluje o co nejideálnější splynutí s obyvatelstvem hostitelského státu. Svou původní kulturu hodnotí jako méně důležitou pro život v novém prostředí. Tento typ strategie předpokládá častý kontakt imigrantů s „domácími“ příslušníky.
SEPARACE	Není typem adaptace – imigrant nepovažuje kontakt s kulturou a příslušníky dominantní kultury jako důležitý a raději setrvává v izolaci své vlastní kultury.
MARGINALIZACE	V případě marginalizace migrant necítí potřebu kontaktu s dominantní kulturou, neuchovává ovšem prvky ani své původní. Jejich identita není opřena o kulturní zázemí své domovské země ano o tu hostitelské země. Identifikuje se subkulturou své vlastní skupiny.

⁶⁴ Převzato z: BERRY, J. W. *A Psychology of Immigration. Journal of Social Issues. Society for the Psychological Study of Social Issues* Vol. 57. 2001, no. 3, Str. 615 – 631.

V situaci, kdy dochází ke vzájemné interakci mezi minoritní skupinou v majoritní společnosti, obě strany se drží své určité interkulturní strategie. Schéma dle J. W. Berryho demonstruje, jak může probíhat koexistence dle její intenzity v rámci zachování si vlastních kulturních diferencí a kapability se přizpůsobit.

Obrázek 1: Nelegální pobyt na území ČR v roce 2015⁶⁵

Předpoklady integrace fungují, když dochází k vysoké míře interakce mezi majoritní společností a menšinovou skupinou, je zachována kulturní integrita a zároveň se většinová společnost chová jako multikulturní jednotka a akceptuje tak diverzitu „těch druhých“. Problematika s integrací nastává, když panuje ve společnosti xenofobie, diskriminace a dochází k tendencím generalizovat. Tato integrace má kompatibilní formu s multikulturalismem. Další formou je tzv. „tavící kotel“ označován ustáleným anglickým výrazem *melting pot*⁶⁶. Dochází k formování nového kulturního prostředí na úkor kultur původních díky silné interakci mezi skupinami, kdy zachování kulturního dědictví

⁶⁵ Převzato z: BERRY, J. W. *Immigration, Acculturation, and Adaptation. Applied Psychology: An international review*, 46 [online], 1997 [cit. 1016-13-10]. Str. 10. Dostupné na: <http://www.ucd.ie/mcri/resources/Dermot%20Ryan%20Reading.pdf>.

⁶⁶ Pozn. autorky: Takové prostředí, kde se společnost s rozdílnými prvky harmonizuje v jeden celek, ze společnosti heterogenní se stává homogenní – proces asimilace imigrantů v USA.

a identity na intenzitě ubývá. Případ, kdy dochází k minimální interakci mezi majoritní společností a imigranty, je typický pro segregaci (ze strany majority) a separaci (ze strany nově příchozích). V takové situaci je doprovodným jevem vznik enkláv, jež jsou izolovaná území, která jsou obklopena územím vlastního státu, je zde velká snaha o uchování si prvků své kultury. V případě marginalizace a exkluze převládá naopak nízká tendence uchování si vlastní kultury a ani z jedné strany neprobíhá interakce. Při hodnocení a aplikaci strategie na jednotlivé společnosti se musí vycházet z toho, že každé prostředí disponuje odlišnými etnickými postoji, mírou diskriminace, předsudky, stereotypy a sociálními reakcemi.⁶⁷

⁶⁷ BERRY, J. W. *Immigration, Acculturation, and Adaptation*. *Applied Psychology: An international review*, 46 [online], 1997 [cit. 1016-13-10]. Str. 10. Dostupné na: <http://www.ucd.ie/mcri/resources/Dermot%20Ryan%20Reading.pdf>.

4.5 Základní informace o Islámu

Islám je náboženství, které se orientuje jeho určitou univerzalitou, která je dána platností božského zákona a je aplikována na všechny oblasti lidského života, dle níž jsou uchovávány správné způsoby chování obsahující normy, které jsou návodem, jak být správným muslimem. Tento systém zahrnuje jak lidský vztah k Bohu, mezilidské interakce, tresty, zákazy a přestupky. Vztah člověka k Bohu je vymezen pěti povinnostmi, které tvoří pilíře islámu (viz kapitola „Muslimství“).

Členění světa z islámské perspektivy je geopoliticky rozděleno na území, kde platí islámské zákony (dům islámu – *dár al-islám*) a na území, kde převažuje nadvláda nevěřících (dům války – *dár al-harb* nebo také *dár al-kufr*). V současnosti se objevuje také, označováno jako problematické, dům dohody (*dáral-, ahd*).⁶⁸

Tak jako je víra islámu postavena na jeho pěti pilířích, právní systém rozlišuje mezi pěti třídami lidských činů. Jsou to takové, které jsou podle Koránu povinné, individuální a kolektivní a jejich porušení je spatřováno jako trestný čin před Bohem a zákonem. Druhá kategorie obsahuje činy, podle kterých je doporučováno se řídit a je to soubor výroků a činů proroka Muhammada a prvních stoupenců obce věřících. Třetí kategorie činů je označována jako nepřikázaná, ale ani nezakázaná – indiferentní. Čtvrtá oblast jsou činy zavrženíhodné, kterým je doporučeno se vyhnout, i přestože to nejsou činy trestné. Poslední kategorie obsahuje činy zakázané, hříšné a podléhají trestu.⁶⁹

Islám nedisponuje církvemi ani formálností institucí kněžství. Je tomu tak proto, že by tak docházelo k popírání mezi člověkem a Bohem, což je v rozporu mezi základními hodnotami muslimů, stejně jako rovnost všech věřících a jejich podřízení jedinému Bohu. Duchovně, teologicky a právně vzdělaní muži, kteří stojí v čele při modlitbě v mešitě nebo na jiných rituálních místech jsou označováni jako Imám – vážení představitelé muslimské obce a vysoce postavené autority.⁷⁰

⁶⁸ Lze pozorovat na příkladu Francie, kde muslimskou menšinu tvoří pět milionů obyvatel na rozdíl od států Orientu, kde počet muslimů představuje daleko nižší číslo.

⁶⁹ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-01-11]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.

⁷⁰ Tamtéž.

4.5.1 „Muslimství“

Jelikož celé téma práce a výzkumu operuje s termínem *muslim*, je zapotřebí tento výraz také dostatečně vysvětlit, aby se tak předcházelo chybné či matoucí terminologii.

Muslim je výraz, který byl používán prorokem Muhammadem a jeho stoupenci pro označení těch, kdo uvěřili v jeho učení a přijali tak víru v jediného Boha – Alláha. Jedná se tedy o někoho, kdo se odevzdává Bohu, Boží vůli formou respektování pěti základních pilířů víry. Tzv. „pět sloupů víry“ představuje základní soubor náboženských rituálů, jimiž věřící demonstruje svou zbožnost. Patří mezi ně: modlitba (*salát*), vyznání víry (*šaháda*), almužna (*zakát, sadaka*), alespoň jednou za život vykonaná pouť do Mekky k uctění Boha (*hadži, umra*) a půst (*saum, sijám*). Pozdější učení tvrdí, že každé dítě se rodí jako muslim.⁷¹ Z toho faktu je nutné také během čtení následující práce vycházet, jelikož je operováno s termínem muslim právě v této rovině.

Stejně jako je tomu u ostatních monoteistických náboženství, jako je judaismus a křesťanství, jsou muslimové zavázáni vírou v jednoho Boha. Víra se vyznačuje principem jedinství Boha, který je označován termínem Pán (*Rabb*), Milosrdný (*Rahmán*) nebo Tvůrce všehomíra (*Chálik*). V islámu ovšem na rozdíl od křesťanství neexistuje teze o Boží trojici či synovi – Ježíši, jež je označován jako Boží syn. Bůh je jediný a nikdo jiný mu není roven. Ovšem, nejenom v současné době, většina muslimů zmíněné zásady nedodrží striktně, což se odráží na zvyklostech a rituálech. Islám tak dostal také přezdívku „žité náboženství“. Uctívají Ježíše Nazaratského jako velice významného proroka, věří v anděly, Den posledního soudu, nebe a peklo.⁷²

Být muslimem znamená automaticky patřit do obce věřících, jež se označuje výrazem *umma*. Je to pravověrná obec, které byla Bohem seslána zvěst (v arabském jazyce)⁷³ a je základem uspořádání společnosti, obce věřících muslimů a její rozměry nahradily klanové a kmenové rozdělení na jednotnost obce, jejíž hlavním posláním je zahrnovat formálně rovné lidské bytosti, které věří v jediného Boha. Také se staví do popředí před etnickou příslušností.⁷⁴

⁷¹ MENDEL, M. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. Str. 75.

⁷² Tamtéž Str. 78.

⁷³ Korán je pro všechny muslimy zjeven v arabském jazyce, Bůh hovoří k muslimům arabsky – ne jinak

⁷⁴ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-01-11]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.

Již zmíněna stěžejní hodnota mezi muslimy - rovnost mezi věřícími je v posledních letech „zastiňována“ (zejména pro veřejnost velice intenzivně vnímána) určitým ideologickým konceptem *panislamismu*, kdy mají vyznavači islámu na vrchol všech hodnot stavět zejména primární identitu muslimů před identitami etnickými, jazykovými, národními či geografickými, což vede v různých oblastech světa k solidarizaci s jinými muslimy, které k sobě neváže žádné historické, etnické pouto, a dochází k určité erozi dosavadního státního uspořádání islámského světa. Vidíme ovšem na příkladu ideologie a praxe Islámského státu., že většinová muslimská společnost stále vnímá tuto myšlenku jako zcela abstraktní a reaguje především nezájmem.⁷⁵

V současnosti vyznavači islámu představují většinovou část obyvatelstva v 53 zemích světa. Vývoj tohoto počtu je determinován reálnou politickou situací v Asii a Africe, kde probíhá dynamický proces rozpadu států, jenž je způsobem poválečným uspořádáním na základě první světové války a dekolonizace, která probíhala v padesátých a šedesátých letech 20. století. Nejpočetnější komunity muslimů zastupují země jako je Indonésie, která má v současnosti největší zastoupení sunnitských muslimů a řadí se tak mezi největší islámskou zemi. Nejinak je to v případě státu Bangladéš, Pákistánu, Afghánistánu, Íránu, kde převažuje počet muslimů ší'itského věrovyznání, Turecka, jež je země, kde proběhl proces sekularizace vůbec nejdále a je tak hoden určitých podrobnějších kulturně antropologických a sociologických analýz. Dalšími státy jsou Indie, Čína, Nigérie, státy střední Asie – Uzbekistán, Kazachstán, Kyrgystán, Tádžikistán, Turkmenistán, oblast severního Kavkazu, jižního a středního Povolží, Malajsie, Brunej. Menšinový počet zastupují na Filipínách, ve Vietnamu, Thajsku a dalších státech jihovýchodní Asie. Dále se vyskytují autochtonní muslimské komunity v oblastech Balkánu a jsou jimi Bosna a Hercegovina, Albánie, Srbsko, Řecko, Rumunsko a Bulharsko. Z evropských států je menšinová skupina obyvatel příslušníků islámu ve Finsku, Polsku Bělorusku či v pobaltských státech.⁷⁶

Procesem pozvolné islamizace prošly státy subsaharské a saharské Afriky a jsou jimi dnešní území Senegalu, Mauritanie, Mali Nigeru, Čadu, Nigérie, Somálska a Súdánu. Kde nepřevažuje islám jako většinové náboženství, tvoří především početnou

⁷⁵ MENDEL, M. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. Str. 54 – 55.

⁷⁶ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-01-11]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.

a ekonomickou vlivnou menšinu (například Keňa, Tanzánie, Uganda, Ghana). Evropské komunity, které čítají na několikamilionové skupiny obyvatel, jež v současnosti žijí v zemích jižní a západní Evropy jako reakce na příliv početných pracovních sil po rozpadu kolonií jsou to státy: Francie, Velká Británie, Belgie, Itálie a Nizozemí. Druhou skupinou států, kde patrný počet muslimů je zapříčiněn bilaterálními smlouvami evropských států s těmi muslimskými – Spolková republika Německo, skandinávské země a Švýcarsko.

Je důležité říci, že charakter těchto dnes již milionových komunit s původem ve státech islámských, které mají již tři generační minulost, se v různých zemích liší a má rozmanité rysy. Byl vytvořen fenomén, který je nazýván „euroislám“, který je charakterizován jako evropská forma islámu, jejíž cílem je vytvoření verze islámu, která by byla slučitelná s tradicemi a životními podmínkami tak, jak jsou nastaveny v Evropě. Je to reakce na modernizaci muslimských komunit hledajících harmonii mezi vírou a životem v moderní společnosti. Je to liberální forma islámu hlásící se k participaci na životě politickém a společenském. V evropském prostoru je euroislám přijímán jako nástroj k soudržnosti společnosti se snahou o integraci muslimů, ale i jako přehnaně idealizovaný reformní směr muslimských intelektuálů.⁷⁷

Právě tento směr je propírán médií a je předpojatě bezdůvodně označován politickými aktivisty a českými intelektuály jako důvod, který je zodpovědný za „islamizaci Evropy“. Tento trend převládá a narůstá v současnosti po první početnější uprchlické vlně v roce 2015, tak jako i nedemokratické a radikální tendence v české společnosti.⁷⁸

Jako paradox může být informace, že většinově jako kolébka islámu vnímané státy (Sýrie, Irák, Libanon), mají početné křesťanské (či jinak nábožensky orientované) skupiny. Důvodem sekularizace je zejména proces Arabského jara, kdy došlo a stále dochází k destabilizaci těchto komunit a celkovému rozpadu státnosti těchto zemí.

Co se týče Spojených států a Kanady, i zde se nachází muslimská komunita. Větší význam ovšem možná zastupuje v zemích Latinské Ameriky – především v Argentině, jejíž hlavní město Buenos Aires tvoří nejpočetnější muslimskou komunitu v Jižní Americe. Proces usazování a celkový vývoj se ovšem radikálně od toho evropského liší a to zejména

⁷⁷ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-01-11]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.

⁷⁸ MENDEL, M. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. Str. 30 – 32.

v kontextu náboženského prostředí a společenského klimatu, jež je označován jako *melting pot*⁷⁹ – tavicí kotel.⁸⁰

⁷⁹ Pozn. autorky: Takové prostředí, kde se společnost s rozdílnými prvky harmonizuje v jeden celek – ze společnosti heterogenní se stává homogenní – proces asimilace imigrantů v USA.

⁸⁰ MENDEL, M. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. Str. 32.

5 Empirická část

5.1 Migrační a integrační politika v České republice

Moderní společnost západních zemí se setkává v průběhu několika desetiletí se zvýšenou mírou migračních toků. Česká republika není výjimkou a této situaci, jak definuje rámec její integrační politiky, se tak musí přizpůsobit v otázce nástrojů a opatření na podporu a udržení společenského konsenzu atmosféry multikulturního prostředí. Tyto kroky vedou k podpoře procesu sociální integrace. Základní představy charakterizují tzv. *Koncepce integrace cizinců v České republice* z roku 2006, která chce docílit rovných příležitostí pro všechny migranty. Zodpovědnost za tvorbu integračních politik má hostitelská země, jež pomocí vládních institucí, které prostřednictvím návrhů, legislativních opatření, zákonů či souboru požadavků, posouvají problematiku procesu integrace na národní úroveň.⁸¹

Evropská komise poukazuje právě na důležitost role lokálních aktérů sociální integrace: *Za rozvoj vhodných integračních strategií jsou zodpovědné národní vlády členských zemí ve spolupráci s ostatními aktéry na lokálních a municipálních úrovních, kteří v tomto procesu sehrávají významnou roli. V rozvoji národní strategie integrace migrantů je nutno využít zapojení sociálních partnerů, kterými jsou především lokální a regionální aktéři v oblasti veřejné správy, občanská společnost a migranti.*⁸²

5.2 Cizinci a jejich pobyt na území České republiky

Dle legislativního rámce České republiky pojem cizinec označuje fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky. Nabývání/pozbývání občanství České republiky řeší zákon č. 40/1993 Sb., *o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky* a zákon č. 193/1999 Sb., *o státním občanství některých bývalých československých státních občanů*. Dále je v platnosti od 1. 1. 2014 zákon č. 186/2013 Sb., *o státním občanství České republiky*, který zavedl nové právní instituty a přinesl jednu z nejzásadnějších změn, která umožňuje v plné míře existenci dvojího státního občanství. Žadatelé o udělení státního občanství České republiky se tak nemusí vzdávat svého dosavadního. Početně významnou část tvoří prohlášení podle § 35, které umožňuje nabytí

⁸¹ TRBOLA, R. ed. a RÁKOCZYOVÁ, M., ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. II, Role zaměstnání a vybraných institucí v procesu integrace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. Str. 73.

⁸² In: *Social Integration of Immigrants: Contribution of Local and Regional authorities*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. 2006.

státního občanství těm osobám, jež se zdržují na českém území od deseti let svého věku – *druhá generace cizinců*.⁸³

Pobyt cizinců v České republice se řídí zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, a také zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu. Doporučení OSN k zahraniční migraci z roku 1998 vykazuje informaci, že pobyt v délce 3 měsíce až 1 rok je klasifikován jako krátkodobý.⁸⁴

Do kompetencí Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Policie České republiky spadá veškerá problematika spojená se vstupem, pobytem a vycestováním z území České republiky. Cizinec může na území České republiky pobývat trvale nebo přechodně. Zákon poté vymezuje důvody pro neudělení dlouhodobého víza nebo povolení k pobytu – přechodného či trvalého časového charakteru. Ministerstvo zahraničních věcí rozhoduje v otázce udělování krátkodobých víz (víza k pobytu do 90 dnů) – tuto oblast upravuje Evropský parlament a Rada dle č. 810/2009 o kodexu Společenských víz. Policie České republiky poté rozhoduje o prodloužení doby pobytu v otázce krátkodobých víz (taktéž na hraničních přechodech).⁸⁵

Právní systém České republiky rozlišuje cizince dle země, ze které do České republiky přicestovali, a které jsou občany, a to na občany EU, občany z tzv. třetích zemí a na jednotlivce, jež mají rodinné vazby s občany EU. Je nutné také rozlišovat v terminologii mezi žadateli o azyl a azylanty. Další samostatnou sekcí je v rámci ochrany uprchlíků žádost o mezinárodní ochranu. Žádosti jsou posuzovány podle již zmíněné doby plánovaného pobytu.⁸⁶

Dlouhodobé vízum je podáváno na zastupitelském úřadě a jeho udělení závisí na rozhodnutí regionální instituce Ministerstva vnitra České republiky. Povolení k trvalému, dlouhodobému pobytu shledává MV legálním v případech studia, rodinných konexí, zaměstnání, podnikání či léčba ve zdravotnickém zařízení. Je také umožněn občanů, kteří

⁸³ METODIKA POČTU CIZINCŮ. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ METODIKA POČTU CIZINCŮ. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>.

disponují vízem k pobytu nad 90 dní a účelem je jeho prodloužení na více jak 6 měsíců (s podmínkou stejného účelu, který je zmíněn ve vízu).⁸⁷

Dalším prvkem zavedeným kvůli přísnější kontrole imigrantů jsou tzv. *zelené karty*. Mohou být uděleny pouze příslušníkům několika třetích zemí.⁸⁸ Jejich funkcí je ulehčení získání přechodného pobytu kvůli zaměstnání s kvalifikací (poptávka převyšuje nabídku). Získáním takové karty se občas zavazuje k pobytu a rovněž pracovnímu výkonu na takové pozici. Pobyt těmto jedincům může být prodloužen opět za určitých podmínek a tím jsou – vysokoškolské vzdělání, klíčovými pracovními pozicemi, nebo občany, kteří kvůli zaměstnání podstoupili určitý vzdělávací program. Migrantů, kteří nejsou občany některé z výše uvedených zemí, musí požádat o povolení k zaměstnání. Dalším typem karet je tzv. *karta modrá*, která má funkci pro občany, jež žádají o pobyt dlouhodobý za účelem ucházení se o zaměstnání, které vyžaduje vysokou úroveň kvalifikace. Ta garantuje migrantům pobyt na 2 roky s možností jeho prodloužení. Existuje databáze, kde jsou vypsány pozice pro zájemce o zelenou či modrou kartu, pod záštitou Vlády České republiky. Při změně účelu pobytu jsou stanovené určité podmínky, podle kterých se změna řídí. Období, které trvá od okamžiku podání žádosti do jejího vyřízení (ve věcech prodloužení pobytu nebo jeho změna), zajišťuje tzv. *překlenovací štítek*.⁸⁹

Podmínky trvalého pobytu jsou: pětileté nepřetržité setrvání na území České republiky, prokázání znalosti českého jazyka formou zkoušky, jež je skládána v institucích k tomu určených (např. jazykové školy, integrační centra a další). Dále jsou potřebné doklady totožnosti, doklady o zajištění ubytování a o zajištění finančních prostředků k pobytu, výpis trestního rejstříku a další. Důraz je kladen na obezřetnost při udělování trvalých pobytů z důvodu ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti státu. Potomci imigrantů, kteří jsou narození na území České republiky, získávají status trvalého pobytu (v případě neplnoletosti na žádost zákonného zástupce).⁹⁰

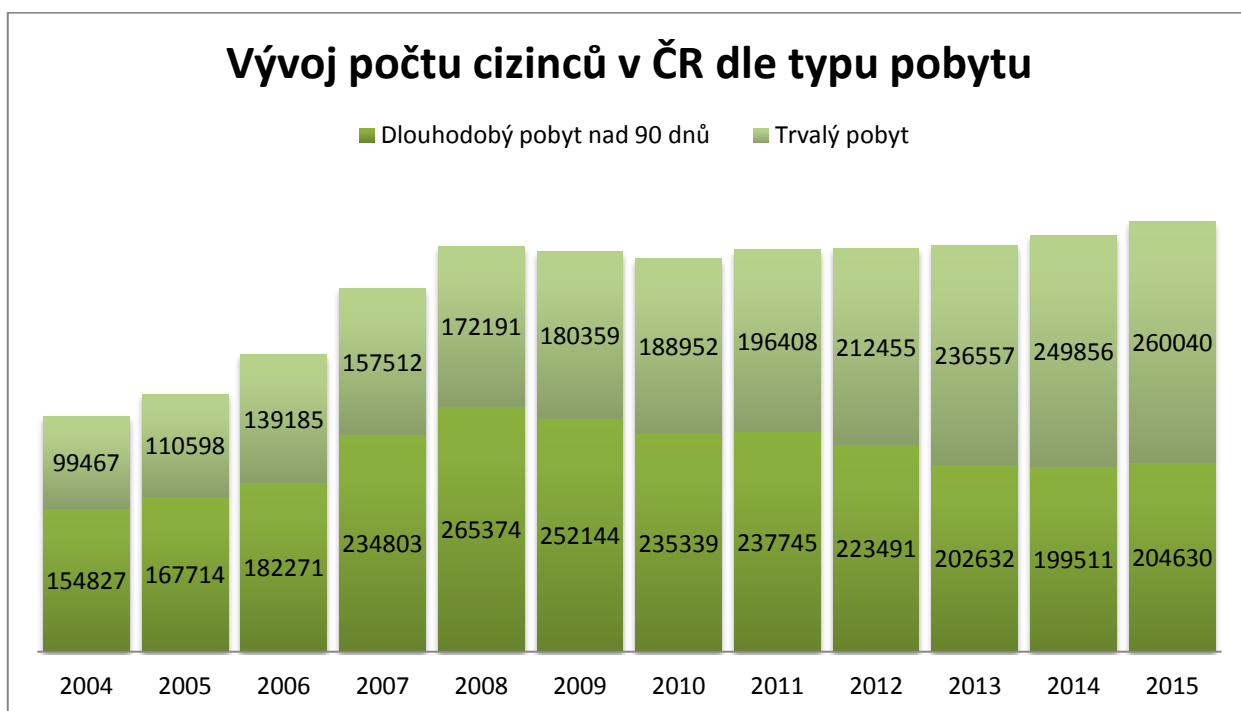
⁸⁷ DLOUHODOBÝ POBYT. *Ministerstvo vnitra České republika* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx>.

⁸⁸ Japonsko, Kanada, Korejská republika, Nový Zéland, Republika Makedonie, USA, Srbsko, Republika Bosna a Hercegovina, Ukrajina, Australské společenství, Černá Hora, Chorvatská republika

⁸⁹ MODRÁ KARTA. *Ministerstvo vnitra České republika* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx>.

⁹⁰ TRVALÝ POBYT. *Ministerstvo vnitra České republika* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-trvaly-pobyt.aspx>.

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v ČR dle typu pobytu⁹¹

Graf číslo 1 demonstruje vývoj počtu cizinců na území České republiky v závislosti na tom, jaký typ pobytu jim byl udělen. Lze pozorovat zvyšující se trend v letech 2004 až 2008 s přibývajícím počtem pobytů celkově, naopak po roce 2008 počet dlouhodobých pobytů nad 90 dnů rok do roku postupně klesá, ne však na úkor počtu trvalých pobytů, které se v průběhu posledních let kontinuálně zvyšují.

5.2.1 Nelegální migrace

Nelegální migrace, také nazývána jako migrace v neoprávněném postavení,⁹² je definována jako nezákonné překročení hranic státu. Problematika nelegální migrace spadající pod státní bezpečnostní politiku, je dosti složitá. Snaží se ovšem o vytvoření takových podmínek, při kterých lze obhájit zásady politiky vlády a zároveň humánně řešit téma migrace, s cílem podpory řízené migrace a vyhýbání se nelegálnímu přechodu hranic.

⁹¹ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

⁹² Viz: DRBOHLAV, D. et al. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Str. 45.

Migrační politika České republiky dělí nelegální migraci na ilegální pobyt a nelegální migraci přes hranice státu. Ilegální pobyt je způsob, ve kterém se ve většině případů migranti rozhodnou pro Českou republiku jako pro destinaci cílovou. Spadá do ní každý jedinec, který překročí dobu povoleného pobytu, jež mu byl udělen, nemá pracovní povolení, nebo nemá potřebné identifikační doklady. V případě občanů původem z muslimských zemí mají největší převahu s počtem ilegálního pobytu Libye a Kuvajtu.⁹³

K nelegální migraci přes hranice státu dochází ve většině případů jako potřeba tranzitní země, kterou migranti, v případě České republiky, vyhledávají pro další pohyb zejména do západních zemí. Do této kategorie patří také jedinci, kteří byli zadrženi při letištní kontrole, dále také osoby, které jsou během svého pohybu součástí azylové politiky.⁹⁴

Tabulka 3: Nelegální migrace na území ČR v období 2008 – 2015⁹⁵

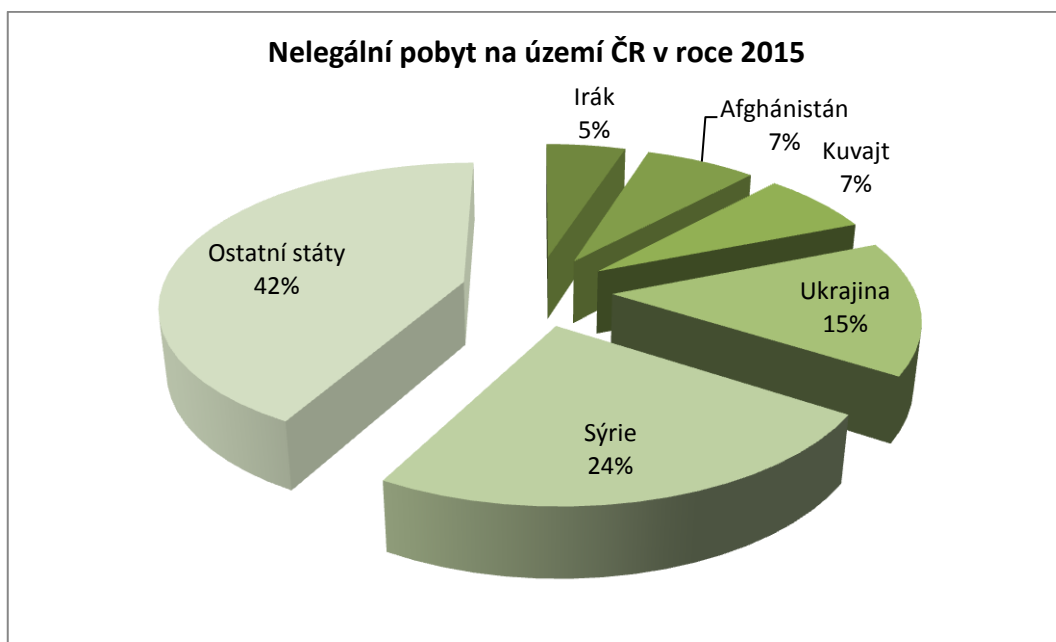
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nelegální pobyt	3661	4267	2848	3280	3476	3974	4641	8323
Nelegální migrace přes hranice státu	168	190	139	80	119	179	181	240

⁹³ MIGRAČNÍ A AZYLOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2014 [cit. 2017-03-04]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

Graf 2: Nelegální pobyt na území ČR v roce 2015⁹⁶

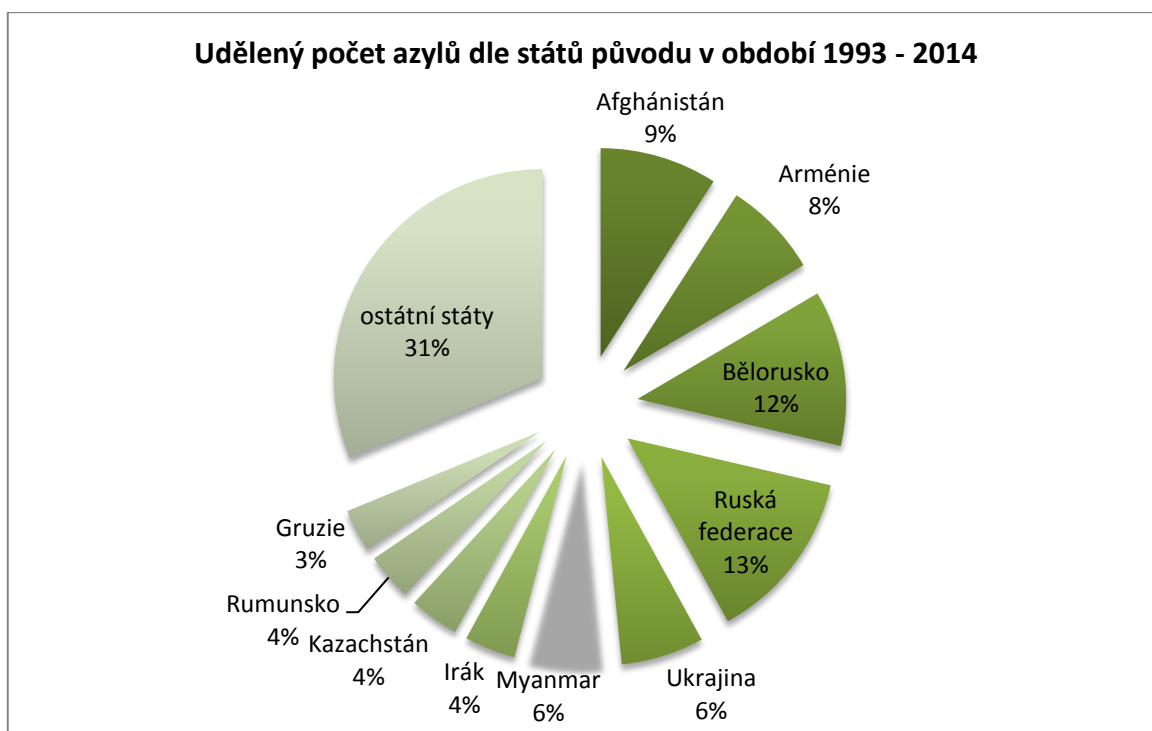
V nejčastějších případech nelegálního pobytu na území České republiky, se jedná o osoby tzv. třetích zemí, které stát používají jako zemi tranzitní nebo byli zadrženi bez platného povolení k pobytu.

⁹⁶ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

5.2.2 Žádosti o azyl

Česká republika od doby svého vzniku vydala 2 911 azylů. Na základě platného zákona o udělování azylu ho lze udělit v případech, kdy je jedinec pronásledován, za účelem sloučení rodiny a dále je to z humanitárních důvodů. Dle grafu 2 lze pozorovat, že největší počet. Občanům původem z muslimských států dostal největší počet azylů Afghánistán (265), Irák (115) a Kazachstán (112).⁹⁷

Graf 3: Počet azylů udělených v období 1993 – 2014 dle státnosti⁹⁸

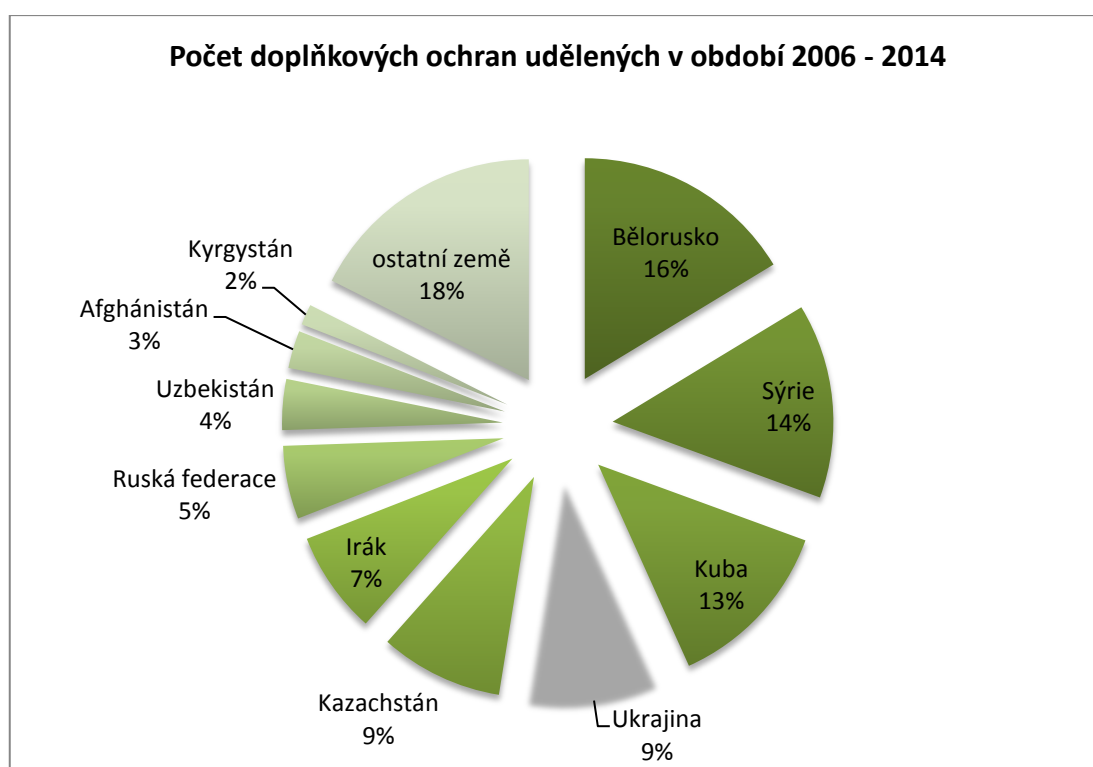
⁹⁷ MIGRAČNÍ A AZYLOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2014 [cit. 2017-03-04]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>.

⁹⁸ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

5.2.3 Doplnková ochrana

Od roku 2006 je zavedeno udělování tzv. doplňkové ochrany, jež bylo od tohoto období do roku 2014 uděleno celkem 1 452. V případě občanů muslimských zemí je to převážně Sýrie (207), Afghánistán (131), Irák (109) a Kyrgystán (22). „*Další samostatnou sekcí je v rámci ochrany uprchlíků žádost o mezinárodní ochranu. Žádosti jsou posuzovány podle již zmíněné doby plánovaného pobytu.*“⁹⁹

Graf 4: Počet doplňkových ochran udělených v období 2006 – 2014¹⁰⁰

⁹⁹ MIGRAČNÍ A AZYLOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2014 [cit. 2017-03-04]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>.

¹⁰⁰ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

5.3 Organizace a instituce migrační a integrační politiky

Organizace, jejichž hlavní náplň činnosti je pomoc a podpora migrantů, působí na území České republiky již od roku 1989 a je jich hned několik. Právě od 90. let to byly organizace charitativního a humanitárního charakteru, z těch nejznámějších toho času lze jmenovat *Charitu ČR*. S příchodem změn, které rok 1989 přinesl, velice rychle reagují na nastalou situaci spojenou s fenoménem migrace cizinců – ať už migraci tranzitní nebo cílovou. Postupně začaly vznikat organizace, které pozornost směřovaly zejména k jedincům žádajícím o azyl a k uprchlíkům. V průměru každý rok vzniká nová organizace, jež se zaměřuje na podporu integrace migrantů do české společnosti. K největšímu rozmachu vzniku a činnosti takovýchto spolků, institucí atd. dochází po roce 2000. Důvodem byla potřeba zohledňovat širší pojetí sociální integrace cizinců do majoritní společnosti.¹⁰¹

Základní forma organizací, které působí v oblasti integrace cizinců, dle právní subjektivity a definice Rady vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO), lze takové organizace rozdělit do tří základních forem (s uvedenými příklady organizací):

- **Občanská sdružení**¹⁰²: Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU) Brno, Poradna pro integraci (PPI), Evropská kontaktní skupina (EKS) Praha, Centrum pro integraci cizinců (CIC) Praha, Asociace uprchlíků v ČR Praha, Sdružení pro migraci a integraci Praha, Berkat Praha, META – Sdružení pro mladé migranty Praha, Kontaktní centrum pro cizince (KCC) a další.
- **Obecně prospěšné společnosti**¹⁰³: La strada
- **Církevní právnické osoby**¹⁰⁴: Diecézní charita Brno, Armáda spásy Brno, Diecézní charita Litoměřice, Arcidiecézní charita Praha¹⁰⁵

Institucí, jež se zabývají integrační problematikou, přibývá a taktéž se rozšiřuje jejich činnost v otázce pomoci imigrantům v České republice jak po sociální stránce, tak i v otázce zaměstnání, nového interkulturního prostředí, odbourávat čím dál tím více rozšiřující se diskriminaci, stereotypizaci či násilí.

¹⁰¹ TRBOLA, R. ed. a RÁKOCZYOVÁ, M., ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. II, Role zaměstnání a vybraných institucí v procesu integrace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. Str. 80 – 81.

¹⁰² Dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

¹⁰³ Dle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů

¹⁰⁴ Dle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech v platné znění

¹⁰⁵ TRBOLA, R. ed. a RÁKOCZYOVÁ, M., ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. II, Role zaměstnání a vybraných institucí v procesu integrace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. Str. 83.

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (SUZ) je organizační složkou státu, jež je podřízena náměstkovi ministra vnitra pro veřejný pořádek a bezpečnost. Její činnost začala v roce 1996 jako rozpočtová organizace Ministerstva vnitra České republiky. Pomoc je poskytována v oblasti zaměstnání, bydlení, vzdělávání, sociální a zdravotní. Navazuje tak na činnost zmíněné Charity ČR. SUZ spolupracuje s vládními a mezinárodními institucemi, nevládními organizacemi a samosprávou. Činnost SUZ zahrnuje programy prevence, repatriace, integrace, vybavování středisek, poskytování služeb a je od roku 2006 spolufinancována z prostředků Evropského uprchlického fondu, Evropského návratového fondu a Evropského fondu pro integraci státních příslušníků tzv. třetích zemí.¹⁰⁶

Jednou ze složek těchto organizací jsou již zmíněná *Centra na podporu integrace cizinců* (CPIC). Jsou zaměřena především na příchozí z tzv. třetích zemí, kteří mají na území České republiky trvalý nebo dlouhodobý pobyt. Cílem center je podpora integračního procesu migrantů se snahou o zlepšení situace sociální, jazykové a právní v regionech v celé zemi. Do jejich služeb spadají tlumočnické služby, právní a sociální poradenství, které řeší především povolení pobytu, kurzy, jež mají snahu migrantům přiblížit životní standardy života v České republice. Orientace je soustředěna také na vzdělávací aktivity pro zvýšení povědomí majoritní společnosti o odlišných kulturách s účelem odstranění zažitých stereotypů a o celkové zlepšení integračního procesu. Činnost a projekty integračních center jsou financovány fondy – migračním, integračním a azylovým, EU a naopak jejich služby jsou poskytovány zcela zdarma.¹⁰⁷

Jedním z probíhajících projektů pod záštitou organizace *Poradna pro integraci* je projekt *SIRIUS (Support-Information-Return-Immigration-Undocumented-Security)*, který zajišťuje informovanost a kvalifikovanou právní pomoc pro příslušníky tzv. třetích zemí, kteří se nachází v návratovém procesu a nesplňují podmínky pro vstup či pobyt na území České republiky. Dále je pomoc určena žadatelům o mezinárodní ochranu nacházejících se v některých ze zařízení pro zajištění cizinců (ZZC). Projekt má za úkol zvýšit povědomí o možnostech návratů a zajištění vyšší účinnosti návratů celkově. Cílem těchto procesů je účinné řízení migračních toků a provádění, posilování a rozvoj jak společné azylové

¹⁰⁶ SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ MINISTERSTVA VNITRA. *Správa uprchlických zařízení MV* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2017. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.suz.cz/>.

¹⁰⁷ CENTRA NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ. *Centra na podporu integrace cizinců* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2015 [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.integracnicentra.cz/>.

politiky, tak i společné přistěhovalecké politiky v souladu plného dodržování práv a zásad, které jsou zakotveny v Listině základních práv Evropské unie. Pomoc se dostává v zařízeních pro zajištění cizinců a dále v městech Praha, Brno, Plzeň a Ústí nad Labem. Projekt je financován Azylovým migračním a integračním fondem a probíhá od 1. 10. 2016 do 30. 9. 2017.¹⁰⁸

5.4 Islám v České republice

5.4.1 Počátky Islámu v českých zemích

Vzhledem ke geografické poloze a dle historického vývoje nebyly české země nikdy ve velké míře konfrontovány s islámskou civilizací. Bylo tomu tak spíš zprostředkovaně díky obchodním cestám procházejícím českým územím. Převládaly tudíž kontakty spíš okrajové nebo již zmíněného obchodního rázu, které však neměly na české dějiny ani národní kulturu bezprostřední vliv. K významnějšímu zlomu došlo v českých dějinách při styku s tureckým vojskem v roce 1878, kdy se česká vojska musela utkat v boji o Hercegovinu. Demografický pohyb po okupaci Rakouska – Uherska v roce 1878 a dále anexe Bosny a Hercegoviny v roce 1908 způsobila usazování muslimského obyvatelstva na českém území. Tento pohyb neomezilo ani vytvoření nových hranic po rozpadu monarchie v roce 1918, jelikož existovaly ze strany balkánských muslimů vztahy k území a výhodnější byla také hospodářská situace, která přitahovala k příchodu další obyvatel. Posléze došlo k přílivu muslimských migrantů ze Sovětského svazu.¹⁰⁹

Ke sdružování na základě své náboženské příslušnosti docházelo teprve v polovině třicátých let 20. století a šlo zejména o muslimy žijící v Praze, Brně a na Zlínsku. Do této doby se jednalo spíše o spontánní setkávání a praktikování islámských rituálů prováděli jednotlivci individuálně. Teprve až koncem roku 1934 se skupina praktikujících muslimů rozhodla založit Moslimskou náboženskou obec pro Československo. Problémy ovšem panovaly jak s legislativními podmínkami obce, tak i se shromažďováním jednotlivých muslimů, jelikož o sobě navzájem nevěděli. V roce 1935 tedy vzniká oficiální „Moslemínská náboženská obec“ se sídlem v Praze s náležitými právními náležitostmi.

¹⁰⁸ PORADNA PRO INTEGRACI. *Poradna pro integraci – projekt SIRIUS* [online]. Praha. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://p-p-i.cz/Projekty/>.

¹⁰⁹ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B. a RATAJ, T. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. Str. 333 – 378.

Poukazuje se na fakt, že průtahy a zmatky se schválením zřízení obce nebyly způsobeny ani tak byrokratiem, ale panovala zde rezervovanost ze strany úředníků kvůli xenofobnímu vztahu k islámu a silně sekularistickou tendencí, která v té době ve státní správě a vládě ČSR panovala.¹¹⁰

Období Protektorátu pro Moslimskou náboženskou obec nepřineslo nijak výrazné změny až na rok 1941, kdy byla po sedmi letech legislativních úprav uznána jako kompetentní. Po událostech v roce 1989 se rok 1941 zpětně označuje jako datum „státního“ uznání. To ovšem naráží na právní platnost, jelikož Benešovými dekrety z roku 1945 všechny právní akty z toho období měly být anulovány. Obec svou činnost ukončila v květnu roku 1945 poté, co byla kompromitována kvůli předchozí loajalitě vůči nacistické okupaci. Zásahu o zrod muslimské obce mají: zahraniční muslimové žijící v ČSR, islámské instituce ze zahraničí, zastupitelské úřady islámských zemí a čeští konvertité. Motiv shromažďování nebyl zdaleka nastaven jako nutnost šíření islámských misí jako spíše příležitost k upevnění vlastní duchovní identity a soudržnosti v marginální společnosti, a k obecnějšímu společenskému využití. K tomuto období MO v Praze čítá cca 700 členů (z toho 10 jedinců byli Češi) a registrovaných 26 muslimů na Moravě. Zajímavým faktem je, že velký počet československých státních občanů k islámu konvertoval a byli to právě oni, kteří se snažili o jeho intenzivní šíření po celé ČSR.¹¹¹

Jak již bylo nastíněno, po ukončení nacistické okupace se základna muslimské obce moc nezměnila, její fungování bylo ovšem výrazně omezeno. Panovala politicky napjatá atmosféra, kdy dokonce docházelo k odmítání židovských konvertitů jako ochrany před transportem do koncentračních táborů. Větší nezáměr o obec v kritickém období pro celé Československo i po něm potvrzuje fakt, že byla vnímána jako ne příliš významná a nebyla posléze shledána jako kolaborantským článkem. Rok 1948 nebyl pro obec také nijak převratným, jelikož i kdyby měla úřední status, jak již bylo zmíněno, Benešovy dekrety anulovaly všechny právní akty a zákony. Ani komunisté v padesátých letech 20. století nepříkročili k zásadním krokům, změnám v obci či pronásledování muslimů. Je ovšem nutné říci, že to nebylo ani potřeba, jelikož se obec se v té době držela v pozadí a neměla nejmenší zájem na svou činnost upozorňovat. Islám i přes silné politické pohyby směrem

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B. a RATAJ, T. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. Str. 333 – 378.

k sekularismu a národnímu socialismu, nebyl vnímán jako předmět ideologické konfrontace.¹¹²

Padesátá a šedesátá léta minulého století kvůli nastolení režimního ateismu nepřinesla radikálnější změny. Změnou byl až rok 1968, kdy se skupina muslimů v čele s odborníkem na islámské právo a teologii Jahjá Omar Málek pokusila o „znovu založení“ organizace. Celkově popularita islámu i „jeho“ organizací mezi Čechy byla velice omezena.¹¹³

K výrazné změně vývoje islámu došlo po událostech v listopadu roku 1989, kdy na území začalo přicházet velké množství imigrantů, muslimských nevyjímaje. Taktéž začalo přibývat českých konvertitů a lidé měli možnost skrze média, cestovní ruch a nově nabytou otevřenost systému, se o islámu dozvědět více informací. Taktéž se po dlouholetých prodlevách podařilo vzniknout Ústředí muslimských obcí, které zastřešovalo působení několika muslimských sdružení a organizací, které tou dobou vznikaly.¹¹⁴

5.4.2 Islám v současné české společnosti

Předpoklady, že budoucí doba přinese demografické a migrační pohyby se staly skutečností i přes určitý nesouhlas státních orgánů. Určité obavy nabývají na významu především dnes, kdy se stát potýká se silnou uprchlickou vlnou, která je způsobena politickou nestabilitou v oblasti Blízkého východu. Tento jev potvrzuje také informace s daty o počtu muslimů v Evropské unii: „V EU dnes žije mezi 13 a 20 miliony muslimů, což představuje 3 – 5 % celkové populace. Vzhledem k pokračující imigraci a vysoké porodnosti muslimů se jejich počet v unii do roku 2025 zdvojnásobí.“¹¹⁵ Česká republika se odvolává na evropské zákonodárství, jako odůvodnění proč nejsou podmínky pro obyvatele muslimských zemí právě na českém území ideální a aby se předcházelo jejich usazování. Tento fakt se ovšem pře zejména v pojetí etickém, kulturním a demografickém.

Jak je tomu v mnoha jiných oblastech, i v případě islámu se o zvýšený nežádoucí zájem zasloužila především média. Do popředí se tak na místo kultivovaných názorů

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B. a RATAJ, T. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. Str. 333 – 378.

¹¹⁴ BEČKA, J. a MENDEL, M. *Islám a české země*. V Olomouci: Votobia, 1998. Str. 178.

¹¹⁵ LOUŽEK, M. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. Str. 183 – 184.

odborníků a muslimských učenců či intelektuálů dostávají kvůli zájmu veřejného prostoru zejména aktuální události na Blízkém východě, kde jinak propíraná tolerance muslimů k ostatním náboženstvím a lidskému potenciálu, neexistuje. Není proto divu, že česká společnost inklinuje k myšlenkám o islámu jako o kriminálním, agresivním náboženství, neb je takto médií krmena. Dochází k dezinformovanosti a stereotypizaci, kdy se předpojatě nazírá na proudící vlny uprchlíků do Evropy jako na osoby, které se budou pokoušet rozložit demografickou a kulturní západní společnost náboženskou zákeřností.

Tuto vyhocenou náladu potvrzuje arabista Bronislav Ostránský, který přisuzuje rozšířenou obavu z muslimů v českém prostředí neznalosti: „*Lidé v Česku mají o muslimech velmi málo znalostí a rychle si dělají závěry. A politici jsou více či méně islamofobní.*“¹¹⁶

Kvůli zvýšené míře narůstajícího množství radikálních projevů ve světě je určitá obezřetnost a informovanost přirozená, jelikož ovšem média podávají veřejnosti informace specifickým neodborným způsobem, dochází tak k velké intoleranci, na rozdíl od jiných radikálních a politicky aktivních jednotek, které se identifikují s jinými náboženstvími a mohou mít pro společnost zásadní dopady. Radikální islám se tak dostal do popředí zájmu médií a české společnosti kvůli určité fascinaci z něčeho zajímavějšího, čitelnějšího, hlasitějšího, ne zrovna šťastným způsobem.¹¹⁷

Projevy nenávisti a škatulkování vůči muslimům jsou spojeny s termínem *islamofobie*. Právě ta a s ní spojená negativní percepce muslimského obyvatelstva se začala objevovat koncem 80. let 20. století, jako reakce lidí na své obavy a hrozby plynoucí z interakce s muslimy. Islám a muslimové jsou silně vnímáni skrze předsudky a zmíněné stereotypy. Přitom termín islamofobie není definován ani interpretován jednoznačně, obecně je označován jako: „*Soubor předsudků a obav z islámu a muslim, provázený manifestními projevy diskriminace, intolerance či rasismu.*“¹¹⁸

Publikace *Islám v srdci Evropy* a její autoři popisují aktuální náladu ve spojitosti s předsudky v české společnosti vůči muslimům následovně: „*Česká islamofobie se*

¹¹⁶ SEDLÁŘOVÁ, B. *Arabista: Češi vidí v muslimech jen hrdlořezy, ale moc toho o nich neví.* [online]. Praha: iDNES.cz, 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-bronislav-ostransky-islam-dv0-/domaci.aspx?c=A150703_162915_zahranicni_bse.

¹¹⁷ MENDEL, M. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu.* Praha: Dingir, 2016. Str. 54 – 57.

¹¹⁸ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt,* [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-01-11]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.

*projevuje prezentací lží a polopravd, plochými interpretacemi, z nichž je znát prostá neznalost problému, soustavným vznášením neklidu do veřejnosti, vytvářením účelově negativního mínění o stoupcích islámu.*¹¹⁹

Strachu z něčeho „nového“ a neznámého využívá i mnoho politicky aktivních osob, kteří tak veřejnost oslovují nekorektním způsobem, kdy šíří různé demagogie do společnosti, která inklinuje k silné kategorizaci a až k nenávisným postojům, které předpokládají automaticky sklony k větší kriminalitě, násilným činům či politicky aktivním jednotkám. Ve velké míře převažuje také nevědomost o rozdílu mezi islámem a islámským fundamentalismem, který mnoho lidí vnímá jako sobě rovné oblasti.

Stejně hodnotí dnešní situaci ve vztahu k islámu také přední islamolog a arabista Luboš Kropáček: *„Současnost je problematická především v tom, že média servírují o islámu nepravdivé informace. Je to odraz zájmu některých kruhů vzbuzovat strach pro vlastní zájmy politického a mocenského charakteru. Kromě toho se v tomto odráží vysoká míra neznalosti.“* [...] ¹²⁰

Stigmatizace jednoho z největších náboženských systémů světa je ovšem nepřijatelná. Ať už z lidského pohledu tak i politického, jelikož v první řadě, osoby žijící v České republice mají dle Listiny práv a svobod právo na své náboženské či duchovní vyžití, v druhé řadě by se takovéto smýšlení rozcházel s normami mezinárodního práva a s podmínkami členství v EU. ¹²¹

5.4.3 Organizace sdružující muslimy

Po již zmíněných organizacích, jejichž úkolem je pomoci při procesu integrace, je zde zmíněno na několik institucí, které slouží jako sdružující jednotka pro muslimské obyvatelstvo, žijící na území České republiky: Jsou jimi Ústředí muslimských obcí v České republice, Islámskou nadací v Praze a Brně, Svaz muslimských studentů a mládeže, Muslimská unie, mešity na území České republiky, Česko – arabská společnost a mnoho dalších. V současnosti mají velký význam také různorodé skupiny na sociálních sítích, jejichž dostupnost je pro veřejnost a získání potřebných informací, praktická.

¹¹⁹ MENDEL, Miloš, OSTŘANSKÝ, Bronislav a RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. Str. 132 – 133.

¹²⁰ KROPÁČEK, L. *Mýty a fakta o islámu*. [Přednáška]. Praha: Škola mezinárodních a veřejných vztahů v Praze. 22. 3. 2016.

¹²¹ MENDEL, M. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. Str. 66 – 67.

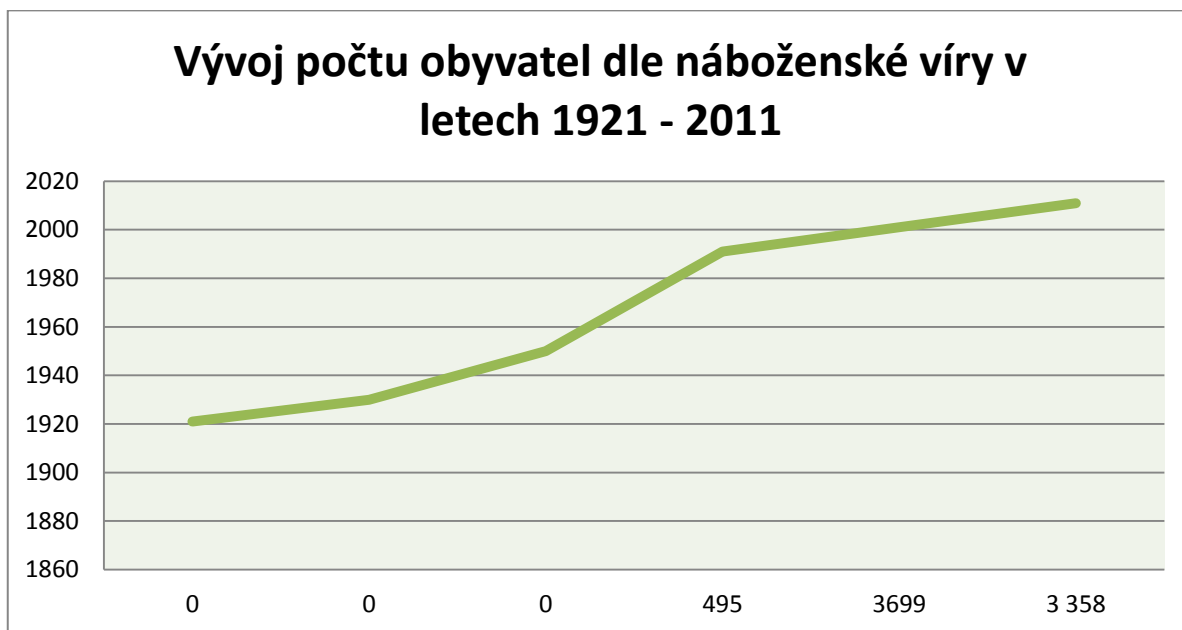
5.4.4 Muslimové v České republice

Větší význam pro přítomnost muslimů v Evropě má v soudobých dějinách především rozsah a právní povaha migračních pohybů probíhajících především na západní části světadílu od padesátých a šedesátých let 20. století. Těchto pohybů bylo dnešní území České republiky vzhledem ke své poloze, jež je geopoliticky strategická a zajímavá, do veliké míry ušetřena. Na rozdíl se západem, kam emigrovali muslimové jako obyvatelé někdejších kolonií – Francie, Velká Británie, Nizozemsko, nebo do zemí, s nimiž byly na základě kvót pracujících sil – Německo, Rakousko, skandinávské země, Švýcarsko, se Česko do velké míry těmto pohybům vyhnulo. Lze tvrdit, že do roku 1989 se dnešní Česká republika do kontaktu s muslimy a jejich kulturou blíže nijak nepřišla kromě takových, kteří pocházeli ze „spřátelených“ států arabského světa a byli to převážně studenti vysokých škol. Co se ovšem praktikování týče, k životu v náboženských obcích měli poměrně daleko, právě i z důvodu tehdejšího režimu.

Většina muslimských zemí je klasifikována dle ústavní úlohy náboženství daného státu. Jsou to státy islámské, státy, kde je islám prohlášen jako státní náboženství, nebo země, které se prezentují jako sekulární státy bez řádného ústavního prohlášení. Termín muslimský svět a islámský svět přichází většinou s odkazem na islámskou komunitu (*umma*), která zahrnuje všechny ty, kteří k islámu lnou, a dále společnosti, kde se islám praktikuje. V moderním geopolitickém smyslu tyto termíny odkazují na země, kde je islám nejrozšířenějším náboženstvím, ovšem ne na základě již projednaných kritérií pro takové zařazení.

Na grafu 5 vidíme křivku postupně vzrůstajícího počtu obyvatel, kteří se hlásí k muslimské víře, po periodickém sčítání obyvatel na území České republiky. Data mohou být ovšem zavádějící z legislativních a osobních důvodů (obyvatelé nesdílejí informace o jejich náboženské víře). „*K tomuto období MO v Praze čítá cca 700 členů (z toho 10 jedinců byli Češi) a registrovaných 26 muslimů na Moravě.*“ – Informace o počtu muslimů po roce 1945, která ovšem nekoresponduje s daty z ČSÚ. Lze tedy předpokládat, že historická data o počtu jsou hrubým odhadem.

Graf 5: Vývoj počtu obyvatel dle náboženské víry v letech 1921 – 2011¹²²

Vývoj počtu muslimů v České republice je těžko dostupnou informací již z několika důvodů, které jsou nastíněny v teoretické části práce. Důvodem je zejména nevelká transparentnost „muslimského života“ pro českou společnost, která panovala vlastně již od dob jejich sdužování na počátku 20. století. Jednotlivci o sobě nevěděli, proto bylo také veškeré shromažďování informací velice omezeno. Celé 20. století, kterému panovaly politické režimy nepříznivé pro náboženské vyznání, přináší pouze velice omezená demografická data.

Struktura muslimské komunity na území České republiky je tvořena z imigrantů první a druhé generace. V několika málo případech jsou to konvertité – například ženy, jež se provdaly za rodilého muslima, nebo čeští muži, kteří taktéž k islámu konvertovali. Jak je již zmíněno, počet muslimů na území České republiky je nejednoznačný: Dle odhadů MVČR to bylo k roku 2006 11 235 obyvatel. Ovšem dle sčítání obyvatel z roku 2001 je počet, který koresponduje s daty z více zdrojů, okolo 3 600 ti osob.

Sociolog Karel Černý ovšem tvrdí, že oficiální statistiky uvádí nižší počet a muslimů žije v České republice mnohonásobně více: „Při posledním sčítání lidu z roku 2011 se k islámu přihlásily tři tisíce lidí – ve skutečnosti jich tu je už 22 tisíc.“ [...] ¹²³

¹²² Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

„Celkově v České republice žije pestrá škála národností hlásících se k islámu. Jsou to lidé z arabského světa, z bývalého Sovětského svazu, tedy Čečenci, Uzbeki, Kazaši. Na okraji se ocitají spíše cizinci ze Subsaharské Afriky, protože je velmi často nepřijímá ani česká majorita ani muslimská minorita.“ [...] ¹²⁴

V historickém či geopolitickém smyslu se termín islámský či muslimský svět používá pro označení států, kde dominuje obyvatelstvo muslimské víry nebo má islám v politické rovině hlavní vliv.

Následující tři tabulky demonstrují počet cizinců na území České republiky ze států muslimského světa seřazených podle ústavního statutu náboženství v letech 2013 – 2015 (vždy k 31.12.). Každý rok obsahuje 2 sloupce, kde nalezneme informace o celkovém počtu občanů z určitého státu a počet občanů, kteří pobývají na území České republiky více než 12 měsíců. Fakt, že se výběr soustřeďuje pouze na muslimský svět je omezující a bere v potaz, že ne každý migrant z muslimské země je zákonitě muslim a naopak. Tabulky slouží především k utvoření určitého obrázku o situaci a počtu cizinců v České republice dle výčtu zemí a formy jejich dosavadního pobytu.

¹²³ BIBEN, M. *V česku žije 22 tisíc muslimů*. [online]. Praha: iDNES.cz, 2015 [cit. 2017-03-07]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/uz-nyni-zije-v-cesku-22-tisic-muslimu-dbv-/domaci.aspx?c=A151004_214621_domaci_fka.

¹²⁴ BIBEN, M. *V česku žije 22 tisíc muslimů*. [online]. Praha: iDNES.cz, 2015 [cit. 2017-03-07]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/uz-nyni-zije-v-cesku-22-tisic-muslimu-dbv-/domaci.aspx?c=A151004_214621_domaci_fka.

Tabulka 4: Počet cizinců na území ČR ze států, v nichž je islám státním náboženstvím¹²⁵

<i>STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST</i>	Rok 2013		Rok 2014		Rok 2015	
	celkem	Pobyt nad 12 měsíců	celkem	Pobyt nad 12 měsíců	celkem	Pobyt nad 12 měsíců
Alžírsko	683	673	684	678	701	693
Bangladéš	133	116	143	132	150	143
Egypt	661	624	728	701	773	737
Irák	286	283	297	292	350	302
Katar	-	-	-	-	1	-
Kuvajt	19	19	21	19	21	19
Libye	182	170	193	176	190	187
Malajsie	398	387	323	314	284	281
Maledivy	2	2	2	2	5	4
Maroko	246	242	254	247	269	262
Tunisko	726	721	774	769	800	795
SAE	7	7	7	7	7	7

¹²⁵ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

Tabulka 5: Počet cizinců na území ČR ze států sekulárních¹²⁶

<i>STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST</i>	Rok 2013		Rok 2014		Rok 2015	
	celkem	Pobyt nad 12 měsíců	celkem	Pobyt nad 12 měsíců	celkem	Pobyt nad 12 měsíců
Albánie	271	256	272	258	295	283
Ázerbájdžán	799	712	812	752	840	781
Burkina Faso	14	14	15	15	15	15
Čad	7	6	6	6	6	6
Džibutsko	1	1	1	1	1	1
Gambie	11	10	11	10	15	15
Guinea	70	69	75	74	72	71
Indonésie	156	147	167	163	180	173
Kazachstán	4 821	4 403	5 000	4 551	5 141	4 691
Kosovo	1 053	1 039	1 085	1 064	1 092	1 073
Kyrgyzstán	564	532	564	529	562	531
Mali	27	27	28	28	29	29
Senegal	53	52	52	51	55	53
Tádžikistán	101	99	115	115	121	120
Turecko	1 669	1 193	1 620	1 266	1 664	1 374
Turkmenistán	34	33	37	37	38	38

¹²⁶ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

Tabulka 6: Počet cizinců na území ČR z islámských států¹²⁷

<i>STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST</i>	Rok 2013		Rok 2014		Rok 2015	
	celkem	Pobyt nad 12 měsíců	celkem	Pobyt nad 12 měsíců	celkem	Pobyt nad 12 měsíců
Afghánistán	217	205	216	213	257	249
Bahrajn	11	10	9	8	11	10
Írán	322	293	353	329	391	363
Mauritánie	5	4	6	5	4	4
Somálsko	4	4	2	2	2	2
Omán	-	-	-	-	6	3
Pákistán	510	490	526	509	543	526
Jemen	202	200	191	186	199	187
Saúdská Arábie	150	128	157	134	164	140

¹²⁷ Zdroj: data z Českého statistického úřadu, vlastní zpracování.

5.5 Analýza a interpretace narativních rozhovorů

5.5.1 Motiv migrace

Důvodů proč opustit mateřskou zemi je velká řada. Tzv. *push* a *pull* faktory mají různý charakter (viz Tabulka 1). Každý může působit zvlášť, ale běžnější formou je jejich synergické působení. Jedním ze stěžejních důvodů migrace dotazovaných byla nestabilní politická situace. Lze tak pozorovat na příkladu imigrantů z Egypta, kde proběhla v roce 2011 revoluce, která je součástí politických nepokojů v arabských zemích v oblasti Středomoří. Ta velkou mírou ovlivnila tehdejší životy informátorů ať už omezením možností studia, zaměstnání, proto lidé měli tendence k hledání příležitostí v zahraničí. Záfir, který měl před politickým zlomem dobré zaměstnání, byl finančně zajištěn a i v jeho soukromém životě panovala harmonie, pocítil velký pokles kvality tamější životní úrovně:

„V roce 2011, kdy propukla revoluce, poměry v Egyptě se znatelně zhoršily, pracoval jsem ve firmě, která létala po celé Evropě, byla to práce v turistickém odvětví, tak najednou nebyla.“¹²⁸

Informátor Michal, jehož pracovním oborem byl turistický ruch a hoteliérství, zaznamenal kvůli revoluci velký propad pracovních příležitostí, jelikož zájem o Egypt jako rekreační oblast mohutně poklesl na popularitě a on tak byl donucen řešit nastalý problém hledáním zaměstnání v jiných státech:

„Nejdříve jsem se odstěhoval do Saudské Arábie. Nebyl jsem až tak spokojený kvůli společenským tenzím, které v zemi panují, proto jsem rozhodnutí zůstat tam zvážil a nakonec se přestěhoval do České republiky, kde již žil můj bratr, což celý proces výrazně usnadnilo.“¹²⁹

Informátorka Abida se rozhodovala o svém osudu v momentu, kdy byl jejím *push* faktorem mimo nestabilitu v zemi také nedostatek oborů a kvality studia. Tento faktor byl současně *pull* faktorem k migraci do České republiky, kde našla studijní zaměření, které splňovalo její očekávání:

¹²⁸ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹²⁹ Informátor Michal, 28 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

„Z Egypta jsem se rozhodla odjet částečně kvůli politickým nepokojům, která zemi sužují a částečně také kvůli vzdělání. Žila jsem chvíli v Belgii, kde jsem žádala o magisterské studium v oboru řízení, ale tady jsem našla podobný program studia, navíc cenově dostupný. Potom mě oficiálně přijali na pražskou univerzitu do magisterského programu mezinárodního managementu.“¹³⁰

Jak již zaznělo, faktory, které se podílejí na vůli migranta opustit zemi a kam se přestěhovat, působí nejčastěji synergicky. Tento jev lze demonstrovat na motivu opustit svou rodnou zemi, Afghánistán, Abúova otce, jehož rozhodnutí bylo determinováno politickými nepokoji a touhou po kvalitnější profesní a životní úrovni, kterou dle pohledu v zemi toho času nebylo možné zajistit:

„Táta je z Kábulu, vystudoval nějakou střední školu, ale možnosti nějakého dobrého uplatnění v zemi a možnost univerzity nebyla. V tu dobu kdy se rozhodl odejít, probíhala sovětská invaze. Takže se společně se svým bratrem rozhodli opustit zemi.“¹³¹

Josef, který pochází z Egypta, byl k migraci „donucen“ svou činností ochránce lidských práv, která se neslučuje s vratkou politickou náladou panující v zemi. Mohl by tak být vystaven možnému riziku zatčení, nepřístupu ke svému majetku a dalších souvisejících potíží. V tomto případě lze sledovat důvody pro opuštění státu původu kvůli bezpečnosti, politické stabilitě, svobodě a zachování základních lidských práv:

„Pro odchod do České republiky jsem se rozhodl kvůli politické situaci a důvodům, které mě vystavují riziku, že bych šel do vězení, kvůli tomu, že jsem aktivista – bojovník za lidská práva. V Egyptě jsem založil neziskovou organizaci a provozuji také internetové rádio. Všechny můj majetek je tam ale zmražen a jsem na seznamu

¹³⁰ Informátorka Abida, 30 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹³¹ Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

osob se zákazem vstupu do země, kvůli mé aktivní činnosti za lidská práva v Egyptě. ¹³²

Udržení stabilní životní a profesní úrovně byl důvod k vycestování z mateřské země pro Elayne. Přestože měla v Ázerbajdžánu stabilní život a dobré zaměstnání, toužila po samostatnosti, cestování a podnikání v oboru, který ji bavil – návrhářství. Jedním z *pull* faktorů lze označit příznivé podmínky pro založení společnosti s ručením omezeným, které Česká republika, za příslušný finanční obnos, byla schopna nabídnout:

„Já jsem měla vlastně v Ázerbajdžánu stabilní život, ale chtěla jsem cestovat po Evropě. Dostat vízum a cestovat je od nás hrozně drahé. Byl risk, že vízum vůbec nedostanu. Dověděla jsem se, že v České republice existuje něco jako s.r.o., zřízení je možné i na dálku, přes zprostředkovatele, který zařídí všechny nutnosti i včetně víza, které je na první rok a to se může postupně prodlužovat. Tohle všechno stálo dva tisíce eur. Během sedmi měsíců od toho okamžiku, kdy jsem se rozhodla odjet z Ázerbajdžánu, jsem vízum dostala a 21. Září 2009 jsem se odstěhovala. ¹³³

Politické podmínky nemají pouze funkci *push* faktorů ze země, které lze sledovat v předešlých výpovědích informátorů, ale jsou zároveň *pull* faktory determinující rozhodnutí o zemi, kam migranti přijíždí. Emigrující obyvatelé jsou motivováni příchodem do takových států, které fungují na principu demokracie, která poskytuje veškerou politickou, občanskou a ekonomickou svobodu:

„Opustil jsem Kosovo, protože jsem získal investory pro svou high – tech společnost, kteří sídlili v České republice. Z Kosova je těžké dostat se na evropský trh, proto jsem se rozhodl odstěhovat se na území státu evropské unie. Mé rozhodnutí utvrdil fakt, že Kosovo z politických důvodů nedosahovalo v posledních letech žádného významného pokroku. Žil jsem i v Řecku, Švédsku a Spojených státech, ale pro Českou republiku jsem se rozhodl, protože podporuje talenty

¹³² Informátor Josef, 39 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹³³ Informátorka Elayne, 42 let, Ázerbajdžán.

v oblasti technologií a má blízko k různým dalším evropským trhům. Stejně tak má Česká republika velmi dobré kulturní zázemí a je to ateistická a liberální země“¹³⁴

Další kategorií faktorů jsou sociální, rodinné vazby, kdy se migrant snaží udržet rodinnou pospolitost či partnerský vztah. Příběh Abbase, který do České republiky emigroval z Egypta, ukazuje, že i přes stabilitu svého tehdejšího života v mateřské zemi, kde vystudoval právnickou fakultu, pracoval ve svém oboru a ekonomicky nestrádal, se rozhodl primárně tak, aby udržel partnerství se svou přítelkyní, která pocházela z České republiky:

„Důvodem pro přistěhování byla má bývalá žena. Poznali jsme se, když jsem žil v Káhiře, navštěvovala mě poměrně často, totéž vyžadovala ode mě, já jsem ovšem kvůli pracovnímu vytížení do Čech tak často jezdit nemohl. Také jsem neměl tolik možností, abych mohl opustit zemi ‚jen tak‘. Má bývalá žena se tehdy do Egypta přestěhovat nechtěla, z důvodů kulturních, jazykových, měla tu rodinu a přátele. Já měl v Egyptě dobrou práci a žili bychom si na celkem dobré životní úrovni, pro ni to bylo ovšem nepřekonatelné i z více důvodů. Proto jsem se nakonec rozhodl Egypt opustit a zkusit s ní žít v jiné zemi.“¹³⁵

5.5.2 Pozice hostitelské země

Důsledky mezinárodní migrace se projevují jak v zemích imigrace – hostitelských, tak i v zemích emigrace – vysílajících, a to pozitivním i negativním způsobem. Mezi pozitivní dopady pro hostitelskou zemi lze zařadit: příliv zahraničních pracovních sil, stimulaci růstu HDP z důvodu zvýšení agregátní poptávky po zboží a službách, kulturní obohacení marginální společnosti. Z negativních důsledků lze vyjmenovat například sociální neklid a nespokojenost způsobenou konkurencí zahraničních pracovních sil vytvářející xenofobii vůči cizincům, diskriminaci, zpříšňování podmínek pro získání povolení a negativní společenské projevy způsobené střetem civilizací vyvolaný diferenciací mezi mentalitou, náboženstvím, tradicemi, kulturou, což může vyústit k rasové, národnostní nesnášenlivosti. Stejně tak migrace ovlivní i země původu migrantů.

¹³⁴ Informátor Adam, 25 let, Kosovo, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹³⁵ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

Mezi pozitivní důsledky lze zařadit pokles míry nezaměstnanosti, finanční podpora země ze zahraničí (podporují – li emigranti země své rodiny), vznik zahraničních komunit – diaspor, které mají podíl na pohybu kapitálu mezi hostitelskými zeměmi a státy původu. Mezi negativa lze zařadit odliv kvalifikovaných pracovních sil tzv. brain drain, který zpomaluje ekonomický růst státu a mnoho dalších převážně ekonomicky orientovaných důsledků.¹³⁶

Mezinárodní migrace je v současné době stále převážně krátkodobá, dočasná, cirkulární a proudící do dalších destinací. I přesto, že trvalá migrace je významná a nelze ji opomenout, časově „omezený“ pohyb je charakterističtější rysem tohoto procesu. I proto by měly integrační snahy flexibilně reagovat na takové různorodé situace. Nelze zapomenout na skutečnost, že migrace je otázkou nejen země hostitelské, ale také zemí původu, proto je integrační politika neopomenutelná část.¹³⁷

Česká republika není v situaci migrační krize, jak je médii nazývána, poprvé. Při rozpadu Jugoslávie čelila z této oblasti velkému přílivu uprchlíků a byla státem, který jim poskytoval ochranu. Pro některé z nich se stala zemí tranzitní, kdy se na jejím území nechtěli usadit, jiná část se do států původu již nevrátila. Nelze opomenout skutečnost, že velká část těchto obyvatel byli muslimové, proto nastává otázka, proč se v současnosti, kdy Česká republika disponuje fungující integrační politikou, propracovaným azylovým systémem či Státním integračním programem (jehož hlavním požadavkem je výuka a znalost českého jazyka), tolik obává nastalé situace. Česká republika je stejně jako např. Slovensko, Maďarsko, Řecko či balkánské státy především zemí tranzitní než cílovou. Tou jsou zejména státy západní části Evropy: Německo, Belgie, Francie, Švýcarsko, Nizozemsko, Švédsko a Velká Británie. Trendem bývá, že jednotlivé cílové země se vyznačují koncentrací určité etnické skupiny.¹³⁸

Motivace migrantů se během pobytu v cílové/přechodné zemi neustále vyvíjí, proto, i když přijeli do České republiky s cílem zůstat na území země pouze určitou dobu, nakonec se dostávají do pozice, kdy zde preferují zůstat a nechystají žádný další migrační

¹³⁶ KUNEŠOVÁ, H. et al. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014. xx, Beckovy ekonomické učebnice. Str. 86 – 88.

¹³⁷ INTEGRACE IMIGRANTŮ V ČESKÉ REPUBLICE. *Integrace imigrantů v České republice*. International Organization for Migration [online]. Praha. [cit. 2017-08-29]. Dostupné na: <http://www.iom.cz/aktivity/integrace-imigrantu-v-ceske-republice>.

¹³⁸ DEMAGOG. CZ. *Abeceda migrace*. Migrace online [online]. Praha. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/abeceda-migrace>.

pohyb. Tak je tomu i v opačném případě, kdy se jedná o tzv. permanentní provizorium, jež je stav, kdy cizinci uvažují o návratu do mateřské země nebo do jiného státu, ale odchod nerealizují, odkládají. Lze tak pozorovat na výpovědích informátorů, kteří život v České republice hodnotí kladně, ale do budoucna se kvůli pracovním příležitostem chystají přesídlit na území jiného státu. Záfir v Egyptě pracoval jako letecký inženýr, ale z důvodu vzniklého politického nepokoje a ekonomické nestability se rozhodl odcestovat do České republiky. Nejprve si hledal zaměstnání na Moravě, kde s jeho pracovním zaměřením tolik pracovních nabídek nebylo. Poté se rozhodl přestěhovat do hlavního města Prahy, které jako každá metropole nabízí zaměstnání v nadnárodních firmách a není kladen takový tlak na cizince, který by musel od začátku disponovat znalostí českého jazyka. Dle jeho vyprávění je spokojený, ale pracuje ve společnosti, která není přímo jeho oborem, ve kterém by chtěl zůstat, zvažuje proto do budoucna hledání zaměstnání v jiných státech:

„V Praze jako hlavním městě je to s pracovními příležitostmi lepší, ale pořád není dostatek míst s mým zaměřením jako je to například v Německu nebo v Anglii, takže nedokážu nyní říct, jestli zde s manželkou zůstaneme. Myslím, že do budoucna se přestěhujeme.“¹³⁹

Abbas, který působí v mezinárodní společnosti, přemýšlí v podobné rovině. Finančně je zajištěn, v České republice dle jeho tvrzení žije plnohodnotným životem. V určitých oblastech je sice nespokojený, ne ovšem do té míry, aby své rozhodnutí přestěhovat se do jiné země, uskutečnil. Sám říká, že pro něj není současný život způsobem, jakým by chtěl žít na dlouhou dobu, veškeré datování odmítá a odkládá na neurčito:

„Myslím si, že nikdo nepřemýšlí o tom, jestli v zemi, ve které žijeme, zůstaneme navždy. Pro mě je ČR země, kde žiji na nějakou časově omezenou dobu, ale na jak dlouho to nevím. Nikdy nevíme, že? Věřím tomu, že mám v České republice dobrý život, samozřejmě není to tak dobré, jak bych si přál. Ale myslím si, že až se naskytne příležitost, v blízké budoucnosti asi zemi opustím.“¹⁴⁰

¹³⁹ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁴⁰ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

Adam se opakovaně vracel na území České republiky, kde mu bylo finálně přiděleno vízum na jeden rok. Předtím musel po určité době vždy vycestovat, což bylo náročné. Podniká v Praze, často cestuje kvůli jeho zaměstnání po celém světě, ale vždy se rád vrací zpět. Důvodem jsou přátelé celkově atmosféra města, které má moc rád:

„V českém prostředí se cítím dobře, sebevědomý, nemám žádné negativní zkušenosti. Chodím do jazykové školy, kde se učím česky a mám vízum na dobu jednoho roku, takže je v rukou příslušných orgánů jak dlouho tu budu moci zůstat, ale chtěl bych tu setrvat aspoň pět let, pokud vše půjde dobře.“¹⁴¹

Abúův otec emigroval spolu se svým bratrem z Afghánistánu kvůli nedostatku kvalitního vzdělání a následného uplatnění. Nejdříve přešli do Pákistánu a pak se přesunuli do Indie, kde strávili téměř rok a živili se příležitostným podnikáním. Tehdejší poměry byly dle Abúa „divoké“ a neexistovaly žádné byrokratické překážky, aby člověk z cizí země našel nějaké zaměstnání, obstaral si obživu a ušetřil peníze. Našetřené finance poté spolu s bratrem použili na cestu do Evropy. V polovině 80. let se tak dostali do Německa, kde se opět živili sami podnikáním ve formě obchodu s tradičními arabskými potravinami. Zde zůstali do roku 1991, kdy imigrovali na území Československa:

„Do Čech se můj táta s bratrem rozhodli odjet, protože bylo po revoluci a bylo to víc otevřený a byly možnosti, potom samozřejmě i rodinný důvody, protože se tady poznal s mámou a to byla teda potom konečná stanice. Ale původně sem táta přijel spíš na zkušenou, ne s tím záměrem, že tu zůstane navždy, i to Německo, spíš byl takový, že chtěl někde pobýt udělat nějaký kšeft a jet dál.“¹⁴²

Přirozeným procesem spojeným s mezinárodní migrací je vytvoření ekonomického přínosu. Pojem ekonomický uprchlík se stal populárním avšak zcela nesprávně terminologicky užívaným. Jsou jím označovány osoby, které migrují v očekávání zlepšení jejich finančního zabezpečení, vzdělání čili zkvalitnění své životní úrovně, což se

¹⁴¹ Informátor Adam, 25 let, Kosovo, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁴² Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

diametrálně rozchází s významem *uprchlík*, jež charakterizuje osobu, která stát opustila kvůli válečnému konfliktu, přírodní katastrofě, nebo ze strachu z pronásledování národnostního, náboženského či rasového charakteru.¹⁴³

Informátor Josef se narodil v Egyptě, kde také do nedávné doby žil. Do České republiky se rozhodl emigrovat na popud politické nestability, která ho dostala do nelehké životní pozice. Josef založil neziskovou organizaci, bojuje za lidská práva, provozuje internetové rádio. Všechny tyto aktivity jsou neslučitelné se současným diktátorským režimem v zemi, kde by byl pronásledován s velkou pravděpodobností uvěznění. Současně je na seznamu osob, které mají zákaz vstupu do země. Důvodem, proč se rozhodl emigrovat právě do České republiky je přítomnost části jeho rodiny, která je českého původu:

„Já svůj pobyt tady vidím jako trvalý. Jednak je pro mě aktuálně nemožné vrátit se zpět do Egypta, kvůli činnostem, které jsem již zmínil, potom bych se taky rád podílel na tom, aby země, kde žiju, byla zemí míru, kde je bezpečno. Takže zatím svůj život tady v Praze vidím jako na delší dobu.“¹⁴⁴

Elayne má v České republice stabilní zaměstnání, podniká ve svém salónu, kde navrhuje svatební šaty, jak ona sama řekla, je tu spokojená, Prahu, kde žije, má moc ráda. I přes počáteční nepříjemnosti, kdy byla okradena a cítila se českou společností odstrkována, by zde ráda zůstala:

„Nejdřív jsem myslela, že Česká republika pro mě bude jenom takové dočasné řešení, ale potom co jsem zkusila žít na tři měsíce v Belgii, jsem byla vděčná, že můžu zpět do Čech. Sice nikdy nevíme, co se bude dít, každopádně si užívám každý den, co tu můžu v Praze být.“¹⁴⁵

¹⁴³ DEMAGOG.CZ. *Abeceda migrace*. Migrace online [online]. Praha. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/abeceda-migrace>.

¹⁴⁴ Informátor Josef, 39 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁴⁵ Informátorka Elayne, 42 let, Ázerbajdžán.

Informátor Michal v otázce pobytu na území České republiky vůbec nepolemizoval, považuje jej za permanentní a stát vnímá jako zemi cílovou především z důvodu partnerských závazků:

„Má přítelkyně příliš nevíta myšlenku stěhování se z Čech, proto v této rovině i funguji a přijímám Českou republiku jako domov na dlouhou dobu.“¹⁴⁶

5.5.3 Integrace

Integrace je proces, který komplexně zkoumá míru začlenění imigrantů do většinové společnosti – minority. Zmiňovaný proces je složen mnoha atributy, které ho více či méně ovlivňují, a je závislý jak na přístupu cizinců, tak i na kulturní vyspělosti země, která se stane imigrantům přestupní či cílovou destinací. Sociolog Karel Černý prezentuje integraci muslimů probíhající na území České republiky jako bezproblémovou. Lze se domnívat, že jedním z faktorů je informace, že mezi českými muslimy nepřevažuje žádná etnická skupina. *„Nevznikají žádná etnická homogenní sídliště nebo ulice a ty skupiny se neuzavírají.“¹⁴⁷*

Integrace migrantů je základem k tomu, aby efektivně a srozumitelně probíhal proces migračního managementu. Tento proces je propojen s mnoha dalšími oblastmi jako je sociální stabilita, vzdělávání, ochrana lidských práv, politika zaměstnanosti, politika a strategie sociální podpory, ekonomická a kulturní integrace „nově příchozích“ do nového prostředí a zejména pak také vzdělávání hostitelské komunity o přínosech, které mohou zvýšit pozitivní dopady migrace. Jak bylo již řečeno, integrace cizinců zahrnuje řadu aspektů: sociálního, ekonomického, kulturního, politického a právního charakteru. I přestože se hostitelské státy snaží zaujmout všechny tyto oblasti, ne vždy je to komplexní proces. Postavení migrantů je to, co jej do velké míry ovlivňuje. Je to jednak ekonomická soběstačnost, ale především by měla být zaručena taková půda, aby se mohli migranti plně účastnit života nové společnosti. Za integraci jsou zodpovědní jak samotní migranti a jejich komunity, tak země původu, hostitelské země, veřejnost a soukromý sektor. Právě vlastní zkušenosti migrantů, kteří sami prošli migrační zkušeností, mohou být cenným zdrojem

¹⁴⁶ Informátor Michal, 28 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁴⁷ TRACHTOVÁ, Z. *Integrace muslimů u nás není problém. S Čechy pracují i pijí.* [online]. Praha: iDNES.cz, 2017 [cit. 2017-08-15]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-karlem-cernym-o-muslimech-v-cesku-f3m-/domaci.aspx?c=A170712_142428_domaci_zt.

informací, které mohou pomoci porozumění celého procesu a vytvoření efektivnějších strategií a v neposlední řadě být také přispět ke zjednodušení pro další nově příchozí cizince. Integrace cizinců vyžaduje inkluzivní přístup, kdy vytváří politiku a praxi integrace celá společnost, ne pouze státní sektor. Ba naopak ten soukromý může poskytovat inovativní přístup, který přispívá k usnadnění integračního procesu cizinců, jelikož se dokáže lépe přizpůsobit jejich potřebám.¹⁴⁸

5.5.3.1 Náboženství

Aby mohlo dojít k posuzování islámu v evropských zemích, je zapotřebí zohlednit v jakém kontextu jsou s jednotlivými národními státy. V každém národním státu jsou vytvořeny odlišné podmínky, které integraci ovlivňují: motiv migrace a jeho okolnosti, imigrační a integrační politika, typ migrace, historické okolnosti, sociální systém hostitelské země, trh práce, míra přijetí místní populace, islamofobie, aspirace a představy po začlenění, životní cíle, sociální postavení, vzdělání, úspěch a uznání v životě, a další. Faktorů je velké množství a jejich spolupůsobení a souhra může vest k rozdílným výsledkům integrace.¹⁴⁹

Z výpovědí informátorů, kteří z muslimských zemí pocházejí, není patrné, že by jejich náboženská svoboda na českém území byla nějakým způsobem omezována. V několika případech informátorů, kteří jsou praktikující věřící, jim současné zaměstnání poskytuje svůj osobní čas na páteční motlitbu:

„V práci je spousta cizinců, několik samozřejmě i z arabských zemí, v pátek mají muslimové hlavní motlitbu a zaměstnavatel nám umožňuje, abychom na ni s kolegy do centra do mešity zajeli, je nás tak 12.“¹⁵⁰

„Musím podotknout, že jsem z věřící muslimské rodiny, tudíž musím (a dodržuji) praktikovat motlitbu pětkrát za den, jednou do roka se v měsíci Ramadán postím,

¹⁴⁸ INTEGRACE IMIGRANTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ. *Integrace imigrantů v České republice*. International Organization for Migration [online]. Praha. [cit. 2017-08-29]. Dostupné na: <http://www.iom.cz/aktivity/integrace-imigrantu-v-ceske-republice>.

¹⁴⁹ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-11-19]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.

¹⁵⁰ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

nepiji alkohol. V tomto ohledu mě nijak česká kultura nezměnila – nedělám takové věci, které by byly v rozporu s tím, čemu já sám osobně věřím.“¹⁵¹

I přesto, že na území České republiky žije okolo 22 tisíc muslimů, k tzv. jádrovým skupinám, kteří tíhnou k oficiálnímu sdružování kolem mešit (v Praze, Brně), nebo kolem organizací (Islámská nadace), se řadí pouze na několik stovek lidí, pro které je náboženské vedení a sdílení víry součástí jejich života. Tuto část obyvatel lze rozdělit na dva typy, kdy prvním z nich je člověk, který chodí pravidelně každý pátek do mešity na modlitbu, ale tento proces vnímá jako svoji náboženskou povinnost, nenavazuje zde kontakty s ostatními. Druhým typem je muslim, pro kterého není ani tak stěžejní samotná víra, jako hlavně sociální funkce, kterou mešita přináší. Vytváří síť, skrze kterou se lidé mohou seznamovat navzájem, hledat práci apod. Dalším typem jsou v české společnosti muslimové, které nejvíce zájem o jakékoliv sdružování, ba naopak preferují určitou anonymitu, kterou jim zdejší prostředí poskytuje. „*Cítí se svobodní a víru často vůbec nepraktikují. Často slaví Vánoce nebo chodí na pivo.*“¹⁵²

Abúova rodina nikdy nedodržovala žádné muslimské zvyklosti. Říká, že i přesto, že se jeho otec narodil v muslimské zemi a je muslim, ortodoxní věřící není. Svátky a tradice dodržují dle českých zvyklostí:

„Táta měl třeba období, když mu umřela máma tak se za ní hodně modlil, to bylo vlastně poprvé, co jsem ho viděl pro to něco dělat. Máma je z křesťanské rodiny, je Češka a nenosí šátek, to by u nás v rodině asi nefungovalo.“¹⁵³

Abida pochází z Ázerbajdžánu a jak sama popisuje, i přesto, že je to muslimská země, její charakter je odlišný například od Íránu nebo Turecka v otázce náboženství jako základu státu:

„Já to mám v krvi, je to součást mé mentality, ale my jsme úplně normální lidi. Nelze nás asociovat s celým islámským světem. Já jím vepřové, piju alkohol, někdy kouřím.

¹⁵¹ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁵² ČERNÝ, K. *Integrace muslimů u nás není problém.* [online]. iDnes.cz. 2017 [cit. 2017-11-10]. Dostupné na: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-karlem-cernym-o-muslimech-v-cesku-f3m-/domaci.aspx?c=A170712_142428_domaci_zt.

¹⁵³ Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

I mezi svými přáteli nejsou takoví, co nedodržují modlitbu pětkrát denně, pijí alkohol, ale jedí vepřové. Každý z nás to má prostě jinak. Naše víra je hlavně o víře v rodinu, na kterou nedáme dopustit, udržujeme blízké vztahy a panuje zde silné pouto. ¹⁵⁴

5.5.3.2 Jazyk

Jednou z problematických složek integrace, se kterou se imigranti dennodenně setkávají, je osvojení si jazykových schopností, které celý proces výrazně zjednodušuje. K odstranění jazykové bariéry využívají informátoři jazykových kurzů. U skupiny těch, kteří český jazyk studují, převažuje komunikace v anglickém jazyce, v některých případech využívají jazyk mateřský – arabštinu, také v závislosti na zaměstnání:

„Češtinu se učím, ale na denní bázi, v práci, kde mimo jiné denně používám arabštinu, když potřebuju něco zařídit a podobně, mluvím anglicky. ¹⁵⁵

„Jako jedna z nejobtížnějších věcí související s životem tady je pro mě jazyk. Všechny ostatní oficality jsem nějak vyřešil zejména s pomocí právníka v oblasti lidských práv. Ale celkově vše okolo stěhování se sem je docela obtížné. Chtěl bych být plně integrován a cítím se jako součást zdejší společnosti, mám rád lidi a není pro mě obtížné hned začít s někým komunikovat, lidé jsou tu přátelští. ¹⁵⁶

„Čelil jsem mnoha nezdarům, jedním z nich je například český jazyk. S ním mám problém dodnes. Jestliže umíte jazyk, usnadní Vám to spousta překážek, najít si dobrou práci, když si najdete dobrou práci a máte slušný příjem, život je příjemnější a obzvláště jednodušší. ¹⁵⁷

Elayne se začala český jazyk učit již v Ázerbajdžánu pomocí své kamarádky, která v současnosti působí na Karlově Univerzitě a jazyk tedy ovládala na dobré úrovni. Příjezd do České republiky současně doprovázel entuziasmus z nabytých vědomostí jazyka, který ji brzy opustil, protože dle jejích slov nerozuměla vůbec ničemu kvůli míře slangu, kterým

¹⁵⁴ Informátorka Elayne, 42 let, Ázerbajdžán.

¹⁵⁵ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁵⁶ Informátor Josef, 39 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁵⁷ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

lidé na území Prahy hovoří. Porozumění a studiu jazyka ji do velké míry ulehčila znalost ruštiny. Početnou skupiny rusky mluvících obyvatel odůvodnila Abida právě kvůli nevelké jazykové odlišnosti, která proces adaptace a integrace zlehčuje:

„To je jedna ze základních věcí, kterou zmiňují ty společnosti, které pomáhají s.r.o. zřizovat a nabízejí migrační služby - že proces integrace je jednodušší. A to mluvíme samozřejmě o úplně jiné mentalitě, ale jedno co nás spojuje, to je ten sovětský svaz.“¹⁵⁸

Abida se cítí jako součástí české komunity, i přesto, že zde panuje jazyková diference. Jazyk je pro ni jednou z věcí, která ji dělá proces integrace složitější a jelikož má ráda poznávání odlišností kultur, cítí se v přítomnosti pouze česky hovořící lidí leckdy pod stresem. Podotýká, že cítí nutnost znát české tradice a jazyk k lepšímu porozumění lidem i lepší komunikaci. V České republice se kromě studia angažuje v dobrovolnictví v jedné z nevládních neziskových organizací. Je členem skupiny expats v Praze a několik skupin na sociálních sítích, což shledává komfortnější cestou k tomu, aby do společnosti lépe „zapadla“.¹⁵⁹ Abú popsál otcovu znalost jazyka jako dobrou, vše se naučil „za pochodu“ a až na nějaké problémy s výslovností se domluví bez větších potíží:

„Táta česky docela umí, někdy má problém s výslovností, vymýšlí si své vlastní slova, ale domluví se.“¹⁶⁰

Adam navštěvuje kurzy českého jazyka v jazykové škole. Jeho znalost a studium mu činí značné potíže. Sám sebe hodnotí jako součástí české společnosti, ale jazyk je pro něj stěžejním nástrojem jak pochopit co se odehrává ve veřejném diskurzu:

„Od začátku jsem se cítil velice vítaný, bylo poměrně snadné se spřátelit, setkávat se s lidmi, podnikat různé věci. Jediná věc, se kterou jsem měl potíže, byla komunikace s vládou (imigrační, zařizování účetnictví atd.), protože mluví pouze

¹⁵⁸ Informátorka Elayne, 42 let, Ázerbajdžán.

¹⁵⁹ Informátorka Abida, 30 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁶⁰ Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

česky, což je pochopitelné, protože jsme České republice. Takže než se česky naučím, tak potřebuji překladatele. ¹⁶¹

5.5.3.3 Tradice, zvyky, kultura

Je důležité si uvědomit teoretický koncept integrace a představit si jej jako součást čtyř možných fází akulturace, která je sociálním procesem, při kterém dochází ke kontaktu/střetu dvou nebo více kultur současně, a vycházet z něj také v praxi. Celý tento proces může jedince ovlivnit pozitivně i degenerativně, kdy může jedinec strádat po domovské kultuře a každodennosti, kterou prožíval v mateřské zemi. Jak takovou situaci migrant vnímá je subjektivní a intenzita kulturního šoku je závislá na odlišnostech kultur, mezi kterými se člověk pohybuje. ¹⁶²

Záfir uznává, že Praha, kde žije, mu dodává větší pocit sebevědomí, než tomu bylo na venkově, jelikož jeho manželka pochází z maloměsta na Moravě, kde si dříve hledal zaměstnání a nějaký čas žil. Má tedy možnost porovnat situaci s metropolitním městem, kde se koncentruje velké množství cizinců a nabízí pestřejší kulturní prostředí. Cítí se „blíž“ domovské kultuře, když vidí prvky arabského života, jako například orientální restaurace, bufety nebo obchody. Velký počet jeho kolegů ze zaměstnání je také z muslimské země, hovoří tedy denně arabsky a chodí společně každý pátek na motlitbu do mešity. Mezi jeho nejbližší okolí, jak se svěřil, patří také pár skvělých českých přátel, se kterými rád tráví volný čas, který též věnuje svému oblíbenému hobby – sportu:

„V Praze, tím, že je to větší a hlavní město, se cítím líp, protože je zde například spousta bufetů a restaurací s arabským jídlem, je tu rozmanitý výběr. Kulturní rozdíly samozřejmě vnímám, zvyky jsou tu rozdílné, nepijí alkohol a například prarodiče mé ženy mi na přivítání nabízeli slivovici a já musel odmítnout, nebo přátelé mé ženy se nechali přesvědčit, aby mě nezvali na alkohol až po tom, co jsem si musel vymyslet, že jsem tam přijel autem.“ ¹⁶³

¹⁶¹ Informátor Adam, 25 let, Kosovo, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

¹⁶² Viz kapitola: Integrace a integrační strategie Str. 35 – 36.

¹⁶³ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z původního znění v anglickém jazyce.

Abbas se těší také velké oblibě ke sportu, který ho sblížil se spoustou nových přátel, které by si jinak mimo zaměstnání hledal složitěji. V České republice již vyměnil více zaměstnání, s kterými přišly i rozdílné zkušenosti a reakce od kolegů. V jedné firmě čelil s příchodem odmítání, které si neuměl vysvětlit jinak než svou „jinakostí“, v další zase souznění, porozumění:

„Miluji sport a to především fotbal a rád chodím cvičit. Skrze sport jsem potkal spousta přátel. Účastnil jsem se mnoha fotbalových srazů, také v mé předešlé práci jsem se seznámil s mými opravdovými českými přáteli. Možná to bylo i tím, že to byla mezinárodní americká společnost, lidé smýšlí jinak, reagují srdcem, moc si jich vážím. Myslím si, že není vůbec jednoduché změnit návyky a kulturní zázemí. Obzvláště, když je kultura tak diametrálně rozdílná.“¹⁶⁴

„V práci jsem měl ze začátku problémy, byli na mě nepříjemní a já jsem nechápal proč. Byl jsem na ně milý, sem tam jsem jim přinesl nějakou pozornost, ale stále mě bezdůvodně odepisovali.“¹⁶⁵

Elayne hovořila o ázerbajdžánské kultuře a dodržování tradic. Historicky je země uzlem, přes který vedla hedvábná stezka, soustřeďují se zde vlivy všech sousedních států a církví (z Arménie – gregoriánská církev, z Gruzie – ortodoxní církev, z Ruska – pravoslavná církev). Slaví veškeré svátky jednotlivých náboženství. Její mateřská země je monarchií, kde je, dle jejích slov: „všechno předem dáno“. Bohatství pramení z nalezišť nafty a panuje zde velká konkurence. Elayne má také zkušenost s několikaměsíčním pobytem v Belgii, kde chtěla zkusit na nějakou dobu žít, ale velice ráda se vrátila do Prahy, ke které si již vybuodovala vztah. Fakt, že má k „českému způsobu života“ blíž odůvodňuje mimo jiné také společnou historií komunistickému režimu. Život v České republice hodnotí jako „opravdovější“:

„Před pár lety jsem měla zkušenost s tím, že jsem byla v Belgii a zkoušela jsem tam žít na chvíli. To je úplně jiný svět, mentalita, struktura života, všechno. Tady je ten přechod pro nás zjednodušený. Tady dostáváme tu kvalitu, kterou nemáme u nás.“

¹⁶⁴ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

¹⁶⁵ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

*Tady je pořádek, zákon, byrokracie. Proto jsem tady, kvůli tomu řádu, žít podle pravidel. Společnost je tady směřovaná na to, aby tady byl pořádek. Proč je mi tu tak dobře, že tam je to hrozný fake. (v Afghánistánu pozn. aut.) U nás je všechno na ukázkou, i když nemají, ukazují se jako milionáři. Tady to je takové, jaké to je. Bud' umíš, nebo neumíš, vyděláváš nebo ne.*¹⁶⁶

5.5.3.4 Legislativa, instituce

Integraci cizinců do společnosti nejlépe napomáhají instituce, které jsou specializované i na integrování majoritního obyvatelstva. Jednou z věcí, které musí migrant po příjezdu do České republiky čelit, je legislativní proces žádostí o pobyt, pracovních povolení apod., který vystavuje jedince časové i psychické zátěži. Většina dotazovaných měla při vyřizování oficialit drobné potíže, komunikace s institucemi ovšem působila problém všem. Stěžovali si na neznalost světových jazyků úředníků, kdy byli donuceni využívat například překladatele, prostředky a složitost celého systému:

*„Co se týče legislativy v České republice, nebylo jednoduché si zde vše zařídit, ale nebylo to ani nic zase tak obtížného vzhledem k právnímu systému, který zde funguje. Pouze pár malých obtížností, které jsou asi spíš individuální, vše ostatní je do velké míry akceptovatelné.*¹⁶⁷

Elayne neměla s řešením všech náležitostí takové problémy, díky předešlému zařizování s.r.o. a všech souvislých povolení už v Ázerbajdžánu. Řeč soustředila na integrační centra, která dle jejich slov fungují kvalitně a byla překvapena celkovou ochotou cizincům s jejich problémy, otázkami pomoci:

„Jsou tady integrační centra, která zcela profesionálně pomáhají lidem, konzultují. Kamarádka když něco potřebovala, šla jsem tam s ní, byla jsem velice mile překvapena pomocí z jejich strany. Ochotně všechno vysvětlí a nenechají tě odejít, než jsou si jistí, že víš jak danou situaci řešit, pochopit ji. Není pravdou, že tahle

¹⁶⁶ Informátorka Elayne, 42 let, Ázerbajdžán.

¹⁶⁷ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

podpora tady je nedostatečná. Záleží na každém. Když člověk očekává problém tak ho má, ale když slušně přijde a poprosí o pomoc, dostane ji. ¹⁶⁸

Abú se svěřil, že získávání pobytu nebyl pro jeho otce příjemným procesem. Ze začátku musel každé tři měsíce ze země alespoň na den vycestovat, aby se mohl vrátit a zažádat o povolení nové:

„S tím papírováním to bylo takový různý, co se týče úřadů, tak tam to trvalo. Trvalo dost dlouho, než získal nějaký ten trvalý pobyt, pamatuju si i doby, kdy prostě to bylo tak, že ho dostal vždycky dočasně na 3 měsíce, pak musel na den vyjet a dostal další pak. ¹⁶⁹

Adam byl nucen využít služby překladatele, byl překvapený neznalostí cizích jazyků institucí, které dennodenně pracují s cizinci, u kterých se automaticky znalost češtiny nepředpokládá. Tuto skutečnost omlouval tím, že je to bohužel běžné. Mimo jazykové bariéry zmínil časovou náročnost a přístup úředníků:

„Od začátku jsem se cítil velice vítaný, bylo poměrně snadné se sprátelit, setkávat se s lidmi, podnikat různé věci. Jediná věc, se kterou jsem měl potíže, byla komunikace s vládou (imigrační, zařizování účetnictví atd.), protože mluví pouze česky, což je pochopitelné, protože jsme České republice. Takže než se česky naučím, tak potřebuji překladatele. Získání víz na velvyslanectví bylo asi nejobtížnějším procesem vůbec. Skládá se z dvouhodinového rozhovoru, zabere alespoň dva dny cestování, lidé, kteří tam pracují, jsou celkem hrubí a vyřízení celé záležitosti trvá tři měsíce. ¹⁷⁰

5.5.4 Stereotypy, diskriminace

Součástí efektivního integračního procesu je, jak již bylo řečeno, informovanost a povědomí o kultuře nově příchozích cizinců v hostitelských zemích, zejména veřejnosti,

¹⁶⁸ Informátorka Elayne, 42 let, Ázerbajdžán.

¹⁶⁹ Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

¹⁷⁰ Informátor Adam, 25 let, Kosovo, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

ne pouze institucí a organizací, jejichž cílem je hladký průběh všech okolností. Právě zlepšováním vnímání a přijetím migrantů domácí komunitou lze předcházet negativním důsledkům jako je diskriminace, stereotypizace či xenofobie.

Záfir se svěřil hned s několika negativními zkušenostmi. Od českých přátel se dozvěděl, že určitá uzavřenost společnosti může být způsobena z období komunismu. Opakovaně se mu stalo při prohlídce bytu, kde ho doprovázela jeho manželka (která je českého původu pozn. aut.), že je vlastníci bytů automaticky odmítli ihned poté, co se dozvěděli, že je Záfir cizinec. Jednání odůvodňovali špatnými zkušenostmi s cizinci z minulosti a odbyli je s tím, že jim byt nepronajmou. Další nehezkou zkušenost měl Záfir s jeho sousedem, který se po jeho slušném pozdravu na něho ani nepodíval, nastavil mu záda, a když se potkali na cestě na zastávku hromadné dopravy, otočil se na Záfira a jeho manželku se slovy: „*Čechy jenom pro Čechy rozumíš?*“ Dle Záfirových slov je on sám klidný člověk, snažil se tedy nebrat si sousedova slova osobně a omezenost jeho okolí nekomentovat:

„Znám hodně arabů, kteří žijí v Praze, také hodně Čechů, jsou to skvělí lidé, stejně tak, když se jede do muslimské země, jsou velice přátelští, mrzí mě, že útoky jsou automaticky spojovány s ‚muslimstvím‘. Neděje se to moc často, za dobu co žiji v Čechách, což jsou 3 roky, se stalo pouze tohle a ještě když jsme byli s manželkou na Moravě a byli jsme venku, jeden muž k ní přišel a řekl jí: ‚Ty jsi bílá, měla by si být s bílým, on je černý.‘ V arabské zemi by si asi nikdo nedovolil přijít k cizinci a říct mu něco takového.“¹⁷¹

Adam citlivost téma cizinectví a jinakosti v České republice také vnímá. Do jeho povědomí se tak dostalo především kvůli médiím, které hlásají nenávistné slogany, využívají pouze negativních zpráv ze zahraničí a na společnost to dle jeho slov bohužel funguje výborně:

„Viděl jsem tady v novinách, že někdo šel do voleb se sloganem ‚Žádný terorismus, žádný Islám‘, což podle mého odráží aktuální situaci a islamofobii, která v Evropě panuje. Nicméně chápu, že s narůstajícím počtem teroristických útoků v Evropě je

¹⁷¹ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce

každý z velkých měst, mě nevyjímaje, trochu znepokojen a myslí si, že nám se to také stane. Pro politiku tohoto typu, která využívá tento strach k získání hlasů a moci, nemám absolutní respekt.“¹⁷²

Abú porovnával dobu po revoluci, jak ji zná z vyprávění svého otce, se současností. Porevoluční situace v Československu, později České republice, byla více uvolněná, lidé si užívali nabytou svobodu, kterou nechtěli upírat ani cizincům, kteří na české území přicestovali. Média hovoří o migrační krizi, která způsobuje strach, na který lidé reagují předsudky. Sám Abú se někdy setkává se zvědavými pohledy, narážkami a otázkami na jeho původ. On takové chování neomlouvá, ale vysvětluje si ho tak, že je do určité míry pochopitelné.

„V dřívějších dobách, si myslím, že to bylo lepší. Po revoluci byli lidé otevření a přátelští, panovala jiná nálada než teď. Obzvláště, když teď vypukla ta krize, hodně se to vyhrotilo. S rasismem jsem se setkal, ale ono stačí být prostě jen trošku jinačí a je to problém. Jako nezapálili nám třeba barák, ale slýcháváš nějaký připomínky, někdo se na tebe dívá divně, když například řekneš, že jsi z Afghánistánu tak říkají, že je to asi divný a tak. Ne každý je s tím zadobře. Ale já se jim nedivím, když mají tu svoji zemičku, nikdo nechce, aby jim ji někdo bral. Vnímám ale, že vztahy tady jsou na čím dál horší úrovni. Navíc absolutně nedokážu odhadnout, jak rozšířená tahle nálada je. Když jsem byl třeba na střední, tak jsem chodil do školy a spolužáky jsem považoval za lidi, kteří jsou v pohodě. Tak ti jsou teď členové dělnický strany a podobně. Tak nevím, co mám čekat. Ve škole jsem se neseťkal s ničím negativním, zrovna u nás (VŠE - mezinárodní hospodářství pozn. aut.) je spousta studentů cizinců.“¹⁷³

Abbas negativitu od lidí, kterou kolem sebe vnímá, odsuzuje. S nehezkým chováním se setkal v zaměstnání, na ulici i ve státních institucích. Svěřil se s příběhem, kdy nově nastoupil do nadnárodní firmy a okolí ho mezi sebe nepřijímalo z pro něj

¹⁷² Informátor Adam, 25 let, Kosovo, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

¹⁷³ Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

nepochopitelných důvodů. Kolegové na něj byli nepříjemní, on se snažil chovat mile, kdy čas od času přinesl i nějakou pozornost, oni ale reagovali velice nepřístupně a odtažitě:

„Například v hromadné dopravě si všímáte pohledů ostatních, nebo když jsem si vyřizoval nějaké legislativní záležitosti, lidé s Vámi nejednají moc hezky, bezdůvodně! Jediným důvodem je to, že jste cizinec? Potkal jsem pár velice milých lidí, kteří byli ochotni pomoci, ne moc, ale stále existují.“¹⁷⁴

5.5.5 Sociální vazby

Sociální vztahy vznikají v momentu interakce jedince s jednou či více osobami. Jedinec si takové vazby vytváří během celého svého života ve všech životních situacích, jsou základem pro určitou socializaci a seberealizaci. Rozlišit takové vztahy lze dle intenzity, míry intimity, důvěry apod. Obecně jsou děleny na primární a sekundární. Primární vazby jsou pro jedince většinou stěžejními, jsou založeny na důvěře a člověk se s nimi kolikrát zosobňuje (rodina, blízcí přátelé, partneři). Sekundární vazby jsou formálního charakteru, nejsou tak osobní a většinou jsou cílené (kolegové v práci, spolužáci).¹⁷⁵

Postmigrační období je obtížné v tom, že jelikož se jedinec ocitá v novém prostředí, ve většině případů ztrácí téměř každodenní kontakt se svými nejbližšími, které v mateřské zemi měl. Mohou ovšem udržovat kontakt pomocí mnoha prostředků, zejména v současnosti je jich nespočet oproti dřívější době, kdy byla k dispozici většinou pouze korespondence či kontakt po telefonu. Takový kontakt mohl být pro mnoho lidí finančně nedostupný. Dnes jsou to především sociální sítě, počítačové a mobilní aplikace, které pomáhají zajistit téměř nepřetržitou možnost kontaktu. Tuto cestu upřednostňují a praktikují i dotazovaní informátoři, kteří, i přesto, že jim dle jejich výpovědí rodiny a přátelé chybí, nestrádají právě díky pokročilému technologickému pokroku, které kontakt umožňují. Sekundární vazby jsou pro imigranty neméně důležité a pro integraci jsou nepostradatelnou součástí. Vytváří si je na pracovištích, skrz projekty, jež se o socializaci snaží (např. expats, krajanské skupiny na facebooku a mnoho dalších), nebo pomocí

¹⁷⁴ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

¹⁷⁵ REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. Str. 125 – 126.

integračních center. I přesto, že se informátoři cítí omezeni kvůli jazykové vybavenosti, snaží se o studium českého jazyka, aby mohli interagovat v každodennosti s ostatními.

Abbas vypověděl, že v jeho rodině měli mezi sebou vždy hezké vztahy. Opustit Egypt pro něj bylo velice náročné rozhodnutí, ale zároveň je toho názoru, že život někdy přináší určité kroky, které je nutné udělat. S rodinou je v kontaktu přes sociální média a skype téměř každodenně, nejméně dvakrát za rok podnikne výlet za rodinou do své rodné země:

„Není vůbec jednoduché opustit rodinu, obzvlášť když máte rodinu, kterou milujete, a panují zde dobré vztahy, takže je to těžké být daleko od nich, obzvlášť od mé skvělé mámy. Ale život a osud někdy přináší rozhodnutí, které se neshodují úplně s tím, co vždy chceme nebo si přejeme.“¹⁷⁶

Abida sama sebe popsala jako velice společenského člověka. V Praze má spousta kamarádů, Čechů i cizinců, které tu poznala během jejího pobytu a se kterými se často stýká alespoň nad šálkem kávy. Dalším zdrojem sociální interakce je její studium, kde se setkává se svými profesory a spolužáky, kteří jsou z velké části také cizinci, což Abida vítá, protože se necítí být skupinou odstrčena z důvodu odlišnosti:

„Studuji tady, takže mé sociální kontakty se rozšiřují hlavně díky profesorům na škole a díky kolegům kromě ostatních českých přátel, které jsem již znala předtím, než jsem zde začala pracovat.“¹⁷⁷

Abú popisoval přátelské vztahy svého otce jako velmi vřelé. Jelikož je jeho maminka českého původu, setkávají se s kamarády českými, tak i zahraničními, se kterými si jeho otec vybudoval za léta, co žije v České republice, upřímná pouta. Muslimská komunita dle jeho slov funguje na principu vzájemného vypomáhání, dobrosrdečnosti, pohostinnosti, zájmu druhých o rodinu a přátele. Neorganizují se pravidelná posezení v uzavřené komunitě. Další sekundární vazby jeho otce jsou s jeho českými kolegy, mezi kterými vzájemně panují velmi přátelské poměry. Udržují kontakt se sestrou Abúova otce a její rodinou, ale nikdy je v Afghánistánu nenavštívili:

¹⁷⁶ Informátor Abbas, 40 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

¹⁷⁷ Informátorka Abida, 30 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

„Tendence shromažďování lidí z muslimských států tady jsou, muslimové jsou mezi sebou přátelští a hodně pohostinní, třeba táta když něco potřebuje a ví, že třeba tenhle chlapec je na to šikovný, tak mu zavolá a vzájemně si pomůžou a vztahy jsou vřelé a fungují, ale není to tak, že fungují jenom takhle v uzavřený skupině.“¹⁷⁸

Informátor Záfir si na českém území vytvořil spousta přátelských vztahů. V zaměstnání, kde pracují mimo jiné i jeho krajané, při volnočasových aktivitách, jazykových kurzech a skrze kamarády své manželky, která je českého původu. Do Egypta se vrací navštěvovat svou rodinu a známé minimálně dvakrát za rok, mimo to komunikují přes telefon a pomocí skypu:

„Mám spousta přátel z arabských zemí, je to samozřejmě příjemné, protože se člověk cítí blíž své domovské kultuře. Ovšem nemyslím tím pouze muslimy, mám spousta přátel Čechů, se kterými mám velice blízké vztahy. Většinou jsem se spřátelil díky práci, v mešitě, nebo náhodou, nikdy jsem nevyužil žádnou instituci či integrační program. Zním hodně arabů, kteří žijí v Praze, jsou to skvělí lidé, stejně tak, když se jede do muslimské země, jsou velice přátelští.“¹⁷⁹

Adam podniká a při jeho zaměstnání potkává velké množství klientů, zahraničních i českých. Využívá coworkingový prostor, kde se shromažďuje spousta lidí s rozmanitým profesním zaměřením, což je dle něj nejlepší cesta k navázání kontaktů. Skrze sociální síť a internetové stránky si vyhledává různé události, kde se shromažďují a seznamují cizinci, kteří žijí v Praze a rádi si navzájem vyměňují poznatky o jejich životech. S rodinou má vřelé vztahy a je s nimi v neustálém kontaktu:

„Kontakt s rodinou udržuji konstantně. S bratry a mojí mámou mluvím takřka ob den. Co se týče přátel tady v Čechách, chodím na různé srazy, jež se snaží o socializaci

¹⁷⁸ Informátor Abú, 26 let, Afghánistán.

¹⁷⁹ Informátor Záfir, 36 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

imigrantů. Také v práci potkám spoustu lidí, obecně se snažím potkávat co nejvíce a kdekoliv to jde. ¹⁸⁰

Josefovým motivem, proč přijet konkrétně do České republiky, byla přítomnost části jeho rodiny, která zde žije. Josefův otec pochází z Egypta a maminka je českého původu, která žije s jeho mladším bratrem v hlavním městě Praha a hovoří spolu téměř každý den. Pro Josefa je to faktor, který ho nesmírně podporuje v rámci socializace, procvičování českého jazyka, přiblížení českých tradic a kultury a fakt, že zde má zázemí, mu celý proces integrace usnadňuje. Na území České republiky se stále věnuje své činnosti za lidská práva, působí v neziskové organizaci, díky práci se stýká se spousta lidmi, krom toho má spousta zahraničních i českých přátel. Ve spojitosti se shromažďováním se s kamarády Josef zmiňuje opět jazykovou bariéru. Jazyk se učí, ale nehovoří jím na úrovni, na které ji má jeho okolí:

„V mém případě, jelikož mám část rodiny tady v Čechách, jsem v kontaktu s mámou, bráchou téměř neustále. Mimo to se dostávám do kontaktu s lidmi velice často díky mému zaměstnání a navíc jsem velice společenský, takže je pro mne poměrně snadné navazovat nové kontakty. Jazyk je stále bariéra, občas když jsem mezi přáteli a všichni jsou Češi, přirozeně z velké části konverzují v češtině, ale je to pochopitelné. Na znalosti jazyka neustále pracuji. ¹⁸¹

¹⁸⁰ Informátor Adam, 25 let, Kosovo, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

¹⁸¹ Informátor Josef, 39 let, Egypt, přeloženo z originálního znění v anglickém jazyce.

6 Zhodnocení výsledků

Předkládaná práce je příspěvkem k tématu motivů, strategií migrace muslimského obyvatelstva do České republiky a jejich následného procesu integrace. Mezi nejčastější důvod příchodu imigrantů patří politická a ekonomická nestabilita zdrojových zemí a udržení životní úrovně. Politické nepokoje vytvořily takové podmínky, které nekorespondovaly s nároky imigrantů, proto se rozhodli k emigraci. Kolektivním rysem informátorů v argumentu migrace do České republiky je politická svoboda, zachování životní úrovně, kvalitní pracovní a studijní podmínky a zachování partnerských vztahů. Veškeré vyjmenované *push* a *pull* faktory formující důvody migrace působí současně a překrývají se. Motivace informátorů se během pobytu neustále vyvíjí. Dle výsledků je migrace do České republiky časově vymezena a dlouhodobá. V prvním případě se jedná o tzv. permanentní provizorium, kdy se informátoři do budoucna chystají stát opustit, ale čekají na vhodnou situaci, nebo tento přesun odkládají na neurčito. *Push* faktorem je nejčastěji větší atraktivita pracovních příležitostí jiných evropských států i nejistá budoucnost, kdy jedinec odmítá Českou republiku prohlásit za zemi cílovou. Společným atributem skupiny, která přijímá Českou republiku za zemi cílovou, je rodinná pospolitost a udržení partnerských vztahů.

Vycházíme-li z teorie, že integrace je oboustranný proces, při kterém dochází k vysoké míře interakce mezi majoritní společností a menšinovou skupinou, rovněž je zachována kulturní integrita a většinová společnost akceptuje diverzitu „těch druhých“. Ačkoliv se informátoři subjektivně hodnotí jako plně integrovanou součástí společnosti, všichni byli konfrontováni s problémem jazykové bariéry. Jistou povinností a předpokladem ke spojení s původní společností je znalost jazyka.¹⁸² I přesto, že participanti výzkumu evaluují svůj život v České republice velice pozitivně, jak sami podotýkají, jazyková integrace by jim významně pomohla. Využívání nabídky integračních opatření závisí na rozhodnutí každého jedince zvlášť, není povinností, ale právem.¹⁸³ Imigranti navštěvují kurzy českého jazyka a pracují na jeho znalosti či zdokonalování. Společným znakem skupiny je použití jiných světových jazyků, především anglického

¹⁸² JUSTICE.CZ. *Vládní plán na integraci cizinců: Povinnost naučit se česky nezavedeme.* [online]. Praha. [cit. 2017-11-22]. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2015/11/vladni-plan-na-integraci-cizincu-povinnost-naucit-se-cesky-nezavedeme/>.

¹⁸³ Tamtéž.

a arabského jazyka. Velká část informátorů používá jejich mateřský jazyk v zaměstnání či v komunitě a mezi přáteli. Omezení jazykových schopností není ovšem záležitost pouze ze strany cizinců. Absence jazyka je přítomna i v takových institucích, orgánech veřejné správy setkávající se s cizinci každodenně, kde je vysoce nežádoucí. Většina dotazovaných byla realitou velice překvapena, ale zároveň tento fakt omlouvala tím, že oni sami by měli jazykovou znalostí disponovat. Kromě státních institucí, avšak v menší míře, využívají služeb integračních center, která jim poskytnou více trpělivosti a pochopení situace, kterou si prochází. Jak bylo řečeno v metodice výzkumu, výsledky práce determinuje velká řada faktorů, mezi nimiž je i profil informátorů. Atributy, které mohou formovat závěry práce je například: nejvyšší dosažené vzdělání, zaměstnání, místo pobytu (město versus periferie), jazyková vybavenost, charakter populace mateřské země. Stejně je tomu tak i s faktory determinujícími míru integrace. Všichni z dotazovaných žijí a pracují v Praze, které je kosmopolitním městem soustřeďujícím velký počet nadnárodních firem. Na trhu je logicky více pracovních nabídek, kde se používají světové jazyky, které informátoři využívají. Právě používáním jiného než českého jazyka mezi přáteli a v zaměstnání se mnohokrát stává, že jazyk, jehož absence byla označena jako jednou z bariér integrace, není dostatečně využíván a procvičován. Lze si klást otázku, jestli je míra integrace opravdu natolik závislá na znalosti jazyka zatímco v jiných oblastech se informátoři cítí zcela integrováni.

Etnokulturní a náboženské identity jsou zastoupené v různé míře a překrývají se. U všech informátorů probíhá interkulturní strategie integrace a i přesto, že u některých je snaha udržení si kulturních diferencí znatelnější, snaha o segregaci zde není. Většina dotazovaných v České republice navázalo primární a sekundární vazby, stávající transnacionální vztahy v mateřských zemích udržuje pravidelně komunikací skrze internetové aplikace a sociální sítě. Současně dochází k osobním návštěvám rodin a blízkých v zemích původu minimálně jednou, dvakrát ročně. Informátoři s většinou společností interagují a míru socializace zvětšují využíváním veřejných událostí shromažďující cizince, kteří se touto cestou mají možnost podělit o své zkušenosti.

Téměř všichni účastníci výzkumu se setkali s negativní percepcí majoritní společnosti skrze předsudky a diskriminaci, která byla mířena na etnický původ migranta. Většinová společnost v České republice se vyznačuje strachem a nedůvěrou k cizincům, která se projevuje odmítáním poskytnutí pronájmu bytu, rasistickými urážkami a dalšími projevy

nenávisti. I přes všechny překážky, které mnohdy v cestě dotazovaných stojí, hodnotí život v České republice velice kladně a většina z nich se chce do české společnosti plnohodnotně integrovat. Jelikož je integrace oboustranným procesem, je zapotřebí, aby i majorita byla v této oblasti dostatečně vzdělávána. Lze doufat, že právě informovanost by pomohla odbourat strach vytvářející negativní obraz o „tom druhém“.

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké faktory ovlivňují motivaci migrantů z muslimských zemí k emigraci do České republiky a jak hodnotí jejich život na českém území. V první části příspěvku byly objasněny základní teoretické koncepty týkající se problematiky jako etnicita, migrace, integrace a integrační strategie, stereotypizace a islám. Druhá část práce se soustředila na migrační a integrační politiku, organizace a instituce migrační a integrační politiky, muslimské etnikum na českém území, současnou situaci problematiky a vlastní výzkum. Empirické šetření proběhlo využitím kvalitativní analýzy sběru dat pomocí narativního interview, které se soustředilo na zkoumání determinantů migrace muslimských obyvatel, jejich následné integrace a hodnocení života v České republice.

Z výsledků šetření vyplynulo, že mezi hlavní faktory podílející se na migraci obyvatel muslimských zemí do České republiky patří primárně nestabilní politická situace zdrojových zemí. *Pull* faktorem migrace je zejména udržení životní, osobní a profesní úrovně, rodinná pospolitost a udržení partnerských vztahů, politická svoboda a bezpečí cílové/transitní země. Pobyt na českém území je převážně dlouhodobý, nebo má charakter tzv. permanentního provizoria, kdy migranti uvažují o přestěhování do jiného státu západní Evropy. Tento přesun má ovšem neurčitý časový rámec a cizinci ho chtějí uskutečnit „ve vhodné dobu“. Všechny vyjmenované faktory formující migraci působí současně, nikoliv zvlášť.

Jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících integrační proces je jazyk, jehož znalost je pro cizince velká bariéra. I přes náročnost studia českého jazyka se informátoři o jeho znalost snaží pomocí jazykových kurzů. Česká společnost je do velké míry jazykově monolitická a absence znalosti světových jazyků zejména státních orgánů a úřadů je vysoce nežádoucí. Protože je jazyková vybavenost pro integraci zásadní, její nízká úroveň má na proces negativní dopad. Etnokulturní a náboženské identity jsou zastoupené v různé míře a překrývají se. U všech informátorů probíhá interkulturní strategie integrace a i přesto, že u některých je snaha udržení si kulturních diferencí znatelnější, snaha o segregaci zde není. Dotazovaní navazují primární i sekundární vazby především v zaměstnání, v komunitě a pomocí volnočasových aktivit. Transnacionální vztahy udržují pravidelným kontaktem a návštěvami mateřských zemí.

Jak informátoři sami podotkli, znalost jazyka by jim významně pomohla, ve všech ostatních oblastech evaluují svůj život v České republice velice pozitivně. Teorie říkají, že integrace nemůže fungovat při absenci jazykových schopností. Je nutné se tedy zamyslet nad tím, jestli je proces integrace možný i přes to, že by komunikace v cílové/tranzitní zemi probíhala bez znalosti mateřského jazyka, nebo je v tomto případě úspěšná integrace vyloučena. Důležitou otázkou zůstává, jestli při teorii o tom, že okolní realitu vnímáme skrze jazykové zvyklosti okolí, na jejichž základech interpretujeme realitu, by bylo možné se do českého prostředí integrovat. Žili bychom tedy ve společnosti spolu, nebo spíše vedle sebe se vzájemným respektem? Mezinárodní migrace je celosvětovou záležitostí, a i přes intenzivní snahy migračních a integračních politik je náročnou záležitostí jak pro migranty, tak pro majoritní společnost. Vzdělávání veřejnosti a státních složek v dané problematice je jedna z věcí, která by mohla pomoci předejít negativním projevům a docílit tolerantnější společnosti s lidským přístupem. Kulturně pluralitní a vzájemně respektující společnosti lze docílit pouze za předpokladu, bude-li snaha probíhat jak z pozice imigrantů, tak i z pozice majority, ve snaze docílit porozumění a spokojeného soužití.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Literární zdroje

ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2004. 574 s. Obzor; sv. 58. ISBN 80-7260-125-3.

BARTH, Frederik (ed). *Introduction. In: Ethnic Groups and boundaries: the social organization of culture difference*. Boston: Little, Brown and company, 1969. ISBN 08-813-3979-2.

BERRY, J. W. *A Psychology of Immigration*. Journal of Social Issues. Society for the Psychological Study of Social Issues Vol. 57. 2001, no. 3. ISSN 0022 – 4537.

BEČKA, Jiří a MENDEL, Miloš. *Islám a české země*. V Olomouci: Votobia, 1998. 231 s. ISBN 80-7220-034-8.

BOERI, T. *Brain drain and brain gain: the global competition to attract high-skilled migrants*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2012. 309 s. ISBN 978-0-19-965482-6.

BITTNEROVÁ, Dana a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005. 459 s. ISBN 80-902785-8-2.

BITTNEROVÁ, Dana, ed. a MORAVCOVÁ, Mirjam, ed. *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Vyd. 1. Praha: FHS UK, 2010. 314 s. Agora; sv. 5. ISBN 978-80-87398-08-1.

BRUBAKER, Rogers. *Ethnicity without groups*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2004. x, 283 s. ISBN 0-674-01539-8

CASTLES, Stephen a MILLER, Mark J. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 2nd ed. Basingstoke: Macmillan, ©1998. xvi, 326 s. ISBN 0-333-73245-6.

CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy: general trends in its development*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009. xxxvi, 273 str. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-155-0.

ČERNÝ, Karel, ed. *Nad Evropou půlměsíc. I., Muslimové v Česku a západních společnostech*. Vydání první. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. 278 stran. ISBN 978-80-246-3066-3.

DRBOHLAV, Dušan et al. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 207 s. Studie; sv. 66. ISBN 978-80-7419-039-1.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-465-6.

GILLERNOVÁ, I. a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 256 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2798-1.

HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. 226 s. Studie. ISBN 978-80-7419-161-9.

HNILICA, K. *Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. 207 s. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica. Monographia. ISBN 978-80-246-1776-3.

KING, Russell, ed. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. 192 s. ISBN 978-80-204-1706-0.

KREISSLOVÁ, Sandra. Etnicita a etnický konflikt z pohledu sociálních věd. In: ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2558-4.

KUNEŠOVÁ, Hana et al. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014. xx, 386 str. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-502-2.

LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 205 str. ISBN 978-80-246-3064-9.

MENDEL, Miloš, OSTRĀNSKÝ, Bronislav a RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. 499 s. ISBN 978-80-200-1554-9.

MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. 299 stran. ISBN 978-80-86779-42-3.

NOVÁK, Tomáš. *O předsudcích*. 1. vyd. V Brně: Doplněk, 2002. 106 s. ISBN 80-7239-121-6.

OSTRĀNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7277-404-3.

PARK, Robert Ezra, MCKENZIE, Roderick a BURGESS, Ernest Watson. *The city*.

PAVLÍKOVÁ, Eva. *Muslimští migranti a český sekulární stát*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. 123 s. ISBN 978-80-7465-018-5.

RABUŠIC, Ladislav a BURJANEK, Aleš. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2003. 58, vii s. ISBN 80-239-2257-2.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. 239 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2594-9.

RETTELL, C. a TOLLIFIELD, J. F. *Migration theory: talking Cross disciplines*. Third edition. New York: Routledge. 2015. ISBN 978-0-415-74202-3.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2005. 134 s. ISBN 80-7363-022-2.

SCHEU, Harald Christian a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. 120 s. ISBN 978-80-7408-031-9.

SCHEU, Harald Christian a ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.

SIROVÁTKA, Tomáš, ed. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2002. 355 s. ISBN 80-86251-13-6.

SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vyd. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2007. 175 s. Sociologická řada; sv. 5. ISBN 978-80-7325-136-9.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 1. Praha: Cargo, 2001. 156 s. Mikros; sv. 1. ISBN 80-902952-1-5.

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 188 s. ISBN 80-7178-220-3.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

TRBOLA, Robert, ed. RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. II, Role zaměstnání a vybraných institucí v procesu integrace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. 186 s. ISBN 978-80-87474-20-4.

UHEREK, Zdeněk et al. *Migrace do České republiky, sociální integrace a lokální společnosti v zemích původu: (prostor bývalého SSSR a slovenští Romové): výzkumná zpráva*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2004. 203 l. ISBN 80-85010-69-0.

UHEREK, Zdeněk et al. *Migrace: historie a současnost*. 1. vydání. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. 143 stran. Moderní dějiny. ISBN 978-80-905942-9-6.

YILMAZ, Hakan, ed. a AYKAÇ, Çağla E., ed. *Perceptions of Islam in Europe: culture, identity and the Muslim 'other'*. 1st pub. London: I.B. Tauris, 2012. xvii, 214 s. ISBN 978-1-84885-164-1.

8.2 Elektronické dokumenty

BAUBÖCK, R. *The integration of immigrants*. Council of Europe. Institut für Höhere Studien, Wien. 1994. [online] Dostupné na: https://www.ihs.ac.at/publications/lib/ihsrp_15.pdf.

BERRY, J. W. *Immigration, Acculturation, and Adaptation*. *Applied Psychology: An international review*, 46 [online], 1997 [cit. 1016-13-10]. Str. 10. Dostupné na: <http://www.ucd.ie/mcri/resources/Dermot%20Ryan%20Reading.pdf>.

BERRY, J. W. *Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity*. Papers on Social Representations Volume 20, Str. 2.1-2.21. Queen's University, 2011. [online] Dostupné z http://psych.lse.ac.uk/psr/PSR2011/20_02.pdf.

BIBEN, M. *V Česku žije 22 tisíc muslimů*. [online]. Praha: iDNES.cz, 2015 [cit. 2017-03-07]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/uz-nyni-zije-v-cesku-22-tisic-muslimu-dbv-/domaci.aspx?c=A151004_214621_domaci_fka.

BOSSWICK, W., HECKMANN, F. *Social integration of immigrants: Contribution and regional authorities*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Condition, 2006. [online].

ÇAĞLAR, Ö. MAURICE, S. *International Migration, Remittances, and the Brain Drain*. [online] Washington, US: The World Bank, 2005. [cit. 2016-09-14]. ProQuest ebrary. Str. 148. Dostupné na: <http://site.ebrary.com/lib/natl/reader.action?docID=10089801>.

CENTRA NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ. *Centra na podporu integrace cizinců* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2015 [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.integracnicentra.cz/>.

ČERNÝ, K. *Integrace muslimů u nás není problém*. [online]. iDnes.cz. 2017 [cit. 2017-11-10]. Dostupné na: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-karlem-cernym-o-muslimech-v-cesku-f3m/domaci.aspx?c=A170712_142428_domaci_zt.

DEMAGOG. CZ. *Abeceda migrace*. Migrace online [online]. Praha. [cit. 2017-11-10]. Dostupné na: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/abeceda-migrace>

DLOUHODOBÝ POBYT. *Ministerstvo vnitra České republika* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx>.

CASAONLINE. *Etický kodex české asociace pro sociální antropologii*. Casaonline.cz [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné na: <http://www.casaonline.cz/wp-content/uploads/Eticky-kodex-CASA.pdf>.

CHOVANEC, M. *Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu*, [online]. Ministerstvo vnitra, Praha: 2015. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf.

INTEGRACE IMIGRANTŮ V ČESKÉ REPUBLICE. *Integrace imigrantů v České republice*. International Organization for Migration [online]. Praha. [cit. 2017-08-29]. Dostupné na: <http://www.iom.cz/aktivity/integrace-imigrantu-v-ceske-republice>.

JUSTICE.CZ. *Vládní plán na integraci cizinců: Povinnost naučit se česky nezavedeme*. [online]. Praha. [cit. 2017-11-22]. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2015/11/vladni-plan-na-integraci-cizincu-povinnost-naucit-se-cesky-nezavedeme/>.

METODIKA POČTU CIZINCŮ. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>.

MIGRAČNÍ A AZYLOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2014 [cit. 2017-03-04].

Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>.

MIGRACE A ROZVOJ. *Rozvojovka, Člověk v tísní* [online]. Praha: Člověk v tísní, rozvojovka 2016. [citace 2016-09-19]. Dostupné na: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf.

MODRÁ KARTA. *Ministerstvo vnitra České republika* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx>

PORADNA PRO INTEGRACI. *Poradna pro integraci – projekt SIRIUS* [online]. Praha. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://p-p-i.cz/Projekty/>.

SEDLÁŘOVÁ, B. *Arabista: Češi vidí v muslimech jen hrdlořezy, ale moc toho o nich neví.* [online]. Praha: iDNES.cz, 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-bronislav-ostransky-islam-dv0-/domaci.aspx?c=A150703_162915_zahranicni_bse.

SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ MINISTERSTVA VNITRA. *Správa uprchlických zařízení MV* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2017. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.suz.cz/>.

SVOBODA, M. *Biografická metoda v antropologii.* AntropoWebzin [online]. Antropoweb, 2.3/2007. [cit. 2016-02-19]. ISSN 1801-8807. Dostupné na: <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii>.

TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt,* [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 2017-01-11]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx>.

TRACHTOVÁ, Z. *Integrace muslimů u nás není problém. S Čechy pracují i pijí.* [online]. Praha: iDNES.cz, 2017 [cit. 2017-08-15]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-karlem-cernym-o-muslimech-v-cesku-f3m-/domaci.aspx?c=A170712_142428_domaci_zt.

TRVALÝ POBYT. *Ministerstvo vnitra České republika* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-trvaly-pobyt.aspx>.

9 Přílohy

9.1 Příloha 1: Průvodní dopis k výzkumu v českém jazyce

Dobrý den,

Tímto bychom Vás ráda požádala o spolupráci na mém výzkumu zabývající se motivy a strategiemi migrace, který se koná pod záštitou Hospodářské a politické správy, Provozně ekonomické fakulty, České zemědělské univerzity v Praze. Součástí mé diplomové práce na téma „Motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do ČR“ je výzkum, jež má reflektovat důvody imigrace obyvatelstva z muslimských zemí do ČR a probíhá prostřednictvím rozhovorů. Účast je zcela dobrovolná a anonymní. Zájemci, kteří se chtějí podílet na výzkumu, neváhejte mě kontaktovat na e-mailové adrese: b.hejdukova@seznam.cz.

Vaší účasti si vážím a děkuji za Váš čas a zájem.

9.2 Příloha 2: Průvodní dopis k výzkumu v anglickém jazyce

Hello,

I would like to ask for cooperation in my research dealing with the motives and strategies of migration, which is held under the auspices of the Economic and Political Administration, Faculty of Economics, Czech Agricultural University in Prague. Part of my thesis on the topic "The motives and strategies of migration of Muslim population in the Czech Republic" is research to reflect on the reasons for migration of population from Muslim countries to Czech Republic and runs through interviews. Participation is completely voluntary and anonymous. Who is interested to be part of the project and wish to participate in the research, please contact me at the e-mail address: b.hejdukova@seznam.cz.

I appreciate your participation and thank you for your time and interest.